

Stina Sjöblom (toim.)

VAMPO-seurantaraportti II

Katsaus Suomen vammaispoliittisen ohjelman
(VAMPO) 2010–2015 toimeenpanon tilanteeseen

TYÖPAPERI 31/2014

Stina Sjöblom (toim.)

VAMPO-seurantaraportti II

**Katsaus Suomen vammaispoliittisen ohjelman
(VAMPO) 2010–2015 toimeenpanon tilanteeseen**

TERVEYDEN JA
HYVINVOINNIN LAITOS

© Kirjoittaja ja Terveiden ja hyvinvoinnin laitos

ISBN 978-952-302-287-4 (painettu)

ISBN 978-952-302-288-1 (verkkojulkaisu)

ISSN 2323-363X (verkkojulkaisu)

<http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-302-288-1>

Juvenes Print – Suomen Yliopistopaino Oy
Tampere, 2014

Lukijalle

Käsillä oleva raportti on toinen Suomen vammaispoliittisen ohjelman (VAMPO) seurantaraportti. VAMPO:ssa on linjattu vuosien 2010–2015 konkreettiset vammaispoliittiset toimenpiteet sekä yhteiskunnalliset kehityskulut, joilla tavoitellaan kestäväää ja vastuullista vammaispolitiikkaa. Ne edellyttävät toimenpiteitä sekä lähivuosina että niitä pidemmälle ulottuvalla ajanjaksolla. Ohjelman tavoitteena on turvata vammaisten henkilöiden oikeudenmukainen yhteiskunnallinen asema myös käytännössä.

VAMPO edellyttää sen toimenpiteiden tehokasta toimeenpanoa ja seuranta. Sosiaali- ja terveysministeriö toimii Suomen vammaispoliittisen ohjelman seurannan koordinoinnin vastuuministeriönä. Seurannan toteuttavat vuosina 2012–2015 Terveyden ja hyvinvoinnin laitos THL ja Valtakunnallinen vammaisneuvosto VANE työnjakonsa mukaisesti.

Tähän toiseen VAMPO:n seurantaraporttiin on koottu tietoa VAMPO-toimenpiteiden ja tehtävien ilmoitetusta tilanteesta vuodenvaihteessa 2013–2014. THL on kerännyt kyselylomakkeen avulla tiedot tehdyistä toimenpiteistä yhdeksältä eri ministeriöltä. Lisäksi ministeriöiden kanssa on käyty täydentävä haastattelukierros. Järjestykseltään toisen raportin tarkoituksena on arvioida VAMPO-toimenpiteiden toteutumisen vaihetta ja tasoa. Tässä vaiheessa ei ole tutkittu tehtyjen toimenpiteiden tosiasiallista vaikutusta vammaisten henkilöiden elämään. Toinen seurantaraportti antaa väliaikatietoja toimenpiteiden etenemisestä. Raportti myös nostaa esiin hallinnonalojen tuottamia selvityksiä ja sitä kautta saatavaa tietoa toimenpiteiden seurauksista ja vaikutuksista.

Suomi on allekirjoittanut YK:n yleissopimuksen vammaisten henkilöiden oikeuksista ja sen valinnaisen pöytäkirjan. Hallitusohjelman mukaan tavoitteena on ratifioida yleissopimus tällä hallituskaudella. VAMPO on osaltaan yleissopimuksen täytäntöönpanoa. Näin ollen VAMPO:n seurannalla saadaan kerättyä pohjatietoa ja aineistoja, joita voidaan tulevaisuudessa hyödyntää yleissopimuksen täytäntöönpanon seurannassa ja kehittämisessä.

Tiivistelmä

Stina Sjöblom. VAMPO-seurantaraportti II. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos (THL). Työpaperi 31/2014. 87 sivua. Helsinki 2014. ISBN 978-952-302-287-4 (painettu); ISBN 978-952-302-288-1 (verkkojulkaisu)

VAMPO:n toimenpiteet muodostavat kunnianhimoisen kokonaisuuden, jossa kaikkia politiikan lohkoja kehitetään vammaisten ihmisten oikeuksien, vapauksien ja yhdenvertaisten mahdollisuuksien näkökulmasta. Raportin esitystapa perustuu VAMPO:n mukaiseen jaotteluun, jonka mukaan yhteensä 122 toimenpidettä on jaettu elämänalueiden mukaisesti 14 eri lohkoon: itsenäinen elämä, yhteiskunnallinen osallisuus ja osallistuminen, rakennettu ympäristö, liikennepalvelut, koulutus ja opiskelu, työ, terveydenhuolto ja kuntoutus, sosiaaliturva, oikeusturva, turvallisuus ja koskemattomuus, kulttuuri- ja vapaa-aika, vammaisten henkilöiden kohtaama syrjintä, tietopohja, verotuen korvaaminen suoralla määrärahatuella sekä kansainvälinen toiminta. Osa toimenpiteistä edellyttää ja on saanut aikaan muutoksia lainsäädäntöön. Muutokset lainsäädännössä edellyttävät myös toimeenpanon ohjausta. Lisäksi tarvitaan koulutusta, tiedotusta, laaja-alaista kehittämistyötä, rahoituksen ja rakenteiden kehittämistä ja käsitteiden ajantasaistamista sekä vammaispolitiikan toteuttamisen ja seurannan tukena olevan tietopohjan vahvistamista.

Järjestyksessä toinen seurantaraportti on jatkoa ensimmäiselle, jossa toimenpiteet eriteltiin jatkuviin ja kertaluonteisiin. Osaa ohjelman toimenpiteistä voidaan yksinkertaisimmillaan seurata toteamalla, ovatko ne toteutettu vai ei. Kunkin toimenpiteen kohdalla esitetään VAMPO-kirjauksen lisäksi tämänhetkinen tilan-tieto, jonka yhdeksän ministeriötä on ilmoittanut THL:n kyselyssä tai seurantahaastattelussa. Tämän jälkeen esitetään raportin toimittajan kommentti toimenpiteen toteutumisvaiheesta tai muusta tehtävään liittyvästä seikasta. Määrällinen tai laadullinen muu tieto, esimerkiksi erillisselvitykset tai paikallistasolla tuotettujen hyvinvointikertomusten tiedot, saattavat myös olla seurantaa tukevia käyttökelpoisia materiaaleja. Seuranta on tässä raportissa täydennetty tällaisilla tiedoilla, joten raportin tarkoituksena on myös esitellä tehtyjen ja ilmoitettujen tehtävien sisältöä. Tässä vaiheessa VAMPO-kautta suurimman osan toimenpiteistä toteuttaminen on jo aloitettu ja niiden etenemistä tai toteutusta on siksi mahdollista alkaa arvioida. VAMPO:n vaikutusten arvioinnin kannalta on merkitystä sillä miten toimenpiteiden seurannan indikaattorit on määriteltä. Toimenpiteiden seurannan indikaattoreita tulee edelleen kehittää tulevaisuudessa.

VAMPO:n seurannan painopisteeksi on määritetty viisi toimenpidekokonaisuutta, jotka on ohjelmassa nimetty ensisijaisiksi. Ne ovat 1. YK:n vammaisten henkilöiden oikeuksia koskevan yleissopimuksen rati-fioinnin edellyttämien säädösmuutosten valmistelu ja voimaansaattaminen, 2. vammaisten henkilöiden sosioekonomisen aseman parantaminen ja köyhyyden torjunta, 3. erityispalvelujen ja tukitoimien saatavuuden ja laadun varmistaminen maan eri puolilla, 4. yhteiskunnan esteettömyyden ja saavutettavuuden laaja-alainen parantaminen ja 5. vammaistutkimuksen aseman vahvistaminen, tietopohjan lisääminen sekä laadukkaiden ja monipuolisten menetelmien kehittäminen vammaispolitiikan toteuttamisen ja seurannan tueksi. Kaikki edellä mainitut toimenpidekokonaisuudet sisältävät useita konkreettisia toimenpiteitä, velvoittavat useita hallinnonaloja ja ajoittuvat usealle vuodelle.

VAMPO seurannan koordinaatioryhmä on määrittänyt vuoden 2013 teemaksi erityispalvelujen ja tuki-toimien saatavuuden ja laadun varmistaminen maan eri puolilla. Tämän raportin loppuosassa on esitelty 2013–2014 julkaistuja aiheeseen liittyviä selvityksiä, tilastotietoja ja aineistoja.

Avainsanat:

vammaispolitiikka, seuranta, ihmisoikeudet, perusoikeudet, osallisuus, syrjinnän kieltä, yhdenvertaisuus, valtavirtaistaminen

Sammandrag

Stina Sjöblom. VAMPO-seurantaraportti II [Finlands handikappolitiska program VAMPO Uppföljningsrapport II]. Institutet för hälsa och välfärd (THL). Diskussionsunderlag 31/2014. 87 sidor. Helsingfors, Finland 2014. ISBN 978-952-302-287-4 (tryckt); ISBN 978-952-302-288-1 (nätpublikation)

Åtgärderna i VAMPO-programmet utgör en ambitiös helhet där alla politiksektorer utvecklas avseende rättigheter, friheter och lika möjligheter för personer med funktionsnedsättning. Rapporten presenteras enligt den indelning som tillämpats i VAMPO-programmet, vilket innebär att sammanlagt 122 åtgärder har indelats i 14 olika sektorer: ett självständigt liv; delaktighet och deltagande i samhällsfrågor; byggd miljö; trafiktjänster; utbildning och studier; arbete; hälso- och sjukvård och rehabilitering; social trygghet; rättskydd, säkerhet och integritet; kultur och fritid; diskriminering som drabbar personer med funktionsnedsättning; kunskapsbas; skattestödet ersätts av direkt budgetstöd och internationell verksamhet. En del av åtgärderna kräver och har fått till stånd ändringar i lagstiftningen. Förändringar i lagstiftningen förutsätter också styrning av genomförandet. Därutöver behövs utbildning, information, omfattande utvecklingsarbete, utveckling av finansieringen och strukturerna, uppdatering av begreppen samt förstärkning av den kunskapsbas som stöder genomförandet och uppföljningen av funktionshinderspolitiken.

Den i ordningen andra uppföljningsrapporten är fortsättning på den första, i vilken åtgärderna indelades i kontinuerliga åtgärder och engångsåtgärder. En del av åtgärderna i programmet kan enklast följas upp genom att konstatera huruvida de har genomförts eller inte. För varje åtgärd presenteras utöver VAMPO-registreringen även de nulägesuppgifter som de nio medverkande ministerierna har meddelat i THL:s enkät eller i intervjuerna. Efter detta presenteras en kommentar av rapportens redaktör om i vilket skede genomförandet av åtgärden är eller om någon annan omständighet som anknyter till uppgiften. Även andra kvantitets- eller kvalitetsdata, till exempel separata utredningar eller information från välfärdsberättelser som gjorts upp på lokal nivå, kan utgöra material som kan användas för att stöda uppföljningen. I denna rapport har uppföljningen kompletterats med sådana data, så rapporten avser att till en del också presentera de utförda och meddelade uppgifternas innehåll. I detta skede av VAMPO-perioden har genomförandet av de flesta åtgärderna inletts och det är därför möjligt att börja bedöma nivån av genomförandet. Indikatorerna för uppföljningen bör vidare utvecklas i framtiden.

Som tyngdpunktsområden för uppföljningen av VAMPO har definierats de fem åtgärdshelheter som i programmet utsetts till primära. Dessa är att 1. bereda och verkställa de lagstiftningsändringar som en ratificering av FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning kräver, 2. förbättra den socioekonomiska ställningen för personer med funktionsnedsättning och förebygga fattigdom, 3. säkerställa tillgången och kvaliteten på särskilda tjänster och stödåtgärder på olika håll i landet, 4. förstärka och öka tillgänglighet i samhället och 5. Förstärka handikappforskningen, öka kunskapsbasen samt utveckla mångsidiga och högklassiga metoder som stöd för genomförandet och uppföljningen av handikappolitiken. Alla ovan nämnda åtgärdshelheter innehåller flera konkreta åtgärder, förpliktar flera förvaltningsområden och omfattar många år.

Samordningsgruppen för uppföljningen av VAMPO har som tema för 2013 utsett att säkerställa tillgången till och kvaliteten på särskilda tjänster och stödåtgärder på olika håll i landet. I den sista delen av denna rapport presenteras utredningar, statistik och material om detta ämne.

Nyckelord:

funktionshinderspolitik, förbud mot diskriminering, grundläggande rättigheter, handikappolitik, inkludering, integrering, jämlikhet, mänskliga rättigheter, uppföljning

Abstract

Stina Sjöblom. VAMPO-seurantaraportti II [Finnish Disability Policy Program VAMPO Monitoring Report II]. National Institute for Health and Welfare (THL). Discussionpaper 31/2014. 87 pages. Helsinki, Finland 2014. ISBN 978-952-302-287-4 (printed); ISBN 978-952-302-288-1 (online publication)

The measures of the VAMPO-programme are ambitious and aim at developing all the relevant policy sectors from the perspective of the rights, freedoms and equal opportunities of persons with disabilities. The VAMPO-programme report is divided into 14 content areas and altogether 122 concrete measures that are important from the point of view of disability policy. The content areas are: Independent Living; Social Inclusion and Participation; Built Environment; Transport Services; Education and Training; Employment; Health Care and Rehabilitation; Social Welfare; Legal Protection, Security and Integrity of the Person; Culture and Leisure; Discrimination Faced by Persons with Disabilities; Information Base; Replacing Tax Subsidies by Direct Payments Support; and International Activities. Some of the measures require and have already led to amendments to relevant legislation. Amendments to legislation need steering of the implementation. What are needed in addition are education, information, extensive improvements, development of financing and structures, updating of concepts as well as strengthening the knowledge base in support of the implementation and monitoring of disability policy.

Nine ministries have given information for the second inquiry, which was done by the National institute for Health and Welfare (THL). In these monitoring reports the VAMPO measures are categorized into two groups “continuous measures” and “measures that can be completed at once/in one go”. Some of the measures can be followed up by stating whether or not they have been carried out. The monitoring report shows the current situation of the implementation of the measures. After each measure an editor’s note about the situation of the measure or of other related issues is included. Regularly collected quantitative and cost data, for their part, serve the purpose of monitoring. Quantitative or qualitative data, for example, individual surveys on particular issues, or data produced in local-level welfare reports may also be useful material for supporting the purposes of monitoring. At this point (spring 2014) the monitoring process has been completed with information about data produced by the different ministries. Most of the measures have been started and therefore it is possible to start analysing the proceeding or the implementation of the measures. The indicators for monitoring still need to be developed further in the future.

Throughout the monitoring process, emphasis will lay on five measures that have been designated as primary measures in the programme. These include: 1) the preparation and implementation of legislative amendments necessary for the ratification of the Convention on the Rights of Persons with Disabilities; 2) the improvement of the socioeconomic position of persons with disabilities and the combating of poverty; 3) ensuring the availability and quality of special services and support measures in different parts of the country; 4) extensive improvement of accessibility in society; and 5) the strengthening of the position of disability research, the increase of information base and the development of diverse quality methods to implement and monitor disability policy. All the measures mentioned above include several concrete measures that will need the commitment of several administrative sectors and are timed over a period of many years.

The VAMPO Monitoring Coordination Group has specified ensuring the availability and quality of special services and support measures in different parts of the country as the monitoring theme for 2013. Statistics and a summary of reports and materials related to this topic are available at the end chapter of this report.

Key words:

disability policy, monitoring, human rights, fundamental rights, inclusion, participation, non-discrimination, equality, main-streaming

Sisällys

Lukijalle.....	3
Tiivistelmä.....	4
Sammandrag.....	5
Abstract.....	6
1 Taustaa.....	9
2 Vuosien 2011 ja 2012 seuranta.....	10
3 Vuoden 2013 seurannan lähtökohdat	11
4 Yhteenveto ja arviointi VAMPO-kokonaisuudesta.....	12
4.1 Yhteenvetoa seurantahaastatteluista	16
5 Tilannekatsaus VAMPO-toimenpiteiden osa-alueisiin	20
5.1 Itsenäinen elämä (toimenpiteet 1-33).....	20
5.2 Yhteiskunnallinen osallisuus ja osallistuminen (toimenpiteet 34-40)	36
5.3 Rakennettu ympäristö (toimenpiteet 41-48).....	39
5.4 Liikennepalvelut (toimenpiteet 49-55).....	44
5.5 Koulutus ja opiskelu (toimenpiteet 56-70).....	47
5.6 Työ (toimenpiteet 71-79)	54
5.7 Terveystenhuolto ja kuntoutus (toimenpiteet 80-89).....	58
5.8 Sosiaaliturva (toimenpiteet 90-95).....	63
5.9 Oikeusturva, turvallisuus ja koskemattomuus (toimenpiteet 96-101)	65
5.10 Kulttuuri- ja vapaa-aika (toimenpiteet 102-106)	68
5.11 Vammaisten henkilöiden kohtaama syrjintä (toimenpiteet 107-110)	71
5.12 Tietopohja (toimenpiteet 111-114)	73
5.13 Verotuen korvaaminen suoralla määrärahatuella (toimenpide 115).....	75
5.14 Kansainvälinen toiminta (toimenpiteet 116-122)	75
6 VAMPO-erityisteema 2013: Erityispalvelujen ja tukitoimien saatavuuden ja laadun varmistaminen maan eri puolilla	81
6.1 Kuntakyselyiden tuloksia vammaisten kuntalaisten palveluista	81
6.2 Vammaisten palvelut vuonna 2013 kuntakyselyn perusteella	82
6.3 Neurologisesti pitkäaikaissairaiden ja vammaisten ihmisten asuminen	82
6.4 Kuntaraportteja.....	84
Tausta-aineistoa	85

1 Taustaa

Suomen vammaispoliittinen ohjelma (jäljempänä VAMPO) "Vahva pohja osallisuudelle ja yhdenvertaisuudelle" 2010–2015 julkistettiin neljä vuotta sitten, elokuussa 2010. Ohjelman laadinta sisältyi pääministeri Matti Vanhasen II:n hallituksen ohjelmaan. Tavoitteena oli turvata vammaisten henkilöiden oikeudenmukainen yhteiskunnallinen asema ja linjata seuraavien vuosien vammaispolitiikan keskeiset toimenpiteet.

Seuranta on keskeinen osa vammaispoliittisen ohjelman toimeenpanoa. Sen avulla halutaan tietoa toimenpiteiden, tavoiteltujen muutosten ja rakenteiden etenemisestä toimeenpanokauden aikana. Ohjelman toimenpiteiden toteutumisen seuranta edellyttää hallinnonaloilta aktiivisia toimia. Ministeriöt seuraavat ohjelman toimeenpanoa vastuullaan olevien toimenpiteiden osalta. Toimeenpano edellyttää myös hallinnonaloilta useiden toimenpiteiden edelleen valmistelua, tarkempaa vaiheistamista ja tarpeellista resursointia.

Sosiaali- ja terveysministeriö toimii Suomen vammaispoliittisen ohjelman seurannan koordinoinnin vastuuministeriönä. VAMPO-toimeenpanon seurannan koordinaatiotehtävä on osoitettu Sosiaali- ja terveysministeriön yhteydessä toimivalle Valtakunnalliselle vammaisneuvostolle (VANE). Neuvoston kokoonpanoa on täydennetty seurannan koordinaation osalta oikeusministeriön, ulkoasiainministeriön, Kelan, Vammaisten ihmisoikeuskeskus VIKE:n ja Vammaisfoorumin edustajilla. VAMPO:n seurannan 2012–2015 toteuttavat Terveiden ja hyvinvoinnin laitos (jäljempänä THL) ja Valtakunnallinen vammaisneuvosto (jäljempänä) VANE työnjakonsa mukaisesti.

2 Vuosien 2011 ja 2012 seuranta

VANE lähetti maaliskuussa 2011 pienimuotoisen kyselyn hallinnonaloille koskien vuodelle 2010 ajoitettujen VAMPO-toimenpiteiden toteutumista. Kyselyn avulla haluttiin muistuttaa hallinnonaloja siitä, että VAMPO:n toimeenpanon tulisi olla jo käynnissä vauhdissa ja että VAMPO:on kirjattuja asioita tulisi tarjota osaksi vuoden 2011–2015 hallitusohjelmaa. Samoin haluttiin tietää, miten seuranta on organisoitu kullakin hallinnonalalla ja miten yhteistyö eri hallinnonalojen välillä toteutetaan.

Vastauksista kävi ilmi, että hallinnonalat eivät olleet viemässä yksittäisiä VAMPO-kirjauksia hallitusohjelmaan vaan vammaispoliittiset asiat sisällytettiin hallinnonalojen laajempiin hallitusohjelmakokonaisuuksiin ja tavoitteisiin. Joissakin ministeriöissä oli perustettu seurantaryhmä tai VAMPO:n seuranta oli annettu jo olemassa olevan työryhmän tehtäväksi (Sisäministeriö, Sosiaali- ja terveysministeriö, Liikenne- ja viestintäministeriö). Osa ministeriöistä ei ollut organisoinut hallinnonalan sisäistä VAMPO-seurantaa lainkaan.

Vuoden 2012 VAMPO-seurannasta sovittiin THL:n ja STM:n välisellä tulossopimuksella syksyllä 2011. Sen mukaisesti THL:n tehtävänä on ollut seurannan suunnittelu, toteutus, tulosten analysointi ja raportointi hyväksytyn seurantasuunnitelman mukaisesti. Tehtävänsä toteuttamiseksi THL on työstänyt kyselylomakkeen, jolla on kerätty hallinnonaloittain VAMPO:n toimenpiteiden toteutumiseen liittyvää tietoa. THL on myös tuottanut aineistoa VANE:n internetsivujen yhteydessä olevalle VAMPO-sivustolle (www.vampo.fi).

Ensimmäistä seurantaraporttia varten THL postitti vuoden 2012 VAMPO-seurantakyselylomakkeen yhdeksälle ministeriölle elokuussa 2012. Kyselyyn liitettiin mukaan VANE:n vuonna 2011 tekemän pienimuotoisen tiedustelun tuottamat vastaukset. Ministeriöt täydensivät edellisenä vuonna toteutuneiden toimenpiteiden jatkeeksi vuoteen 2012 mennessä toteutuneet toimenpiteet. Ministeriöiden vuosittain antamista vastausaineistoista THL laatii Excel-taulukon, josta käy ilmi aikasarja tehdyistä toimenpiteistä. Jokaista toimenpidettä ja siihen kohdistuvia toimintoja voi näin seurata vuosi vuodelta. Kaikki yhdeksän ministeriötä antoivat vastaukset VAMPO-kyselyyn syksyn 2012 ja kevään 2013 välisenä aikana. VAMPO:n seurannan koordinaatioryhmän linjauksen mukaisesti toimenpiteiden toteutumista seurattiin ministeriöittäin vuoden 2012 loppuun saakka. Toukokuussa 2013 ministeriöillä oli mahdollisuus tarkastaa vastauksensa raporttiluonnoksen pohjalta. Seurantakyselylomakkeet lisättiin VANE:n VAMPO-seurantasivustolle kevään 2013 aikana. Seurantaraportti I julkaistiin kesällä 2013.

3 Vuoden 2013 seurannan lähtökohdat

Vuoden 2013 VAMPO-seuranta toteutettiin THL:n ja STM:n välisen tulossopimuksen mukaisesti. Sen mukaisesti THL:n tehtävänä on ollut seurannan suunnittelu, toteutus, tulosten analysointi ja raportointi hyväksytyn seurantasuunnitelman mukaisesti. VAMPO-seurannan koordinaatioryhmä oli 18.3.2013 kokouksessaan päättänyt VAMPO-indikaattoreiden kehittämistä käsittelevä työpajan järjestämisestä ennen seuraavan VAMPO-seurantakierroksen käynnistymistä. Työpajan järjestäminen nähtiin tarpeelliseksi sen vuoksi, ettei VAMPO:oon kirjatulla indikaattoreilla saada toivotunlaista tietoa. Ne todettiin yhteismitattomiksi ja niiden avulla saatava tieto yleisluonteiseksi. Indikaattorit tuottavat tietoa siitä, onko toimenpide toteutunut, onko se vireillä vai eikö se ole käynnistynyt laisinkaan. Tämän tiedon perusteella on vaikea tehdä analyysiä toimenpiteiden tosiasiallisesta sisällöstä tai toteutumisen tuloksellisuudesta.

Työpaja järjestettiin THL:n Vammaisuus ja yhteiskunta-tiimin sekä VANEn toimesta 10.10.2013. THL:n Toimintakyky yksikön johtava asiantuntija Maijaliisa Junnila oli kutsuttu alustamaan työskentelyä. Junnila johdatteli työpajan osallistujat politiikkaohjelmien arviointiin. Esityksessään Junnila myös kommentoi Suomen vammaispoliittista ohjelmaa, todeten sen olevan yksi lukuisista politiikkaohjelmista. Sellaisena se on laaja ja haasteinen. Koska VAMPO:n toteutumisen arvioinnissa kaikki tavoitteet ja toimenpiteet eivät ole yhtä tärkeitä, tulisi kaikkein tärkeimmät toimenpiteet arvottaa. Toimenpiteet tulisi myös luokitella isoihin ja pieniin. Tätä kautta luokittelu palvelisi vaikuttavuustiedon esiin saamista.

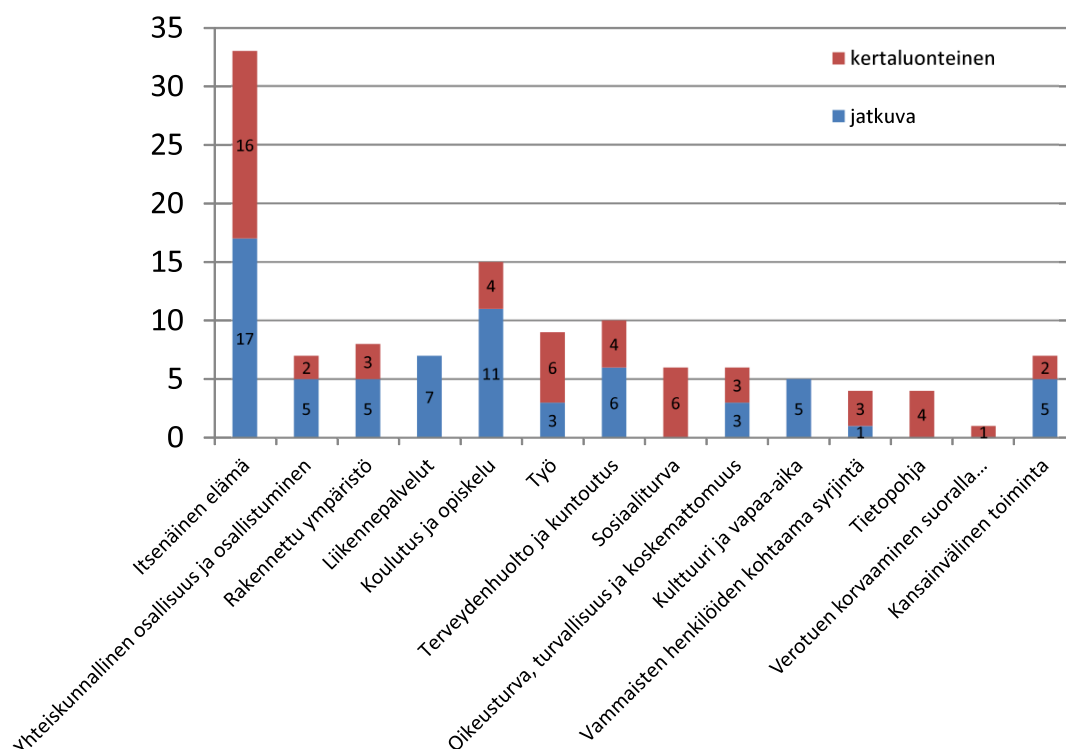
THL lähetti vuoden 2013 VAMPO-seurantakyselylomakkeen yhdeksälle ministeriölle joulukuussa 2013. Liiteenä lähetettiin muistiinpanot 10.10.2013 pidetystä indikaattorityöpajasta, koska vain kolmesta ministeriöstä oli työpajassa osallistujia mukana. Seurantakyselylomakkeeseen sisältyi aikaisemman seurannan vastaukset Excel-taulukossa. Kaikilta yhdeksältä ministeriöltä saatiin vastaukset vuoden 2013 VAMPO-seurantakyselyyn tammikuun ja maaliskuun 2014 välisenä aikana. VAMPO:n seurannan koordinaatioryhmän linjauksen mukaisesti toimenpiteiden toteutumisesta on kyselyn lisäksi seurattu ministeriöittäin käydyin haastatteluin helmikuun ja huhtikuun 2014 välisenä aikana. Vuoden 2013 seurannan tuloksista ja toimenpiteiden etenemisestä keskusteltiin VAMPO-seurannan koordinaatioryhmän kokouksessa 29.4.2014. Toukokuussa 2014 ministeriöille on annettu mahdollisuus tarkastaa vastauksensa raporttiluonnoksen pohjalta.

4 Yhteenveto ja arviointi VAMPO-kokonaisuudesta

Tässä toisessa seurantaraportissa annetaan yleiskuva siitä miten VAMPO:n toteuttaminen on edennyt eri hallinnonaloilla. Säännöllisesti hallinnonaloilta kerättävät lukumäärä- ja kustannustiedot palvelevat osaltaan seurantaa. Määrällinen tai laadullinen muu tieto, esimerkiksi erillisselvitykset tai paikallistasolla tuotettujen hyvinvointikertomusten tiedot, saattavat myös olla seurantaa tukevia käyttökelpoisia materiaaleja. VAMPO:n toimeenpano on edelleen kesken (kevät 2014) ja esimerkiksi määrällistä ja laadullista seuranta-tietoa ei ole vielä kaikilta osin saatavilla. Myös seurannan indikaattorit ovat joidenkin toimenpiteiden kohdalla puutteellisia, joten niitä tulee edelleen tulevaisuudessa kehittää VAMPO:n edellyttämällä tavalla. Syksyllä 2013 VAMPO:n seurantaryhmä järjesti indikaattoripajan, jossa käytiin läpi ensimmäisessä seurantaraportissa havaitut avoimet indikaattorit. Indikaattoripajan muistio lähetettiin ministeriöihin, jotta hallinnonaloilla olisi mahdollisuus hyödyntää pajassa syntyneitä ehdotuksia.

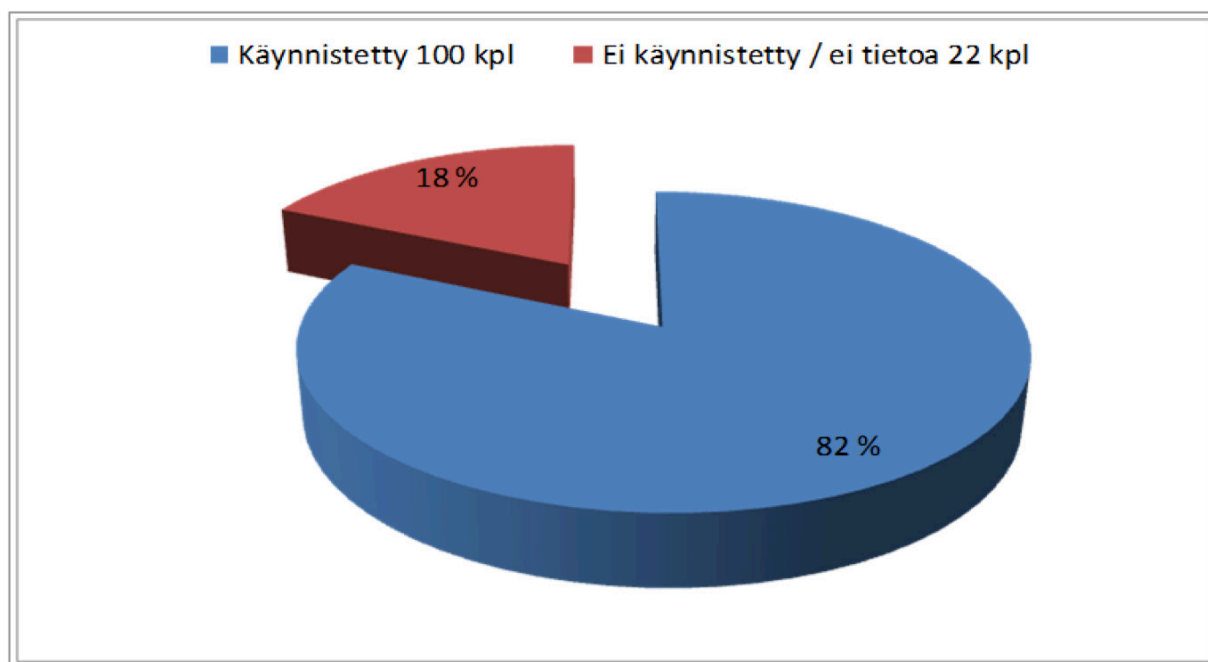
VAMPO-toimenpiteitä on hyvin eritasoisia. Toimenpiteet voivat poiketa toisistaan muun muassa aika-
taulutuksen, vastuutuksen, rahoituksen ja velvoittavuuden suhteen. Osaa ohjelman toimenpiteistä voidaan yksinkertaisimmillaan seurata toteamalla, ovatko ne toteutettu vai ei. Raportissa eritelläänkin toimenpiteet jatkuviin ja kertaluonteisiin. Jatkuvia toimenpiteitä VAMPO:ssa on 68 kpl ja kertaluonteisia toimenpiteitä 54 kpl (kuva 1). Jatkuvalle VAMPO-toimenpiteelle tarkoitetaan tehtävää tai edistämistä- ja kehittämistyötä, jonka suorittaminen ei ole kertaluonteista, eikä toimenpiteen toteuttamiselle ole asetettu tiettyä määräaika. Vastuussa olevalla taholla on jatkuva velvollisuus toteuttaa toimenpidettä lainsäädännön ja vammaispolitiikan linjausten mukaisesti. Esimerkiksi jatkuvan toimenpiteen suorittamista arvioidaan ja seurataan säännöllisesti. Jatkuvien toimenpiteiden toteutumista voidaan arvioida VAMPO:n väliraportointivaiheessa vain toteamalla, onko toimenpiteen toteuttamiseksi käynnistetty jotain tehtäviä, hankkeita tai ministeriöiden erikseen määrittelemiä toimia. Jatkuvan toimenpiteen toimenpiteen toteuttamisen tasoa, sisältöä ja laatua tulee arvioida tarkemmin VAMPO-kauden päättyessä vuonna 2015 tehtävässä loppuarvioinnissa. Tätä varten tarvitaan lisätietoa jatkuvien toimenpiteiden tosiasiallisista vaikutuksista vammaisten henkilöiden elämään. Kertaluonteisella VAMPO-toimenpiteellä tarkoitetaan tehtävää, hanketta tai projektia, joka suoritetaan yhdellä kertaa tai ennalta määrättyssä ajassa. Kun kertaluonteinen tehtävä on suoritettu, VAMPO-toimenpide katsotaan suoritetuksi. Esimerkiksi lainsäädäntöhanke, jonka tarkoituksena on saada tietty laki säädettyä tai selvitysprojekti, jonka tarkoituksena on tuottaa esimerkiksi jokin raportti (Konttinen 2013).

Kertaluonteiseksi määritellyistä 54 toimenpiteestä voidaan 35 katsoa toteutetuiksi toista seurantaraporttia kirjoitettaessa keväällä 2014. Edelleen vuoden 2013 seurannassa on 19 kertaluonteista toimenpidettä toteutumatta, koska useiden tehtävien valmistumisvaihe ajoittuu VAMPO-kauden loppupuoliskolle. Tarkempia tietoja yksittäisten toimenpiteiden toteutumisvaiheesta esitetään raportin luvussa 5, jossa tarkastellaan VAMPO-toimenpiteiden tilannetta osa-alueittain. On myös otettava huomioon, että useat kertaluonteisetkin toimenpiteet edellyttävät jatkotoimenpiteitä, kuten pitkäkestoista lainsäädännön toimeenpanoa tai jatkuvaluonteista seurantaa. Tämä on edellytys myös kestävä vammaispolitiikan toteuttamiselle. Näin ollen jaottelu kertaluonteisiin ja jatkuviin toimenpiteisiin jättää varaa tulkinnalle.

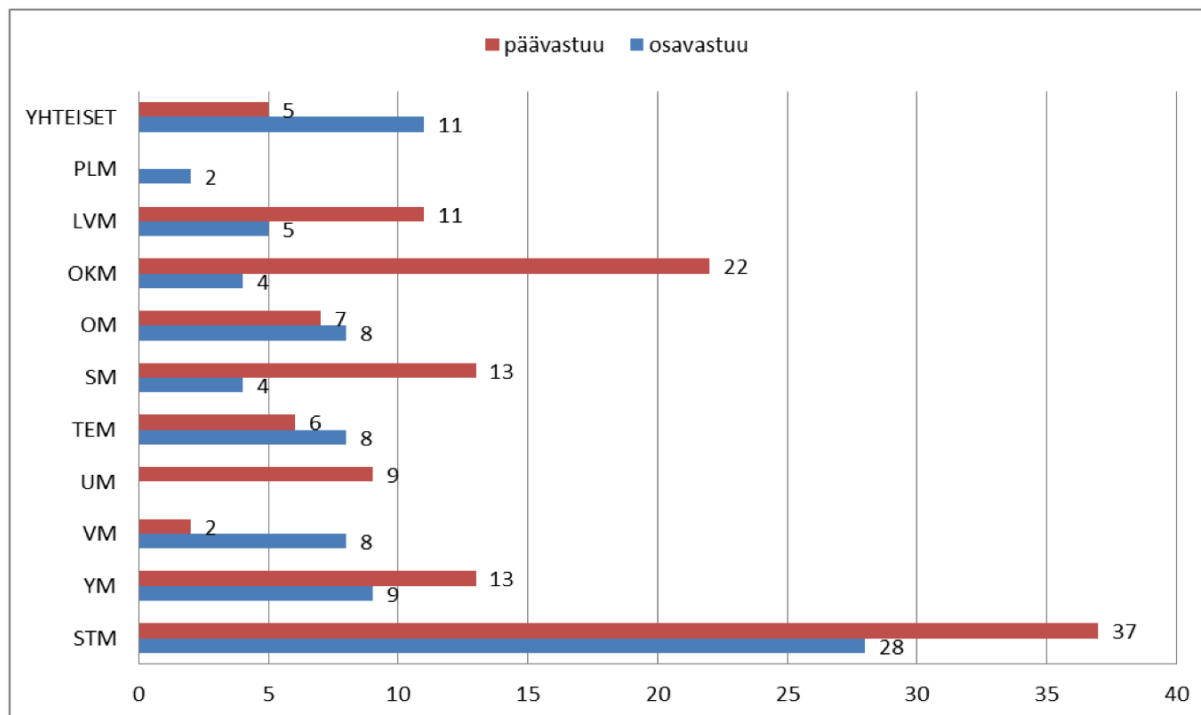
Kuvio 1. VAMPO-toimenpiteiden lukumäärät sisältöalueittain

Suurin osa 122 VAMPO-toimenpiteestä on käynnistetty jollain tasolla. Toimenpiteiden suorittamisen laatu ja vaikuttavuus vaihtelevat kuitenkin suuresti. Toimenpiteistä 22 oli sellaisia, että niitä ei ollut käynnistetty tai ne eivät olleet toteutuneet keväällä 2014. Yksittäisissä tapauksissa ministeriö ei ollut antanut tietoja toimenpiteen suorittamisesta (kuvio 2). Konkreettisia lainsäädäntötoimia oli tehty 18 toimenpiteen kohdalla (esimerkiksi laki tai asetus on tullut voimaan). Kymmenen toimenpiteen kohdalla mainittiin lainsäädäntö-hankkeen olevan vireillä tai lainsäädäntötyöhön liittyvän selvityshankkeen valmistelu oli selvästi aloitettu.

Kuvio 2. Käynnistetyt toimenpiteet 2013

Eri ministeriöiden vastuut jakautuvat vaihtelevasti VAMPO:ssa. Toimenpiteiden vastuut on jaettu päävastuuseen ja osavastuuseen. Sosiaali- ja terveysministeriöllä on selvästi eniten pää- ja osavastuullisia toimenpiteitä toteutettavanaan (kuvio 4). VAMPO:ssa on viisi toimenpidettä, jotka ovat yhteisesti kaikkien ministeriöiden päävastuulla toteutettavia (toimenpiteet 42, 43, 47, 76 ja 111). Lisäksi kaikille ministeriöille kuuluu yhteinen osavastuu yhteensä 11 toimenpiteen kohdalla. Kaikkien ministeriöiden vastuulla olevien toimenpiteiden osalta voidaan todeta, että ministeriöt ovat osallistuneet hyvin vaihtelevalla aktiivisuudella näiden toteuttamiseen tai eivät ole antaneet vastausta yhteisten toimenpiteiden osalta.

Kuvio 3. Ministeriöiden pää- ja osavastuiden määrät VAMPO-toimenpiteistä

Toimenpiteiden toteutumista arvioidaan VAMPO:ssa seurannan mittareiden ja osoittimien (indikaattorit) avulla. VAMPO:n seurannan indikaattorit ovat osin puutteellisia tai ne puuttuvat kokonaan. Ensimmäisessä VAMPO seurantaraportissa I (Konttinen 2013) todettiin VAMPO:n toteuttamiskauden olevan puolivälissä ja indikaattoreita suositeltiin tarkasteltavan THL:n toteuttaman 2013 seurantakyselyn ja haastattelujen yhteydessä. THL:n vammaisuus ja yhteiskunta-tiimi ja VANE järjestivät lokakuussa 2013 indikaattori-työpajan, jossa käsiteltiin kaikkia puutteellisia ja puuttuvia indikaattoreita. Työpajan muistio toimitettiin ministeriöihin yhdessä seurantakyselyiden kanssa.

VAMPO:n toteuttamiskauden päättyessä ministeriöiltä voidaan pyytää hallinnonalakohtaista arviointia toimenpiteiden toteutumisesta ja seurannan kriteereistä. Vielä tässä toisessa seurantaraportissa todetaan useiden toimenpiteiden kohdalla seurannan indikaattorien (seurannan mittarit ja osoittimet) olevan avoimia tai niitä selvitetään ja tarkennetaan myöhemmin.

Vammaispoliittisen ohjelman toimenpiteiden juridinen velvoittavuus, perustavanlaatuisuus ja kauaskantoisuus ovat eritasoisia. Yhteiskuntakehitystä suuntaavia toimenpiteitä ovat vammaisten henkilöiden itsemääräämisoikeuteen, yhteiskunnan esteettömyyteen ja asenteisiin liittyvät toimenpidetkokonaisuudet. Kaikki toimenpiteet, myös kertaluonteiset, vahvistavat vammaisten henkilöiden yhteiskunnallista osallisuutta ja yhdenvertaisia mahdollisuuksia. Ohjelman valmistelun aikana saadun palautteen mukaisesti toimenpiteitä on kuitenkin mahdollista tarkastella myös ensisijaisuuden ja tärkeysjärjestyksen mukaisina kokonaisuuksina.

VAMPO:n mukaan ensisijaista on niiden säädösten muuttaminen, jotka ovat käytännössä estäneet Suomea ratifioimasta allekirjoittamaansa YK:n yleissopimusta vammaisten henkilöiden oikeuksista (YK:n vammaissopimus). Sopimuksen edellyttämät säädösmuutokset liittyvät vammaisten henkilöiden itsemääräämisoikeuteen ja valinnanvapauteen. Kyse on vammaisten henkilöiden oikeudesta valita kotikuntansa, itsemääräämisoikeuden vahvistamisesta ja sen rajoittamista koskevan sääntelyn selkiyttämisestä.

TILANNE toukokuu 2014: YK:n vammaissopimusta ei ole vielä ratifioitu. Hallitusohjelmaan on kirjattu, että yleissopimus ja sen valinnainen pöytäkirja ratifioidaan tämän hallituskauden aikana. Ulkoministeriön asettama ja koordinoima yleissopimuksen ja sen valinnaisen pöytäkirjan voimaansaattamista valmistelleva työryhmä on selvittänyt ratifioinnin edellytyksiä ja valmistellut ratifointitoimia. Työryhmän toimikausi kesti vuoden 2013 loppuun. Työryhmän mietintö luovutettiin ulkoasiainministeriölle 17.1.2014. Mietintö toimitettiin laajalle lausuntokierrokselle, joka päättyi helmikuun lopussa 2014. Yleissopimuksen ratifiointi edellyttää tiettyjen lainsäädäntömuutosten tekemistä.

Kotikuntalain 3 §:n 2 kohdan muutos ja siihen liittyvät sosiaali- ja terveydenhuollon lainsäädännön muutokset on toteutettu. Itsemääräämisoikeuden edistämistä ja rajoittamista koskeva lainsäädäntöhanke on vireillä. Työryhmä luovutti hallituksen esityksen muotoon valmistellun raporttinsa peruspalveluministeri Susanna Huovisille huhtikuussa 2014. Ratifioinnin edellytyksenä olevia YK:n vammaissopimuksen 33 artiklan mukaisia rakenteita ei ole vielä nimetty tai perustettu.

Toiseksi VAMPO:ssa painotetaan toimenpiteitä, joilla parannetaan vammaisten henkilöiden sosioekonomista asemaa ja torjutaan köyhyyttä. Työnteon tulee olla siihen ensisijainen keino. Silloin kun se ei ole mahdollista, tarvitaan hyvinvoinnin turvana riittävä sosiaaliturva. Kenenkään ei ole kohtuullista elää elämänsä ilman mahdollisuutta elinolosuhteidensa kohentamiseen. Aiheesta oli oma lukunsa (luku 6) ensimmäisessä VAMPO-seurantaraportissa I (Konttinen 2013).

Kolmanneksi tulevat ne toimenpiteet, joilla varmistetaan yksilöllisiä tarpeita vastaavien ja oikea-aikaisten erityispalvelujen saatavuus maan eri puolilla. Myös mukautustoimien saatavuutta vahvistetaan. VAMPO:n erityisteemana vuonna 2013 oli juuri erityispalvelujen ja tukitoimien saatavuuden ja laadun varmistamiseen maan eri puolilla. Aiheeseen liittyvistä selvityksistä tarkemmin tämän seurantaraportin lopussa (ks. luku 6).

Neljänneksi VAMPO lähtee siitä, että on välttämätöntä lisätä toimenpiteitä, joilla rakennetaan esteetön ja saavutettava yhteiskunta. Nykyiset esteet tulee poistaa ja torjua ennakolta uusien syntyminen.

Viidenneksi on tarpeen lisätä vammaistutkimusta, vahvistaa tietopohjaa sekä kehittää laadukkaita ja monipuolisia menetelmiä vammaispolitiikan suunnittelun, päätöksenteon ja seurannan tueksi. Myös vammaistutkimuksen asemaa tulee vahvistaa. Tähän liittyen voidaan mainita vammaisprofessorin perustaminen, joka on merkittävä edistysaskel vammaistutkimukselle. Järjestelmällistä vammaistutkimuksen koulu-

tusta ei ole Suomessa aikaisemmin järjestetty. Kasvatustieteen tohtori Simo Vehmas valittiin Helsingin yliopiston vammaistutkimuksen professoriksi. Hän aloitti viisivuotisessa virassaan elokuun alussa 2013. Professuurin on lahjoittanut joukko vammaisjärjestöjä.

VAMPO:n toimeenpanon seurannan suunnitelman mukaan tavoitteena on erikseen kerättävien ja muiden mahdollisten seuranta-aineistojen avulla muodostaa mahdollisimman kattava kuva kullekin toimintavuodelle valitun erityisteeman ja VAMPO:ssa esitettyjen toimenpiteiden etenemisestä. Tavoitteen saavuttamiseksi on tärkeää, että VAMPO-seurannan toteuttamiseen (THL:n kyselyt ja haastattelut ministeriöille) varataan tulevaisuudessa riittävästi aikaa ja resursseja. Myös vuotuisen erityisteeman käsittely ja erillisselvitysten tekeminen vaatii panostusta. Jatkoseurannassa tarvitaan myös konkreettista tietoa siitä, miten vammaiset henkilöt itse kokevat vammaispoliittisen ohjelman tavoitteiden ja toimeenpanon etenevän. VAMPO:n toimeenpanon seurannalla saadaan kerättyä pohjatietoa ja aineistoja, joita voidaan tulevaisuudessa hyödyntää myös YK:n vammaissopimuksen täytäntöönpanon seurannassa ja sen kehittämisessä.

4.1 Yhteenvetoa seurantahaastatteluista

Alkuvuoden 2014 aikana käydyn haastattelukierroksen aikana nousi esiin asioita, jotka liittyvät siihen miten vammaispolitiikkaa eri sektoreilla toteutetaan. Näkökulmissa ja painotuksissa tuli esiin hallinnonalojen välisiä eroja. Nämä osaltaan heijastavat toimintatapaa, mikä kullakin hallinnonalalla vallitsee. Tiedolla on merkitystä, kun seuraamme ja arvioimme miten VAMPO:n toimenpiteiden toimeenpano etenee. Jatkossa tiedosta on hyötyä, kun siirrytään tarkastelemaan miten eri hallinnonalojen vastuulla olevat toimenpiteet vaikuttavat vammaisten ihmisten elämään. Jos halutaan ehdottaa muutoksia toteutettavaan politiikkaan, on tiedettävä mistä näkökulmasta, minkälaisin painotuksin ja mihin toimintalinjauksiin liittyen vammaispolitiikkaa kullakin sektorilla toteutetaan.

Oikeusministeriön haastatteluun 3.3.2014 osallistui Heini Huotarinen. Oikeusministeriön hallinnonalalla VAMPO:n toimenpiteiden toteuttamisella on kytkös perus- ja ihmisoikeus toimintaohjelmaan. Seurantahaastattelussa korostui politiikkaohjelmien keskinäisen keskusteleavuuden merkitys. Korostetaan perusoikeuksien ja osallistumisoikeuksien edistämistä (VAMPO-toimenpiteiden lohkot: yhteiskunnallinen osallisuus ja osallistuminen) ja käynnissä on [Osallistumisoikeuksien yhdenvertaisen toteutumisen edistäminen; poliittiset oikeudet kaikille –hanke](#). Oikeusministeriössä on alkanut viittomakielilain valmistelu ja tavoitteena on että viittomakielilaki säädetään tämän vaalikauden aikana. [Arviomuistio viittomakielilain tarpeesta](#) julkaistiin verkkoversiona kesällä 2013. Keväällä 2014 julkaistiin [Valtioneuvoston demokratiapoliittinen selonteko Avoin ja yhdenvertainen osallistuminen](#).

Sisäministeriön haastatteluun 20.3.2014 osallistuivat Panu Artemjeff ja Juhani Kortteinen. Lähtökohtana on yhdenvertaisuusajattelu ja sisäministeriön tehtäviin kuuluu yhdenvertaisuuslain toimeenpanoon liittyviä tehtäviä. Ministeriöllä on keskeinen rooli yli hallinnonalojen ulottuvassa kansallisessa syrjinnän vastaisessa toimintaohjelmassa [Yhdenvertaisuus etusijalle \(YES\) -hankkeessa](#). Hankkeen puitteissa on tuotettu runsaasti oppimateriaalia sekä kirjallisessa että sähköisessä muodossa. Sisäministeriöllä on myös oma VAMPO-toimeenpanosuunnitelma. Sisäasiainhallinnon yhdenvertaisuuslinjausten mukaan vammaiset ihmiset otetaan huomioon paitsi asiakkaina, myös yhteistyökumppaneina ja työntekijöinä. SM aloitti yhdenvertaisuussuunnitelman toimeenpanon vuoden 2009 alussa. Yhdenvertaisuussuunnitelmassa on useita vammaispoliittisia toimenpiteitä. Ministeriön esteettömyys- ja saavutettavuustyöryhmä on kartoittanut ministeriön toimintaympäristön fyysistä ja sähköistä esteettömyyttä ja laatinut toimenpide-esityksiä esteettömyyden ja saavutettavuuden parantamiseksi. Sisäministeriön VAMPO-toimeenpanosuunnitelman mukaan vammaispoliittisen ohjelman valmistelu ja toimeenpano tukee sisäministeriön ja hallinnonalan yhdenvertaisuustyötä.

Sosiaali- ja terveysministeriön haastatteluun 3.3.2014 osallistuivat: Marja-Leena Hiltunen, Jaana Huhta, Hanna Nyfors, Eveliina Pöyhönen ja Riitta Burrell. Suuri osa sosiaali- ja terveysministeriön pää- ja osavastuulla olevista VAMPO:n toimenpiteistä sisältyy isompiin asiakokonaisuuksiin. [Vammaislainsäädännön uudistaminen ja KEHAS-ohjelma](#), [Itsemääräämisoikeuslakia valmistellut työryhmä](#), Monialaisen kuntoutuksen selvitys ja [Osatyökykyiset työssä](#) (2013-2015) ovat sellaisia vuoden 2013 aikana edenneitä prosesse-

ja, ohjelmia ja hankkeita. Yhdistävänä näkökulmana hallinnonalalla ajankohtaisissa hankkeissa on itsenäisen elämän ja osallisuuden edistäminen.

Vammaislakien yhdistämistä valmisteleva työryhmä asetettiin vuonna 2013 ja se järjesti avoimen kuulemistilaisuuden elokuussa 2013. Myös itsemääräämisoikeuslain valmisteluun liittyen järjestettiin kuulemistilaisuus. Monialaisen kuntoutuksen selvitystyöryhmän työ päättyi ja sen suositusten perusteella käynnistyy Raportti [Monimuotoinen kuntoutus ja sen käsitteet](#) julkaistiin alkuvuodesta 2014. Myös Osatyökykyiset työssä -hankkeen puitteissa julkaistiin raportteja. Näiden avulla myös VAMPO:n toimenpiteiden toimeenpano etenee vuoden 2014 aikana.

TERVE-SOS 2013 -tapahtuman yhteydessä 15.5.2013 järjestettiin Turussa seminaari [Toimintakykyä tukevat välineet ja ratkaisut -tietokanta Suomeen? Kaikki tieto kansalaiselle ja ammattilaiselle samassa paikassa.](#)

Opetus- ja kulttuuriministeriön haastattelu jakaantui kahteen osaan, joista ensimmäiseen haastatteluun 4.3.2014 osallistuivat: Jussi Pihkala, Heikki Blom ja Elise Virnes. Toiseen haastatteluun 7.3.2014 osallistuivat: Lea Halttunen, Birgitta Vuorinen ja Kari Koivumäki. Opetuksessa toiminta on inklusion periaatteen mukaista. Perusoikeuksien ja lainsäädännön kautta tulevat lähtökohdat, joiden mukaan kaikkia tulee kohdella yhdenvertaisesti. Tämän vuoksi esim. lisäresurssien jakaminen tulee pohdituksi eri näkökulmista. Valtioneuvoston vuonna 2011 hyväksymässä koulutuksen ja tutkimuksen kehittämissuunnitelmassa vuosille 2011–2016 asetetaan tavoitteita koulutuksellisen tasa-arvon edistämiseksi koko koulutusjärjestelmässä. Kehittämissuunnitelman perusteella opetus- ja kulttuuriministeriö on valmistellut [Ehdotuksen valtioneuvoston strategiaksi koulutuksellisen tasa-arvon edistämiseksi](#) (OKM työryhmämuistioita ja selvityksiä 2012:28). Ehdotus sisältää kappaleet Oppilas- ja opiskelijahuolto sekä Erityistä tukea ja ohjausta tarvitsevat opiskelijat. YK:n vammaissopimuksen ratifioinnin näkökulmasta nostettiin esiin viittomakielen käyttö kouluissa. Viittomakielen käyttö vaihtelee kouluittain ja opettajittain, tilanne varioi. Opetushallitus julkaisi Kuurojen liiton kanssa laaditun selvityksen [Kuurojen ja viittomakielisten oppilaiden lukumäärä ja opetusjärjestelyt - Selvitys lukuvuodelta 2013–2014](#) keväällä 2014. Haastattelussa nousi esiin nuorten ja aikuisten olevan epätasa-arvoisessa asemassa, koska toisen asteen koulutuksen osalta on epäselvää kuka kustantaa kouluun tarvittavan tulkin.

[Saavutettava tieto- ja viestintäympäristö -suositus](#) on julkaistu ja sen tarkoitus on auttaa korkeakouluja osallistumaan keskusteluun teknologian käytöstä ja saavutettavuudesta, arvioimaan omaa toimintaansa, tekemään kehittämissuunnitelmia sekä laatimaan ohjeita ja toteuttamaan koulutusta. OKM tukee hanketta ja pitää tärkeänä, että korkeakoulut ottavat suositukset käyttöön. Kansallinen digitaalinen kirjasto -hankkeessa verkkopalvelussa lähtökohtana on saavutettavuus. Hankkeen tavoitteena on saada museoiden, arkistojen ja kirjastojen keskeiset aineistot saataville yhteisen asiakasliittymän kautta. KDK:n standardisalkku, joka on osa KDK-kokonaisarkkitehtuuria, sisältää myös saavutettavuuteen liittyvän standardoinnin. (ks. http://www.kdk.fi/images/tiedostot/KDK_standardisalkku_2014-02-24.pdf) KDK:n [Finna-palvelu](#) on tehty mahdollisimman esteettömäksi ja sen taustalla on esteettömyys selvityksiä ja käytettävyydestejä. Celian [Kirjasto kaikille -kumppanuusprojekti](#) syventää Celia-kirjaston ja yleisten kirjastojen yhteistyötä. Tavoitteena on tuoda kirjat lähemmäksi käyttäjiä ja vakiinnuttaa Celian äänikirjojen lainaaminen osaksi yleisten kirjastojen palvelutarjontaa.

OKM:n avustuksista vammaisyhteisöjen kulttuuritoimintaan ja kulttuurin saavutettavuuden edistämiseen on tuettu mm. Näkövammaisten kulttuuripalvelu ry:n, Kuurojen liitto ry Kynnys ry:n, Mielenterveyden Keskusliitto ry:n, Kulttuuriyhdistys Suomen EUCREA ry:n ja Finlandssvenska teckenspråkiga rf:n kulttuuritoimintaa sekä mm. Kehitysvammaisten taiteilijoiden tuki ry:n ylläpitämän Taidekeskus Kettukin toimintaa jo useita vuosia. Myös mm. erilaisten kulttuuripalveluiden saavutettavuuskartoituksia ja saavutettavuussuunnitelmien tekemistä tuetaan. Vammaisten nuorten osallistumisen edistämiseksi on tuettu useiden vammaisjärjestöjen nuorisotyötä valtakunnallisina nuorisojärjestöinä tai nuorisotyötä tekevinä järjestöinä, tarkoituksena nuorten osallisuuden lisääminen ja nuorten omat aktiviteetit, harrastaminen ja vertaistuki, myös kv. toiminta. Nuorisotilojen rakentamisessa ja korjauksissa otetaan huomioon esteettömyys, samoin valtakunnallisissa nuorisokeskuksissa (vrt. liikuntapaikat).

Työ- ja elinkeinoministeriön haastatteluun 14.2.2014 osallistui Patrik Tötterman. Työ- ja elinkeinoministeriön osalta ei toimenpiteiden etenemiseen ollut paljoakaan lisättävää. TEM on osaltaan vastannut kes-

keisiin kehittämistehtäviin. Toiminta perustuu normalisaation periaatteeseen, jonka mukaan työkykyisyyttä ja työkyvyttömyyttä koskevat määrittelyt on hävytetty. Työn kohteena on ihminen, joka pyrkii työmarkkinoille. Palvelut eivät ole subjektiivisia oikeuksia vaan niitä toteutetaan harkinnan mukaan. TEM peräänkuuluttaa toimintakulttuuria, jonka avulla työnhakijaksi ja työvoimapolitiittisten toimenpiteiden piiriin ha-luavat vammaiset ihmiset löytäisivät TE-palvelujen piiriin. Poikkileikkaustieto tammikuulta 2014 on, että työkyvyttömyysetuutta saavia työnhakijoita oli 350. TE-palvelut ovat ensisijaisia SHL:n mukaisiin palveluihin nähden, joten työkyvyttömyysetuutta saavien työnhakijoiden lukumäärä voisi olla huomattavasti suurempi. Työ- ja elinkeinoministeriön näkökulmasta toivottavaa olisi, että nykyisin avotyötoiminnassa olevien ihmisten työtoimintaa kyettäisiin muokkaamaan työsuhteiseksi työksi.

Esimerkkinä nostettiin esiin Kehitysvammaliiton ja K-kauppiasliiton 'Monenlaisia tuloksentekijöitä' -hanke, jonka tuloksena K-kauppiasliitto syksyllä 2013 julkaisi suosituksen [Kehitysvammaisen henkilön työllistäminen](#).

Ympäristöministeriön haastatteluun 18.2.2014 osallistui Erja Väyrynen. Ympäristöministeriössä VAMPO:n toimeenpanossa on keskeisenä esteettömyys, kaikille sopiva suunnittelu, ikääntyvien asuminen ja KEHAS-ohjelma. Esteettömyyskartoitushankkeissa mukanaolo, kartoitusmenetelmät (ja osaaminen niissä) on järjestöpuolella. [Ikääntyneiden asumisen kehittämisohjelma 2013–2017](#) on käynnistynyt tavoitteella 'Miljoona esteetöntä asuntoa vuoteen 2030!'. Ohjelman osana edistetään mm. esteetöntä korjausrakentamista ja hissirakentamista vanhoissa kerrostaloissa.

Kokeiluhankkeella selvitetään esteettömyysmääräysten purkamisen vaikutusta rakennuskustannuksiin. Valtioneuvoston Oikeuskansleri on antanut asiasta päätöksen marraskuussa 2013: [Valtioneuvoston raketamista koskevien esteettömyysnormien lieventämistä koskevat toimenpiteet](#).

Turvallisuuteen liittyviin toimenpiteisiin, jotka ovat Ympäristöministeriön osavastuulla, liittyy myös esteettömyys. Ympäristöministeriön näkökulmasta esteettömyys ja turvallisuus ovat ”hyvä pari, eikä niitä pidä erotella toisistaan”. On myös omaksuttu ajattelu, jonka mukaan luomalla ympäristö, joka kannustaa kävelyyn ja pyöräilyyn tuottaa hyvää (Health in all Policies). Kaikilla tulee olla yhtäläiset toimintamahdollisuudet, mikä edellyttää esteettömyyttä. Tässä hengessä toiminta huomioi yhdenvertaisuusnäkökulman.

Liikenne- ja viestintäministeriön haastatteluun 18.2.2014 osallistuivat Irja Vesanen-Nikitin ja Mikael Åkermarck. Hallinnonalalla ja VAMPO:n toimenpiteiden toteutusta ohjaavat esteettömyyden ja saavutettavuuden periaatteet.

Liikenne- ja viestintäministeriö julkaisi joulukuussa 2010 toimenpideohjelman [Kohti esteetöntä tietoyhteiskuntaa](#), jossa esitetään toimenpidelinjauksia vuosille 2011–2015. Toimenpideohjelmassa olevia viestintäpolitiikan alaan kuuluvia toimenpiteitä seuraamaan nimitettiin joulukuussa 2011 esteettömien viestintäpalveluiden seurantaryhmä. Seurantaryhmä koostuu esteettömyyden ja viestintäpalveluiden keskeisistä toimijoista ja edistäjistä, joita ovat viranomaiset, järjestöt ja yritykset. Esteettömien viestintäpalveluiden seurantaryhmä päätti esteettömyys-oppaan tekemisestä sekä esteettömän tietoyhteiskunnan indikaattoreiden jatkotoimenpide-alatyöryhmän muodostamisesta. Työryhmän työ on kesken.

KÄKÄTE-projektin (Käyttäjille kätevä teknologia) ja Lähiverkkoprojektin yhteistyönä on valmistunut mm [Ikääntynyt ja teknologia – kokemuksiini teknologian käytöstä](#) tutkimus.

Ulkoasiainministeriön haastatteluun 2.4.2014 osallistuivat Katja Fokin, Kaisa Heikkilä, Janina Hansson, Antti Haukioja ja Linda Ekholm. Ulkoasiainministeriöllä on kesäkuussa 2013 julkaistu ihmisoikeusstrategia ja ministeriö toimii aktiivisesti vammaisten ihmisoikeuksien edistämiseksi. Vammaisten henkilöiden oikeuksia koskevan YK:n yleissopimuksen (CRPD) ratifioimista valmistellut työryhmä luovutti mietintönsä ulkoministeri Tuomiojalle tammikuussa 2014. Sopimus on tarkoitus saattaa voimaan mahdollisimman pian vielä tämän hallituskauden aikana.

Ulkoministeriöllä on vakiintuneet vuoropuhelut vammaisten ja vammaisjärjestöjen kanssa. Vuoropuhelu osaltaan tukee ulkoministeriön avoimuusperiaatetta ihmisoikeuskysymyksissä ja vammaisyleissopimuksen määräyksiä vammaisten edustajien kuulemisesta heitä koskevissa asioissa. Rap-artisti Signmark on Ulkoministeriön ministereiden erityisedustaja vammaiskysymyksissä. Lisäksi ulkoministeriön kolmevuotinen sopimus Abilis-säätiön kanssa vammaisten ihmisoikeusdiplomatiasta sisältää muun muassa vammaisten asiantuntijoiden valmentamista nimenomaan kansainvälisiin asioihin ja kehitysyhteistyökysymyksiin. Ulkoministeriön Abilis-säätiöltä tilaama selvitys vammaisten ihmisoikeuksista Suomen ulkopolitiikassa

valmistui ja julkaistiin kesällä 2013 [Raportti vammaisten ihmisoikeuksista Suomen ulkopoliitiikassa](#). Tarkoitus on vahvistaa vammaisten ihmisoikeuksien valtavirtaistamista ulkoasiainhallinnossa sekä myös lisätä ministeriön ja ulkomaanedustuston henkilöstön tietoisuutta kesäkuussa julkaistusta [Suomen ulkoasiainhallinnon ihmisoikeusstrategiasta](#). Kehitysyhteistyössä vammaisnäkökulma on esillä erityisesti kansalaisjärjestötyössä sekä myös eräiden kansainvälisten järjestöjen työssä ja kahdenvälisessä kehitysyhteistyössä.

Valtionvarainministeriön haastatteluun 17.2.2014 osallistui Jouko Narikka. Valtionvarainministeriön näkökulmasta VAMPO:ssa on pääosin kyse eri hallinnonalojen omista hankkeista ja niiden seurannasta. VM:n osalta valmisteilla on vielä yhteinen valtionhallinnon kiinteistöstrategian päivitys. VAMPO:n kannalta keskeisiä Valtionvarainministeriön toiminnassa ovat toimenpiteet, jolla asiointia julkisen hallinnon kanssa helpotetaan ja kehitetään. VM:n mukaan tästä aiheutuu lyhyellä aikavälillä lisäinvestointeja ja pitkällä aikavälillä säästöjä. Ohjaavana periaatteena on kansalaisyhteiskunnan ja osallisuuden edistäminen laajemminkin, ei pelkästään asiointiin ja hakemusten tekemiseen liittyen.

5 Tilannekatsaus VAMPO-toimenpiteiden osa-alueisiin

Tilannekatsauksen esitystapa perustuu VAMPO:n mukaiseen jaotteluun, jonka mukaan yhteensä 122 toimenpidettä on jaettu elämänalueiden mukaisesti 14 eri lohkoon. Kunkin toimenpiteen kohdalla esitetään VAMPO:n alkuperäisen toimenpidekirjauksen lisäksi tämänhetkinen tilannetieto, joka perustuu ministeriöiden antamiin vastauksiin THL:n kyselyissä ja alkuvuoden 2014 seurantahaastatteluihin. Tämän jälkeen esitetään raportin toimittajan oma kommentti toimenpiteen toteutumisvaiheesta, tehtävään liittyvästä seikasta tai jatkoseurannassa huomioon otettavista asioista.

5.1 Itsenäinen elämä (toimenpiteet 1-33)

Toimenpide 1

Tiedotetaan palveluista ja tukitoimista ja ohjataan niiden järjestämistä niin, ettei runsaasti palveluja tarvitsevia vammaisia henkilöitä eroteta perheestään palvelutarpeen perusteella ja ettei palvelujen ja tukitoimien tarve muodosta estettä parisuhteelle ja perheen perustamiselle.

Vastuuministeriö: STM (informaatio-ohjaus, THL/TUSO-asia henkilöstön koulutuksen osalta)

Ajoitus: Jatkuva

Rahoitustarve: Ei erillisrahoitusta

Seurannan mittarit, osoittimet: Kansalaispalautteen kerääminen

Velvoite: YK:n yleissopimus art. 23, PL 19.1 § ja 19.3 §

Tilanne:

Toimenpiteen toteuttaminen on kuntien tehtävä. Tiedottaminen tapahtuu myös THL:n ylläpitämän vammaispalvelujen käsikirjan kautta. Lähtökohtana on vammaisten henkilöiden osallisuuden ja oikeuksien varmistaminen palvelujen järjestämisessä. Valtioneuvoston periaatepäätös kehitysvammaisten henkilöiden asumisen ja palvelujen turvaamisesta on annettu 11/2012. Yksi toimenpide alue korostaa vammaisen henkilöiden osallisuuden ja oikeuksien varmistamista asumisen ja palvelujen järjestämisessä (STM). THL on avannut 2011 keväällä sähköisen vammaispalvelujen käsikirjan, joka tarjoaa ajantasaista tietoa vammaispalveluista. Käsikirjan käyttäjiä on kuukaudessa 19 000 - 24 000 välillä. Vammaisten lasten ja perheiden osio avattiin käsikirjaan elokuussa 2013, www.vammaispalvelujenkasikirja.fi (THL).

Kommentti: Seurannan mittarina olevaa kansalaispalautetta ei ole kerätty, joten toimenpiteen toteutumista ei voida tässä vaiheessa arvioida kyseisen mittarin perusteella. Jatkuvan toimenpiteen toteuttaminen on kuitenkin aloitettu.

Toimenpide 2:

Saatetaan adoptiota koskeva ohjaus vastaamaan nykyaikaisen vammaispolitiikan periaatteita (Laki lapseksi ottamisesta).

Vastuuministeriö: STM (informaatio-ohjaus, THL/TUSO-asia henkilöstön koulutus)

Muut keskeiset ministeriöt: OM

Ajoitus: Jatkuva. OM on asettanut kesällä 2009 työryhmän valmistelemaan adoptiolainsäädännön uudistamista, mukaan lukien lain ohjaus ja valvonta. Työryhmän tehtävä päättyy 11/2010, HE 2011

Rahoitustarve: Ei erillisrahoitusta

Seurannan mittarit, osoittimet: Kansalaispalautteen kerääminen

Velvoite: YK:n yleissopimus art. 23

Tilanne:

STM: Uusi adoptiolaki tuli voimaan 1.7.2012 ja se kumosi lapseksiottamisesta annetun lain. Adoptiolain mukaan jokaisella on oikeus saada adoptioneuvontaa. Neuvonnan keskeyttämisestä voi valittaa hallinto-oikeuteen. Vammaisuus ei Suomessa lähtökohtaisesti estä adoptiota, kohdemailla voi kuitenkin olla asiasta omia lakeja ja määräyksiä. Adoptioneuvonnassa on erityisesti valvottava lapsen etua. Opasta adoptioneuvonnasta on uusittu. Adoptioneuvonnan opasluonnos oli vammaisasian neuvottelukunnassa kommentteilla keväällä 2012 ja kommentit on huomioitu oppaan valmistelussa. Vuoden 2013 seurannassa raportoitu: [Opas adoptioneuvonnan antamisesta](#) on valmistunut ja se on julkaistu verkossa viikolla 5/2014 (STM).

OM: Toimenpide on saatettu loppuun 2012 (OM).

Kommentti: Seurannan mittarina olevaa kansalaispalautetta ei ole kerätty, joten toimenpiteen toteutumista ei voida tässä vaiheessa arvioida kyseisen mittarin perusteella. Jatkuvan toimenpiteen toteuttaminen on aloitettu.

Toimenpide 3

Selvitetään raskaudenkeskeytyksen perusteiden yhteensopivuus YK:n yleissopimuksen ao. artiklojen kanssa (Laki raskauden keskeyttämisestä).

Vastuuministeriö: STM/Valvira raskaudenkeskeytyksiä koskevan selvityksen yhteydessä

Ajoitus: 2010–2011

Rahoitustarve: Ei erillisrahoitusta

Seurannan mittarit, osoittimet: Valmis selvitys (OM)

Velvoite: YK:n yleissopimus art. 10, art. 17

Tilanne:

Selvitetään yhdessä raskaudenkeskeytystä koskevan hallitusohjelmakirjauksen kanssa. Pyydetään arviota ETENE:ltä. Vuoden 2013 seurannassa raportoitu, että ETENE:n lausunto on saatu 17.4.2013. Neuvottelukunta katsoo, että raskaudenkeskeytyksen yläviikkorajan laskeminen edellyttäisi seulontojen aikaistamista, mikä puolestaan johtaisi niiden laadun alenemiseen. Neuvottelukunnan mukaan epätietoisuus saattaisi johtaa keskeytysten lisääntymiseen sellaisissa tapauksissa, joissa myöhäisempi tutkimus muuttaisi vanhempien kannan. Todennäköisenä seurauksena olisi vaikeasti sairaiden vastasyntyneiden kuolemien lisääntyminen ja kokonaisuutena perinataalikuolleisuuden kasvu. Neuvottelukunta katsookin, ettei yläviikkorajaan tulisi puuttua. Päätökset tulisi kuitenkin pyrkiä tekemään ennen raskausviikkoja 22-24. YK:n vammaissopimuksen ratifiointityöryhmän mietinnössä (31.12.2013) todetaan, ettei sopimuksen oikeutta elämään koskevan 10 artiklan voimaansaattaminen edellytä Suomessa lainsäädäntömuutoksia. STM:ssä ei tällä hetkellä ole valmisteilla muutoksia raskaudenkeskeytystä koskevaan lainsäädäntöön (STM).

Kommentti: Kertaluonteinen toimenpide on suoritettu. ETENE:n lausunto on saatu, yhteys YK:n vammaissopimukseen selvitetty, eikä lainsäädännön muutostarpeita ole ilmoitettu olevan.

Toimenpide 4:

Valmistellaan kotikuntalain 3 §:n 2 kohdan muutos ja siihen liittyvät sosiaali- ja terveydenhuollon lainsäädännön muutokset.

Vastuuministeriö: STM

Muut keskeiset ministeriöt: VM

Ajoitus: Hallituskausi 2007–2011, HE 2010, voimaan 2011

Rahoitustarve: Ei erillisrahoitusta, luodaan kuntien välinen kustannusten jakojärjestelmä

Seurannan mittarit, osoittimet: Kotikuntalain muutos on toteutettu

Velvoite: YK:n yleissopimus art. 14, art. 18, art. 19, art. 23; PL 6 §, 9 § (vi), (vii) sekä (ix), HO 2007–2011

Tilanne:

Kotikuntalain 3 §:n 2 kohdan muutos ja siihen liittyvät sosiaali- ja terveydenhuollon lainsäädännön muutokset on toteutettu. Sosiaali- ja terveysministeriö on yhteistyössä Suomen Kuntaliiton ja Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen kanssa käynnistänyt selvityksen, jonka tarkoituksena on saada tietoa kotikuntalain ja sosiaalihuoltolain vuoden 2011 alusta voimaan tulleiden muutosten vaikutuksista. Muutosten tarkoituksena on ollut helpottaa muun muassa vanhusten ja vammaisten henkilöiden mahdollisuutta vaihtaa kotikuntaa. Arvioinnin aineisto on kerätty toukokuussa 2013 tehdyllä kuntiin suunnatulla kyselyllä. Arvioinnin suorittaa Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Pääosa selvityksen edellyttämästä tiedosta kerätään kuntiin suunnattavalla kyselyllä alkuvuodesta 2013. Jatkotoimenpiteistä kuten mahdollisesti tarvittavien säädös-muutosten valmistelusta päätetään selvityksen valmistuttua.

Vuoden 2013 seurannassa raportoitu: Kotikuntalain ja sosiaalihuoltolain uudistuksia käsitellessään eduskunta edellytti, että sen vaikutuksia kunnille seurataan. Seuranta varten Sosiaali- ja terveysministeriö, Suomen Kuntaliitto ja THL toteuttivat kaikille Suomen kunnille lähetetyn kyselyn toukokuussa 2013. Selvityksen mukaan kotikuntansa ulkopuolella laitoshoidossa, asumispalvelujen piirissä tai perhehoidossa olevat henkilöt ovat käyttäneet verraten vähän oikeuttaan vaihtaa viralliseksi kotikunnakseen kunta, jossa heitä hoidetaan. Myös mahdollisuutta hakea pitkäaikaista hoitopaikkaa ja sosiaalipalveluja toisen kunnan alueelta on käytetty vähän. Kotikuntalain ja sosiaalihuoltolain uudistettujen säännösten perusteella kotikuntaa vaihtoi vuosina 2011 ja 2012 yhteensä 291 henkilöä. Heistä oman ilmoituksensa perusteella kotikuntansa toiseksi vaihtaneita oli yhteensä 84 henkilöä ja hakemuksen perusteella kotikuntaa vaihtaneita 207 henkilöä. Ilmoituksen tai hakemuksen perusteella kunnasta pois muuttaneista vajaat 50 oli vammaisia henkilöitä. Suurin osa kyselyyn vastanneista kunnista ilmoitti, että lakimuutokset eivät ole juurikaan vaikuttaneet niiden talouteen (STM [THL], VM).

Kommentti: Seurannan mittarina oleva kotikuntalain muutos on toteutettu, joten kertaluonteinen toimenpide on tältä osin suoritettu indikaattorien perusteella. Selvitys on valmistunut.

Toimenpide 5:

Ohjeistetaan esteettömyyden huomioon ottaminen osana lähiympäristöjen kaavoituksen ja muun suunnittelun ohjausta.

Vastuuministeriö: YM

Muut keskeiset ministeriöt: LVM (hallinnonala), STM (informaatio-ohjauksen välineenä: Terveiden edistämisen politiikkaohjelma 2007; Sosiaali- ja terveydenhuollon asioinnin esteettömyysluokitus)

Ajoitus: 2010–2015 osana kaavoituksen ja suunnittelun viranomaisohjausta

Rahoitustarve: Ei erillisrahoitusta

Seurannan mittarit, osoittimet: Kyllä/ei (YM); esteettömyysluokitus käytettävissä (STM)

Velvoite: YK:n yleissopimus art. 9; VN:n selonteko vammaispolitiikasta

Tilanne:

Aiheesta on valmistunut opinnäytetyö ”[Esteettömyyden liittäminen nykyistä kiinteämmäksi osaksi kaava-prosessia](#)” tausta-aineistoksi kaavoituksen kehittämiseksi. Vuoden 2013 seurannassa raportoitu: Valmistellaan lähiympäristöt kattavaa ohjeistusta esteettömyyssäännösten uusimisen yhteydessä. Seurantahaastattelusta lisätietona, että ohjeistus uudistetaan samalla lailla kuin on uudistettu koko rakentamismääräyskoelma. Työ käynnistyy syksyllä 2014 ja jatkuu vuoden 2015. Lain mukaan kevyen liikenteen väylät tulee säilyttää esteettöminä. Käytännössä tämän osalta valvonta ja lain soveltaminen on puutteellista (YM).

Kommentti: Seurannan mittareiden perusteella toimenpide ei ole toteutunut. Sosiaali- ja terveydenhuollon asioinnin esteettömyysluokitusta ei ole otettu käyttöön.

Toimenpide 6:

Otetaan huomioon vammaispoliittinen näkökulma ja vammaisten henkilöiden edustus asuntopoliittisten ohjelmien suunnittelussa ja toteutuksessa.

Vastuuministeriö: YM

Muut keskeiset ministeriöt: STM

Ajoitus: Seuraava hallituskausi

Rahoitustarve: Riippuu ohjelmasta

Seurannan mittarit, osoittimet: Kyllä/ei

Velvoite: YK:n yleissopimus art. 19

Tilanne:

YM: Ajankohtaista seuraavalla hallituskaudella (YM).

STM: Valtioneuvoston asuntopoliittisessa toimenpideohjelmassa 2012-2015 on seuraavat asiat: Kehitysvammaisten asumisen ohjelma on laadittu vuosille 2010-2015 ja sen toteuttamista jatketaan. Mielenterveyskuntoutujien asumista kehitetään osana pitkäaikaisasunnottomuuden vähentämisohjelmaa sekä osana kansallista mielenterveys- ja päihdesuunnitelmaa 2009-2015 (STM).

Kommentti: Jatkuvaluonteisen toimenpiteen toteuttaminen on aloitettu, mutta toimenpide ei ole täysin toteutunut. Vammaispoliittista näkökulmaa on otettu huomioon mm. KEHAS-ohjelmassa.

Toimenpide 7:

Toteutetaan kehitysvammaisten asumisen ohjelma 2010–2015.

Vastuuministeriö: YM

Muut keskeiset ministeriöt: STM (luo edellytyksiä yksilöllisillä palveluilla)

Ajoitus: 2010–2015 (YM); 2010 alkaen toistaiseksi (STM)

Rahoitustarve: ARA noin 30 milj. euroa/vuosi osana investointiavustusvaltuutta + korkotuki, RAY noin 5 milj. euroa/vuosi; edellyttää lisärahoitusta henkilöstön osalta (STM)

Seurannan mittarit, osoittimet: Laitospaikat vähenevät suunnitelman mukaisesti

Velvoite: Asuntopoliittinen ohjelma 2007–2011; Valtioneuvoston periaatepätös 21.1.2010; YK:n yleissopimus, art.19; PL § 18

Tilanne:

YM: Ohjelmaa toteutetaan valtioneuvoston periaatepäätösten (2010 ja 2012) mukaisesti (YM).

STM: STM:n ohjausryhmän laatima valtakunnallinen suunnitelma palvelujen kehittämisestä sekä valtioneuvoston periaatepätös kehitysvammaisten palvelujen uudistamisesta on valmisteltu. Odottavat poliittista päätöksentekoa. Ohjausryhmä jatkaa KEHAS-ohjelman toimeenpanon ohjausta 31.12.2012 saakka, minkä jälkeen asetettaneen jatkotyöryhmä vnp:n toimeenpanon tueksi. Erityishuoltopiirien ja kuntayhtymien yhdessä alueensa kuntien ja muiden toimijoiden kanssa v. 2010 laatimat alueelliset suunnitelmat laitoshoidon vähentämisen edellyttämistä ratkaisuihin päivitetään 31.12.2012 mennessä. Vuoden 2013 seurannassa raportoitu: Valtioneuvoston periaatepätös kehitysvammaisten henkilöiden asumisen ja palvelujen turvaamisesta on annettu 11/2012. Tavoitteena on, että vuoden 2020 jälkeen kukaan vammaisen henkilö ei asu laitoksessa. Erityishuoltopiirien ja kuntayhtymien yhdessä alueensa kuntien ja muiden toimijoiden kanssa vuonna 2010 laatimat alueelliset suunnitelmat laitoshoidon vähentämisen edellyttämistä ratkaisuihin on päivitetty 31.12.2012 mennessä. THL on toteuttanut syksyllä 2012 kuntakyselyn kehitysvammaisten kunta-laisten asumisesta ja palveluista (STM).

Kommentti: Kehas-ohjelmaa toteutetaan suunnitelman mukaisesti. Laitospaikat ovat vähentyneet vuosittain (tilastot: www.sotkanet.fi). Lopullisen tavoitteen toteutumista ei voida vielä arvioida.

Toimenpide 8:

Huomioidaan esteettömyys valtion tukemassa asumisen rahoituksessa.

Vastuuministeriö: YM

Muut keskeiset ministeriöt: STM, VM

Ajoitus: Vuosina 2010–2015 ja siitä eteenpäin

Rahoitustarve: Edellyttäneen jonkin verran lisärahoitusta

Seurannan mittarit, osoittimet: Esteettömyysnäkökulman huomioiminen, %:a ARA-hankkeista

Velvoite: YK:n yleissopimus art. 9, art. 19

Tilanne:

YM ja VM: ARA:n suunnitteluohje/ohjeistus erityisryhmien asuntohankkeille.

[ARAr 1/2014 Vaikeasti kehitysvammaisten asuntojen ja asuinympäristöjen suunnitteluopas](#)

Vuoden 2014 ARAn korkotuki- ja takauslainoja koskevassa käyttösunnitelmassa valtioneuvosto päätti, että ARA-tuotannossa kaikkiin asuntoihin tulee olla esteetön pääsy. ARAn Suunnitteluopas keskeisiä tavoitteita valtion tukemien asuntojen suunnittelulle löytyy ARAn www-sivulta: [Korkotukilainat yksityis-henkilölle](#).

Kommentti: Jatkuvan toimenpiteen toteuttaminen on aloitettu. ARA:n suunnitteluohje erityisryhmien asuntohankkeille on laadittu.

Toimenpide 9:

Pidetään erityisryhmien asumisen investointiavustusten rahoitus vähintään vuoden 2010 tasolla, joka on 110 milj. euroa (Laki avustuksista erityisryhmien asunto-olojen parantamiseksi).

Vastuuministeriö: YM

Muut keskeiset ministeriöt: STM (autetaan löytämään oikeat kohteet investointiavustukselle), VM

Ajoitus: 2010–2015

Rahoitustarve: Vähintään 110 milj. euroa/vuosi

Seurannan mittarit, osoittimet: Osoitetun rahoituksen määrä

Velvoite: YK:n yleissopimus art. 19

Tilanne:

YM: Erityisryhmien asumisen investointiavustus ollut vuosina 2011-2012 110 milj. euroa vuodessa. Eri-tyisryhmien asumisen investointiavustus vuonna 2014: 120 milj. euroa vuodessa (YM).

VM: Määrärahaesitys valtion 2013 TAE:ssä oli edelleen 110 milj. €. Määrärahatasoa valtion vuoden 2014 TA:ssa on korotettu 120 milj. €:oon (VM).

Kommentti: Seurannan mittarin perusteella toimenpide on toteutunut ainakin 2014 asti. Rahoitus on säily-nyt vähintään 110 milj. euron tasolla (vuonna 2013: 110 milj. euroa ja vuodelle 2014: 120 milj. euroa).

Toimenpide 10:

Nostetaan vanhusten ja vammaisten asuntojen korjausavustuksien tulo-rajaja asuntopoliittisen toimenpide-ohjelman mukaisesti.

Vastuuministeriö: YM

Muut keskeiset ministeriöt: STM, VM

Ajoitus: 2011 nostetaan seuraavan kerran vanhusten ja vammaisten asuntojen korjausavustusten tulo-rajaja

Rahoitustarve: Tarvitaan lisärahoitusta, pieni avustusvaltuuden nosto, nykyisin yhteensä noin 8 milj. euroa/vuosi

Seurannan mittarit, osoittimet: Kyllä/ei

Velvoite: YK:n yleissopimus art. 9, art. 19; Asuntopoliittinen toimenpideohjelma 2008–2011

Tilanne:

YM: Korjausavustusten tuloarvoja korotettiin vuonna 2011 ja korotettaneen vuoden 2013 alussa. Vuoden 2013 seurannassa raportoitu: Korjausavustusten tuloarvoja korotettiin yli 8 % vuoden 2014 alussa. ARA:n www-sivuilla on koottua tietoa avustuksen käytöstä (YM).

VM: Valtion korjaus-, energia- ja terveyshaitta-avustusten saamisen tuloarvoja on korotettu 10 %:lla 2011 alusta. Vuoden 2013 seurannassa raportoitu: Avustusten tuloarvoja on edelleen 20.1.2014 lukien korotettu KELA-indeksiä sekä ylimääräistä 5 %:n korotusta vastaavasti (VM).

Kommentti: Toimenpide on toteutunut.

Toimenpide 11:

Varmistetaan vammaispalvelulain ensisijaisuus vaikeavammaisten henkilöiden asuntojen muutostöissä ja vammaisten asuntojen korjauksiin saatavien avustusten yhdenmukainen soveltaminen (Laki vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista VPL, avustukset asunnon muutostöihin ja ARA-avustus).

Vastuuministeriö: STM

Muut keskeiset ministeriöt: YM

Ajoitus: Hallitusohjelmaan 2011–2015

Rahoitustarve: Ei erillISRahoitusta, selvitys VPL:n ja ARA-avustuksen soveltamisesta

Seurannan mittarit, osoittimet: Sisältyy hallitusohjelmaan 2011–2015

Velvoite: YK:n yleissopimus art. 9, art. 12, art. 19

Tilanne:

Asia liittyy sosiaalihuollon lainsäädännön uudistamisen yhteydessä läpikäytyihin rajapintalainsäädäntöjen (STM/YM) tarkistuksiin. STM on asettanut työryhmän valmistelemaan vammaislainsäädännön uudistamista keväällä 2013. Työryhmän toimikausi jatkuu v. 2014 loppuun. Asunnon muutostöitä koskevaa lainsäädäntöä arvioidaan työryhmän työssä. Sosiaalihuoltolain valmistelu on vireillä (STM).

Kommentti: Kertaluonteinen toimenpide ei ole toteutunut.

Toimenpide 12:

Ohjeistetaan asumisen turvallisuussäännösten toimeenpano yhdenvertaisuusperiaatteen mukaisesti (Pelastuslaki).

Vastuuministeriö: SM

Muut keskeiset ministeriöt: YM (vastaa rakennusten paloturvallisuudesta rakentamismääräysten kautta), STM (osallistutaan henkilöstön ja asukkaiden koulutukseen)

Ajoitus: Uusi pelastuslaki, suunniteltu voimaantulo v. 2011

Rahoitustarve: Ei erillISRahoitusta

Seurannan mittarit, osoittimet: SM seuraa säännöllisesti poistumisturvallisuuskäytäntöiden toimivuutta

Velvoite: YK:n yleissopimus art. 14

Tilanne:

Poistumisturvallisuusselvityskäytäntö on sisällytetty 1.7.2011 voimaan tulleeseen Pelastuslakiin (359/2011). Sisäasiainministeriö asetti 22.11.2010 työryhmän valmistelemaan valtioneuvoston asetusta

poistumisturvallisuusselvityksestä. Työryhmän esitys valmistui 24.11.2011. Poistumisturvallisuuskäytänteiden toimivuutta seurataan säännöllisesti SM:n toimesta (SM).

Kommentti: Jatkuvan toimenpiteen toteuttaminen on aloitettu. Poistumisturvallisuuskäytänteiden toimivuutta seurataan säännöllisesti SM:n toimesta.

Toimenpide 13:

Tarkistetaan pelastussuunnitelman ohjeistus:

- (a) valtakunnallinen toteutus,
- (b) kiinteistöjen ja asunto-osakeyhtiöiden turvallisuussuunnitelma vammaisten henkilöiden turvallisuutta ja pelastustoimia koskevilta osin.

Vastuuministeriö: SM

Muut keskeiset ministeriöt: YM, STM (osallistutaan yhteistyöhön)

Ajoitus: Uusi pelastuslaki voimaan vuonna 2011

Rahoitustarve: Ei erillisrahoitusta

Seurannan mittarit, osoittimet: Avoin

Velvoite: YK:n yleissopimus art. 14

Tilanne:

Sisäasiainministeriö on osallistunut SPEK:n pelastussuunnitelman laadintaoppaan tekemiseen. Opas on valmistunut 2012. Normaaleissa asuinrakennuksissa pelastussuunnitelma tehdään kuitenkin koko kiinteistölle, jolloin yksittäisen asukkaan turvallisuustarpeiden huomiointi on erittäin hankalaa.

Pelastussuunnittelu on osa omatoimista varautumista ja se on aina kohdekohtaista. Sen kautta on mahdollista huomioida erityisriskejä. Tavanomaisen asutokannan ollessa kyseessä, ei kuitenkaan ole mahdollista mitoittaa turvallisuutta yksittäisten asukkaiden tarpeiden perusteella. Taloyhtiö voi päättää turvallisuustekniikan hankinnasta, mutta se epätodennäköistä, jos erityistarpeet eivät ole yhteisiä suurelle osalle kohteen asukkaista. Taloyhtiö ei myöskään ole juridisesti vastuussa asutokohtaisista erityisriskeistä. (Asia on kokonaan toinen jos toiminnanharjoittajan roolissa on esim. sellainen säätiö, joka tarjoaa asumispalveluita erityisryhmille.) SPEK:n julkaisemaa pelastussuunnitelman laadinnan ohjeistusta arvioidaan tästä näkökulmasta aineiston päivityksen yhteydessä. Palotilanteessa pelastusviranomainen tarvitsee tiedon asukkaiden mahdollisista toimintakyvyn rajoitteista suunnitellessaan pelastustoiminnan kiireellisyysjärjestystä palopaikalle saavuttuaan. Vammaisasukkaan asunnon merkintä näkyville porrashuoneeseen tai asunnon oveen ei tule kysymykseen rikosturvallisuusriskin vuoksi. Pelastusliittojen tarjoamassa koulutustarjonnassa huomioidaan erityisryhmien turvallisuuskysymykset. [Pelastussuunnitelman laadintaopas](#) valmistui 2012 (SM).

Kommentti: Seurannan mittareita ja osoittimia ei ole määritetty. SPEK:n pelastussuunnitelman laadintaopas on tehty. Toimenpide on suoritettu osittain.

Toimenpide 14:

Vahvistetaan kuntien paikallisen turvallisuussuunnittelun laaja käyttöönotto.

Vastuuministeriö: SM

Muut keskeiset ministeriöt: STM, YM

Ajoitus: 2010–2015

Rahoitustarve: Ei erillisrahoitusta

Seurannan mittarit, osoittimet: Turvallisuussuunnittelun seurantatiedot

Velvoite: YK:n yleissopimus art. 14

Tilanne:

Etenee osana kolmannen [sisäisen turvallisuuden ohjelman](#) toimeenpanoa. Yhdenvertaisuuskysymyksiin kiinnitetty erityishuomioita ohjelman valmistelussa ja ohjelmasta tehdään yhdenvertaisuusvaikutusten arviointi. Vuonna 2011: Vammaisten henkilöiden mukaan ottaminen paikallisten turvallisuussuunnitelmien valmisteluun (SM).

Kommentti: Toimenpiteen toteuttaminen on aloitettu. Turvallisuussuunnittelun seurantatietoja ei ole vielä saatavilla.

Toimenpide 15:

Vahvistetaan asumisen (kodit, asumisyksiköt, laitokset jne.) turvallisuuskysymysten huomioon ottamista eri koulutustasoilla. Vahvistetaan jatko- ja täydennyskoulutuksen, ohjauksen ja tiedotuksen keinoin erityisesti sosiaali- ja terveysalan henkilöstön asumisturvallisuustietoutta.

Vastuuministeriö: OKM/OPH, SM, STM

Muut keskeiset ministeriöt: YM

Ajoitus: 2010–2015

Rahoitustarve: Ei erillisrahoitusta

Seurannan mittarit, osoittimet: Verkkomateriaalin käytön seuranta; sosiaali- ja terveysalan henkilöstön koulutuksen toteutumisen seuranta

Velvoite: YK:n yleissopimus art. 14

Tilanne:

Erityisryhmien paloturvallisuuskysymykset ovat osa Pelastusopiston onnettomuuksien ehkäisyn koulutusta. Vuonna 2011: Asumisen paloturvallisuuskysymykset on integroitu pelastusopiston koulutukseen. Pelastusopisto on THL:n kanssa kehittänyt eri oppilaitoksille avoimen web-opiskelu ympäristön, joka keskittyy tapaturmariskien torjuntaan. SM:n henkilöstöä koulutetaan tässä asiassa (ostetaan SPEK:iltä) (SM).

Kommentti: Jatkuvan toimenpiteen toteuttaminen on aloitettu. Seurantatietoja ei ole osoitettu.

Toimenpide 16:

Tuetaan asuntojen ja asumisyksiköiden turvatekniikan tason nostoa, mm. automaattiset sammutusjärjestelmät (ns. sprinklaus).

Vastuuministeriö: SM

Muut keskeiset ministeriöt: YM

Ajoitus: Sprinklauksen selvitystyö on käynnissä, sitä jatketaan

Rahoitustarve: Tarvitaan lisärahoitusta

Seurannan mittarit, osoittimet: SM seuraa säännöllisesti automaattisten sammutuslaitteistojen määrää erityisryhmien asumisessa

Velvoite: YK:n yleissopimus art. 14

Tilanne:

Pelastusosasto on pyrkinyt edistämään automaattisten sammutuslaitteistojen käytön laajentamista asumisessa. Pelastusosasto voi puoltaa ja ohjeistaa. Rakennuttajien kustannuskysymys, johon ei ole määräysvaltaa (SM/haastattelu 2013 seuranta).

Kommentti: Toimenpiteen toteuttaminen on aloitettu. Seurantatietoja ei ole osoitettu.

Toimenpide 17:

Edistetään vammaispalvelulain (Laki vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista VPL) ja kehitysvammalain (Laki kehitysvammaisten erityishuollosta KVL) yhdistämistyötä sosiaalihuollon lainsäädännön uudistamisen yhteydessä.

Vastuuministeriö: STM

Muut keskeiset ministeriöt: YM

Ajoitus: Hallituskausi 2007–2011 ja hallituskausi 2011–2015

Rahoitustarve: Tarvitaan lisärahoitusta, tarkennetaan myöhemmin

Seurannan mittarit, osoittimet: Vammaispalvelulaki on täydennetty, kehitysvammalaki on kumottu

Velvoite: HO 2003–2007; YK:n yleissopimus art.19; VN:n selonteko vammaispolitiikasta; PL 10 §

Tilanne:

Vammaislainsäädännön uudistamista jatketaan osana SHL:n kokonaisuudistusta. Vammaisten henkilöiden oikeutta kunnan yleisiin sosiaalihuollon palveluihin vahvistetaan osana SHL uudistusta. Tavoitteena on, että vammaisten henkilöiden tarvitsemista erityispalveluista säädetään uudistetussa erityislaissa, joka koskee yhdenvertaisesti kaikkia vammaisryhmiä. Sosiaalihuollon lainsäädännön kokonaisuudistusta pohtineen työryhmän loppuraportti on valmistunut kesällä 2012. Siihen sisältyy yleiset ehdotukset lakien yhdistämisestä. Jatkovalmistelun etenemistä ja aikataulua valmistellaan ehdotusten pohjalta virkатыönä syksyllä 2012 osana sosiaalihuollon lainsäädännön kokonaisuudistuksen lainsäädäntöohjelman laadintaa.

Vuoden 2013 seurannassa raportoitu: STM on asettanut työryhmän valmistelevaan vammaislainsäädännön uudistamista keväällä 2013. Työryhmän tehtävänä on:

1. Sovittaa yhteen nykyinen vammaispalvelulaki ja kehitysvammalaki uudeksi vammaispalveluja koskeväksi erityislaiksi eri vammaisryhmien yhdenvertaisten palvelujen turvaamiseksi.

2. Selvittää vammaisia henkilöjä koskevan erityislainsäädännön muut uudistamistarpeet. Selvityksessä tulee ottaa huomioon toimintaympäristössä tapahtuneet muutokset, YK:n vammaisopimuksen kansalliselle lainsäädännölle asettamat velvoitteet, kehitysvammaisten asumista ja palveluja koskeva periaatepäätös sekä sosiaali- ja terveydenhuollon lainsäädännön uudistamiseen liittyvä työ.

3. Tehdä edellä mainitun selvityksen pohjalta hallituksen esityksen muotoon laadittu ehdotus vuoden 2014 loppuun mennessä.

Kommentti: Toimenpide ei ole toteutunut. Vammaislainsäädännön uudistamiseksi on huhtikuussa 2013 perustettu STM:n työryhmä.

Toimenpide 18:

Kehitetään vammaisten ihmisten asumista ja yksilöllisiä asumisratkaisuja (esimerkiksi tuetaan suunnittelu- ja arkkitehtikilpailujen järjestämistä).

Vastuuministeriö: YM

Muut keskeiset ministeriöt: STM (annetaan esteettömyysasiantuntemusta/THL-TUSO-asia)

Ajoitus: 2010–2015

Rahoitustarve: Noin 60 000 euroa esim. joka toinen vuosi (YM); kustannusneutraalisti (STM)

Seurannan mittarit, osoittimet: Kyllä/ei hankkeita

Velvoite: YK:n yleissopimus art. 19; VN:n selonteko vammaispolitiikasta; PL 18 §

Tilanne:

YM: ARA on mukana kehitysvammaisten asumisratkaisujen kehittämistyössä. ARA toteuttaa Arjen keskiössä- hanketta kuntien ja kuntayhtymien kanssa ja on toteuttanut [Asumisratkaisuja autismin kirjon henkilöille](#) suunnittelukilpailun (YM).

STM: Valtakunnallinen suunnitelma palvelujen kehittämisestä sekä valtioneuvoston periaatepäätös kehitysvammaisten palvelujen uudistamisesta hyväksyttiin 8.11.2012. Ohjausryhmä jatkaa KEHAS-ohjelman toimeenpanon ohjausta 31.12.2012 saakka, minkä jälkeen asetetaan jatkotyöryhmä vnp:n toimeenpanon

tueksi. Vuoden 2013 seurannassa raportoitu: Valtioneuvoston periaatepäätös kehitysvammaisten henkilöiden asumisen ja palvelujen turvaamisesta on annettu 11/2012. Kehitysvammaisten asumisen ohjelman toimeenpanos seurantaryhmä on asetettu keväällä 2013. Toimikausi kestää vuoden 2015 loppuun asti (STM). THL:n ylläpitämästä Vammaispalvelujen käsikirjasta löytyy tietoa vammaisten asumisesta ja asumisratkaisuista ”asunto ja asumiseen liittyvät palvelut” –osio (THL).

Kommentti: Toimenpiteen suorittamiseksi on aloitettu hankkeita.

Toimenpide 19:

Servitetaan vaikeavammaisten henkilöiden kuljetuspalvelut hallinnonalojen yhteistyönä niin, että vammaisten henkilöiden yksilöllinen oikeus liikkumiseen toteutuu.

Vastuuministeriö: STM (STM, LVM ja Vammaisfoorumi etsivät yhteistyössä ratkaisuja vaikeavammaisten kuljetuspalvelun ja esteettömän julkisen liikenteen integroimiseksi siten, että vaikeavammaisten henkilöiden oikeus liikkumiseen turvataan)

Muut keskeiset ministeriöt: LVM

Ajoitus: Hallitusohjelma 2011–2015 tai 2015–2019

Rahoitustarve: Ei erillisrahoitusta

Seurannan mittarit, osoittimet: Vaikeavammaisten yksilöllisen liikkumisen mahdollisuudet on turvattu

Velvoite: YK:n yleissopimus art. 18, art. 19, art. 20

Tilanne:

Sosiaalihuollon lainsäädännön kokonaisuudistusta pohtineen työryhmän loppuraportti on valmistunut keuhällä 2012. Siihen sisältyy ehdotukset sosiaalihuollon rajapintojen tarkistamista koskien. Virkamiestyönä syksyllä 2012 toteutettavassa jatkovalmistelussa suunnitellaan muiden hallinnonalojen kanssa toteutettavien neuvottelujen aikataulu ja eteneminen sekä arvioidaan muille hallinnonaloille ehdotettavia säännösmuutostarpeita. LVM:n selvitysmiehen toimeksianto julkisin varoin toteutettavien eri hallinnonalojen henkilökuljetusta yhdistämisestä ja rahoituksen uudistamisesta päättyi 31.3.2013. Vuoden 2013 seurannassa raportoitu: STM on asettanut työryhmän valmistelevaan vammaislainsäädännön uudistamista keuhällä 2013. Työryhmän toimikausi jatkuu v. 2014 loppuun. Kuljetuspalveluja koskevaa lainsäädäntöä arvioidaan työryhmän työssä. LVM on syksyllä 2013 asettanut ohjausryhmän selvittämään julkisin varoin kustannmnettujen kuljetusten kehittämistä. Sosiaalihuoltolain valmistelu on vireillä.

Kommentti: Selvitystyötä on tehty ja LVM:n selvitysmiehen työstä on maaliskuun lopussa 2013 julkaistu raportti [Julkisin varoin toteutettujen henkilökuljetusten rahoituksen ja toimintatapojen kehittäminen](#). Toimenpide ei ole vielä toteutunut (vrt. seurannan mittarit).

Toimenpide 20:

Kehitetään auton hankintakijärjestelmä, joka korvaa autoveron palautusjärjestelmän ja VPL:n mukaisen tuen.

Vastuuministeriö: STM

Muut keskeiset ministeriöt: VM (autoveron palautuksen osalta)

Ajoitus: Otetaan huomioon hallitusohjelman 2011–2015 valmistelussa

Rahoitustarve: Lisärahoitustarve selvitetään

Seurannan mittarit, osoittimet: Sisältyy hallitusohjelmaan 2011–2015

Velvoite: YK:n yleissopimus art. 18, art. 19, art. 20

Tilanne:

Hallitusohjelman kirjauksen mukaisesti käynnistetään selvitys vammaisten apuvälinepalveluista mukaan lukien auton hankintajärjestelmä ja avustajakoirat. Selvitys toteutetaan STM:n toimeksiannosta erilliselvi-

tyksenä ja se käynnistyy v. 2013 alkupuolella. Selvityshankkeen valmistelu on aloitettu. Vuoden 2013 seurannassa raportoitu: STM on asettanut työryhmän valmistelevaan vammaislainsäädännön uudistamista keväällä 2013. Työryhmän toimikausi jatkuu v. 2014 loppuun. Liikkumisen tukea koskevaa lainsäädäntöä arvioidaan työryhmän työssä. THL laatii keväällä 2014 selvityksen vammaisten apuvälinepalveluista, johon sisältyy selvitys auton hankintakäytännöstä. Selvitykseen liittyy invalidivähennyksen aseman arviointi verotuksessa. Toimeksiantosopimus THL:n kanssa laaditaan tammikuussa 2014.

Kommentti: Toimenpide ei ole toteutunut. Selvityshankkeen valmistelu on aloitettu.

Toimenpide 21:

Siirretään tulkkauspalvelujärjestelmä kunnilta Kansaneläkelaitokselle (Kela) siten, että turvataan palvelujen saatavuuden, laadun, riittävyyden ja kehittämistyön jatkuminen (Vammaisten henkilöiden tulkkauspalvelulaki, Laki vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista VPL).

Vastuuministeriö: STM

Ajoitus: Tulkkauspalvelulaki tulee voimaan 1.9.2010, josta alkaen Kela vastaa tulkkauspalvelujärjestelmästä

Rahoitustarve: Ei erillisrahoitusta; lisärahoitus etätulkkauksen käyttöönottokustannuksiin

Seurannan mittarit, osoittimet: Seuranta ja kehittäminen yhteistyössä eri osapuolten kanssa

Velvoite: YK:n yleissopimus art. 9, art. 21; PL 17 §, 19.3 §

Tilanne:

Tulkkauspalvelujärjestelmä on siirretty kunnilta Kansaneläkelaitokselle (Kela). Laki vammaisten henkilöiden tulkkauspalvelusta tuli voimaan 1.7.2011. Seurannan kohtaan lisäys: Seuranta ja kehittäminen yhteistyössä eri osapuolten kanssa. Kela on keväällä 2012 perustanut yhteistyöryhmän, jossa mukana palvelunkäyttäjiä edustavia järjestöjä. Tavoitteena on kehittää palvelun järjestämiseen liittyviä hyviä käytäntöjä (STM).

Kommentti: Toimenpiteen toteuttaminen on aloitettu (KELA vastaa tulkkauspalvelujen järjestämisestä). KELA:n tilastoissa seurantatietoja.

Toimenpide 22:

Hallinnonalat ohjaavat tulkkauspalvelujen käyttöä toimialansa asiointitilanteissa siten, että vammaisten ihmisten tulkkauspalvelun eri menetelmien tarve huomioidaan koko laajuudessaan:

viittomakieli, kuulo- ja näkövammaisten ja puhevammaisten henkilöiden tarvitsema tulkkaus sekä huonokuuloisten ja kuuroutuneiden henkilöiden tarvitsemat tulkkausmuodot.

Vastuuministeriö: STM

Muut keskeiset ministeriöt: Kaikki ministeriöt omaa hallinnonalaansa koskevilta osin

Ajoitus: Tulkkauspalvelulain voimaantulon yhteydessä (1.9.2010) sekä jatkuvasti

Rahoitustarve: Ei erillisrahoitusta

Seurannan mittarit, osoittimet: Yhdenvertaisuussuunnittelun seuranta (SM), kaikki hallinnonalat seuraavat omalta osaltaan

Velvoite: YK:n yleissopimus art. 9, art. 21; PL 17 §, 19.3 §; hallintolaki 2003/434; yhdenvertaisuuslaki (uudistus valmistelussa 2010)

Tilanne:

STM: Tulkkauspalvelulain voimaantulon yhteydessä (1.9.2010) sekä jatkuvasti. Osana virkatyötä. Ei tällä hetkellä resursseja erillisiin toimenpiteisiin. Ei muutosta vuoden 2013 seurannassa (STM).

OM: Yhdenvertaisuuden toteutuminen otetaan huomioon rangaistusten täytäntöönpanossa ja asiantuntijalausuntoja valmisteltaessa. Tulkkauspalveluita käytetään aina silloin kun se on tarpeen. Yhdenvertaisuuden

toteutumista seurataan muun muassa vankiloille ja yhdyskuntaseuraamustoimistoille joka toinen vuosi tehtävällä erillisellä kyselyllä. Vuoden 2013 seurannassa raportoitu: Vankeja ja yhdyskuntaseuraamuksia koskeva yhdenvertaisuussuunnitelma päivitetään vuoden 2014 aikana. Rikosseuraamuslaitoksen tulostavoite. Nykyisen hallitusohjelman mukaan viittomakielisten oikeuksien toteutumista kehitetään ja mahdollisuus säätää viittomakielilaki selvitetään. Lokakuussa 2013 oikeusministeriö asetti työryhmän valmistelemaan erillistä viittomakielilakia sekä tarkastelemaan erityislainsäädäntöä. Tarkoituksena on valmistella viittomakieliä koskeva suppea yleislaki vielä tämän vaalikauden aikana. Viittomakielisten oikeuksista säädetään edelleen kunkin hallinnonalan erityislainsäädännössä (OM).

Kommentti: Toimenpiteen toteuttaminen on aloitettu.

Toimenpide 23:

Parannetaan tieto- ja viestintäjärjestelmien saatavuutta ja esteettömyyttä:

(a) vammaisten ihmisten palvelut turvataan muuttuvassa teknologiaympäristössä

(b) uudessa tietoyhteiskuntastrategiassa otetaan huomioon vammaiset ihmiset tietoyhteiskunnan palvelujen käyttäjinä.

Vastuuministeriö: LVM

Muut keskeiset ministeriöt: VM; kaikki ministeriöt omaa hallinnonalaansa koskevilta osin

Ajoitus: Jatkuva

Rahoitustarve: Voi vaatia lisärahoitusta, selvitettävä

Seurannan mittarit, osoittimet: Palvelujen tarjonta, tietoyhteiskuntastrategian kirjaukset

Velvoite: YK:n yleissopimus art. 9, art. 21; VN:n selonteko vammaispolitiikasta; EU:n sähköisen viestinnän lakipaketti

Tilanne:

LVM: (a) Esteettömien viestintäpalveluiden seurantaryhmä perustettu 2011, jonka tehtävänä on esteettömien viestintäpalveluiden kehittäminen. (b) Seurantaryhmän tehtävänä on kehittää erityisesti Kohti esteettöntä tietoyhteiskuntaa -toimenpide-ohjelmassa esitettyjä toimenpiteitä. Seurantaryhmä on pitänyt vuoden 2013 loppuun mennessä pitänyt 6 kokousta. Seurantaryhmän alaisuuteen on perustettu kaksi alatyöryhmää: Verkko-opas alatyöryhmä ja esteettömän tietoyhteiskunnan indikaattori - alatyöryhmä. Sen lisäksi on epävirallinen esteettömyysasioiden kansainvälinen seuranta ryhmä perustettu. Toimintakausi Seurantaryhmälle alatyöryhmineen päättyy vuoden 2014 lopulla (LVM).

SM: Poliisipalveluiden saatavuutta lisätään ottamalla käyttöön sähköinen asiointi kaikissa poliisipalveluissa (Sähkö -hanke valmis 2014). Hankkeen päämääränä on sähköisen asioinnin kokonaisvaltainen toteuttaminen, jossa poliisin eri sähköiset palvelut yhdistetään yhdeksi kokonaisuudeksi, joka on sekä asiakkaan että käyttäjän kannalta yhtenäinen aina graafista ilmettä myöten. Sähköinen asiointi tarkoittaa myös mahdollisuutta seurata asioidensa käsittelyn etenemistä ja saada itseään koskevat päätöisasiakirjat ja tiedoksiantot sähköisessä muodossa, toimittaa sähköisiä asiakirjoja poliisille sekä ylläpitää omia sähköisiä tavoitettavuustietojaan. Järjestelmä mahdollistaa verkossa tapahtuvan kansalaisten ja oikeushenkilöiden aktiivisen toiminnan liittämisen osaksi poliisitoiminnallisia ja lupahallinnollisia prosesseja. Hankkeen toimiaika on 2011-2014. Poliisin keskeiset luvat on sähköistetty vuoden 2013 aikana. Rikosilmoitukset toimivat aidosti sähköisesti vuonna 2014 (SM).

Kommentti: Jatkuvan toimenpiteen toteuttaminen on aloitettu.

Toimenpide 24:

Huomioidaan julkisen hallinnon sähköisten palvelujen kehittämistyössä palveluiden, esteettömyyden, saatavuuden, saavutettavuuden ja helppokäyttöisyyden näkökulmat (ValtIT- ja KuntaIT-toiminta, SAdE-ohjelma, Suomi.fi, JHS-toiminta, Arjen tietoyhteiskunnan neuvottelukunnan toiminta).

Vastuuministeriö: VM

Muut keskeiset ministeriöt: Kaikki ministeriöt omaa hallinnonalaansa koskevilta osin

Ajoitus: Jatkuva

Rahoitustarve: Kokonaisuutena tavoitteena palvelujen tehostaminen ja kustannusneutraali toteutus.

Seurannan mittarit, osoittimet: Selvitetään erikseen

Velvoite: YK:n yleissopimus art. 9, art. 21

Tilanne:

VM: VM on 12.1.2012 asettanut koko julkisen hallinnon kattavan asiakaspalvelun kehittämishankkeen ([Asiakaspalvelu 2014](#)). HO:n mukaan koko maassa luodaan kuntatasolle kattava yhteispalvelupisteiden verkko ja määritellään jokaisessa yhteispalvelupisteessä saatavilla olevat valtion, kuntien ja eri viranomais-ten palvelut. ValtIT- ja KuntaIT - sekä SADe- ohjelmien rahoitusta jatketaan. Kehittämishankkeen loppu-
raportti on annettu kesäkuussa 2013 ja valmistelua on lausuntokierroksen jälkeen jatkettu. Tavoitteena on antaa hallituksen esitys eduskunnalle keväätistuntokaudella 2014. Siirtyminen yhteiseen asiakaspalveluun tapahtuisi vaiheittain 2015 – 2019.

STM: Huomioidaan STM:n sähköisten palveluiden kehittämisen yhteydessä (STM).

Kommentti: Jatkuvan toimenpiteen toteuttaminen on aloitettu. Seurannan indikaattoreita on tarkennettava.

Toimenpide 25:

Viedään eteenpäin ja hyödynnetään Suomessa EU:n eInclusion-hankkeita ja aloitteita. Varmistetaan, että ministeriöiden välinen koordinointi EU:n eInclusion-hankkeissa ja aloitteissa on selkeää ja ministeriöiden välinen yhteistyö on toimivaa.

Vastuuministeriö: Selvitetään

Muut keskeiset ministeriöt: STM, LVM

Ajoitus: Jatkuva

Rahoitustarve: Edellyttää omarahoitusosuutta

Seurannan mittarit, osoittimet: Osallistuminen eri hankkeisiin (esim. prosenttiosuus hankkeista), tulokset integroidaan kansallisiin järjestelmiin

Velvoite: YK:n yleissopimus art. 9, art. 21; Lissabonin sopimus/Eurooppaneuvosto, i2010

Tilanne: Toimenpiteen toteuttaminen on käynnistynyt syksyllä 2013 järjestetyssä seminaarissa. Kanslia-päälliköt käynnistävät saavutettavuuskysymyksiin liittyvän yhteistyösuunnitelman valmistelun seuraavaa hallitusohjelmaa varten (LVM).

Kommentti: Jatkuvan toimenpiteen toteuttaminen on aloitettu. Ministeriöiden välinen koordinointi EU:n eInclusion-hankkeissa ja aloitteissa on vielä selvitettävä.

Toimenpide 26:

Toteutetaan hätäpuhelinpalvelu 112 myös tekstiviestipalveluna.

Vastuuministeriö: SM

Muut keskeiset ministeriöt: LVM, STM (tuetaan tarvittaessa)

Ajoitus: Toteutuksen aikataulu selviää myöhemmin

Rahoitustarve: Resurssitarve selviää myöhemmin

Seurannan mittarit, osoittimet: Toteutumisen seuranta

Velvoite: YK:n yleissopimus, art. 9, art. 14

Tilanne:

Hätäilmoituksen voi tehdä nykyisin tekstiviestillä Hätäkeskuslaitoksen ilmoittamiin hätäkeskuskohtaisiin GSM-numeroihin. (Asiaa valmistelevan työryhmän raportti valmistui 6.5.2010). Yleinen hätänumero 112 ei ole tekstiviestikäytössä. GSM-palvelu on tarkoitettu lähtökohtaisesti henkilöille, jotka eivät kuule puhetta tai pysty tuottamaan puhetta puhelimessa ja numerot eivät ole julkisesti jaossa. Numeron jakelu tapahtuu Kuulonhuolto- ja Kuurojen liiton välityksellä. Hätäkeskuslaitos on ohjeistanut operatiivisessa ohjeessaan kuulovammaisten (miten huomioitu henkilöt, jotka eivät pysty puhumaan?) tekstiviestihätäilmoituksen käsittelyä siten, että tekstiviestinä tullut hätäilmoitus käsitellään normaalin hätäilmoituksen tapaan. Ilmoituksia voidaan välittää myös toiseen hätäkeskukseen. Hätäkeskuslaitos on vuonna 2011 tehnyt sopimuksen uuden tietojärjestelmän hankinnasta, missä on huomioitu 112-tekstiviestipalvelu -ominaisuus, joka voidaan ottaa käyttöön vuoden 2015 aikana. Vuoden 2013 seurannassa raportoitu: [Hätäilmoituksen tekemiseen tulossa uusia välineitä tulevaisuudessa](#).

Kommentti: Toimenpide ei ole toteutunut.

Toimenpide 27:

Kehitetään digitaalisen äänikirja- ja oppimateriaalin saantia eri kouluasteilla mm. ohjeistuksen keinoin.

Vastuuministeriö: OKM (tulosohejaus, näkövammaisten kirjaston Celian oppikirjatuotanto)

Ajoitus: Jatkuva

Rahoitustarve: Jatkuva, OKM:n erillisrahoitus (OKM).

Seurannan mittarit, osoittimet: Tuotettujen oppikirjojen määrä + toimitukset (ostetut ja lainatut oppikirjat)

Velvoite: YK:n yleissopimus art. 9, art. 21; VN:n selonteko vammaispolitiikasta

Esteetön opiskelu korkeakouluissa -verkoston (ESOK) laatimat [Saavutettava tieto- ja viestintäympäristö -suositukset](#) palvelevat saavutettavan oppimateriaalin laatimista. Suositukset koskevat tieto- ja viestintäympäristöratkaisuja opetuksessa ja opiskelussa, kirjastopalveluissa, viestinnässä sekä IT-hallinnossa. Suositukset julkistetaan maaliskuussa 2014 seminaarissa. Vuonna 2014 järjestetään useita aiheeseen liittyviä koulutustilaisuuksia eri puolilla Suomea (OKM).

Kommentti: Jatkuvan toimenpiteen toteuttaminen on aloitettu.

Toimenpide 28:

Edistetään koulutukseen ja opiskeluun hakeutumiseen ja oppimiseen liittyvien sähköisten palveluiden esteettömyyttä (oppijan palvelukokonaisuus, Sade-ohjelma).

Vastuuministeriö: OKM

Ajoitus: 2010–2013 ja eteenpäin

Rahoitustarve: KSHJ ei erillistä rahoitusta (osa järjestelmän kehittämisen kokonaiskustannuksia)

Taustaselvityksen kustannukset OKM

Seurannan mittarit, osoittimet: Selvitetään

Velvoite: YK:n yleissopimus art. 9, art. 21

Tilanne:

OKM on käynnistänyt korkeakoulujen sähköisten aineistojen ja järjestelmien esteettömyyttä koskevien suositusten laatimisen taustaselvityksellä. Suositukset valmistuvat 2013. Oppijan verkkopalvelu otetaan käyttöön vaiheittain syysystä 2013 alkaen. Vuoden 2013 seurannassa raportoitu, että korkeakoulujen sähköisen hakujärjestelmän ([KSHJ](#)) kautta toteutettavan korkeakoulujen yhteishaun käyttöönottoa on siirretty syysyyn 2014. Uusi sähköinen järjestelmä otettiin käyttöön syksyllä 2013 toisen asteen opiskelijavalinnossa. Samaan aikaan otettiin käyttöön myös koulutustarjontaa esitelevä oppijan verkkopalvelukokonaisuus

Opintopolku.fi. Esteettömyys otetaan huomioon palvelujen rakentamisessa. Esteettömyysvaatimukset esitetään WCAG 2.0 -tavoitetasoina. Koko palvelun esteettömyysvaatimus on kehittämisen alkuvaiheessa A ja erityisoppilaitosten tarjonnan esteettömyysvaatimus tasoa AAA. Tavoitetasoja tarkistetaan kehittämisen edetessä. Tarkoituksena on kehittää palvelujen esteettömyyttä asteittain ja alueittain (OKM).

Kommentti: Jatkuvan toimenpiteen toteuttaminen on aloitettu. Seurannan mittarit ja osoittimet ovat määrittelemättä. Esteettömyysvaatimusten toteutumista on mahdollista seurata palvelujen asteittaisen ja alueittaisen kehittämisen yhteydessä.

Toimenpide 29:

Edistetään vammaisten henkilöiden valmiutta käyttää puhelinpalveluita ja sähköisiä palveluita sekä parannetaan palvelujen yhdenvertaista saatavuutta eri käyttäjäryhmien kannalta. Seurataan palvelujen kehitystä.

Vastuuministeriö: LVM

Muut keskeiset ministeriöt: STM

Ajoitus: Jatkuva

Rahoitustarve: Erillisrahoituksen tarve selvitetään

Seurannan mittarit, osoittimet: Käyttäjäryhmien kokemukset, hintakehitys

Velvoite: YK:n yleissopimus art. 9, art. 19, art. 21

Tilanne:

Kuulo-, puhe- ja näkövammaisten yleiset puhelinpalvelut turvaava asetus 1/2012. Taataan kaikille käyttäjille perustasoiset viestintäpalvelut (LVM).

Kommentti: Jatkuvan toimenpiteen toteuttaminen on aloitettu. Seurantatietoja käyttäjäryhmien kokemuksista ja hintatiedoista ei ole esitetty.

Toimenpide 30:

Kehitetään edelleen kirjastojen digitaalisia tiedostoja vammaiset käyttäjät huomioon ottavalla tavalla.

Vastuuministeriö: OKM (näkövammaisten kirjasto Celia/tulosohjaus)

Ajoitus: Jatkuva

Rahoitustarve: Jatkuva

Seurannan mittarit, osoittimet: Digitoidun aineiston osuus kokoelmasta, omalainausten määrä

Velvoite: YK:n yleissopimus art. 9, art. 21

Ajoitus ja tilanne joulukuu 2012: Näkövammaisten kirjasto Celia edistää saavutettavan julkaisustandardin käyttöä ja sen kehittämistä kansainvälisessä yhteistyössä (Daisy) sekä viestii kustantajille Epub-formaatin käyttömahdollisuussuunnatut (seminaarit, Daisy-konsortio). Vuoden 2013 seurannassa: Kansallinen digitaalinen kirjasto -standardisalkussa on otettu huomioon vammaisten käyttäjien tarpeet. Näkövammaisten kirjasto Celia edistää saavutettavan julkaisustandardin käyttöä ja sen kehittämistä kansainvälisessä yhteistyössä (Daisy). Painopisteenä saavutettavien formaattien käytön edistäminen digitaalisessa julkaisemisessa ja uusissa digitaalisissa tuotteissa (OKM).

Kommentti: Jatkuvan toimenpiteen toteuttaminen on aloitettu.

Toimenpide 31:

Varmistetaan vammaisten henkilöiden laaja-alaisen asiantuntijuuden mukanaolo tieto- ja viestintätekniikan sekä sähköisen viestintäkentän kehittämis- ja toimeenpanotyössä.

Vastuuministeriö: LVM

Ajoitus: Jatkuva

Rahoitustarve: Ei erillisrahoitusta

Seurannan mittarit, osoittimet: Osallisuus työryhmissä

Velvoite: YK:n yleissopimus art. 9, art. 21; EU:n sähköisen viestinnän lakipaketti

Tilanne:

Liikenne- ja viestintäministerin 2011 asettama esteettömien viestintäpalveluiden seurantaryhmä. Vuoden 2013 seurannassa viittaus: Katso kohta 23, jossa raportoitu esteettömien viestintäpalveluiden seurantaryhmästä (LVM).

Kommentti: Jatkuvan toimenpiteen toteuttaminen on aloitettu.

Toimenpide 32:

Parannetaan televisio-ohjelmien esteettömyyttä:

(a) parannetaan television lisäpalvelujen saatavuutta (mm. tekstitys kuulo- vammaisille, äänitekstitys, viittomakieliset palvelut, kuvailutulkkaus, selko-ohjelmat)

(b) parannetaan yleisön tietoisuutta televisiotarjonnan lisäpalveluista.

Vastuuministeriö: LVM

Ajoitus: AV-direktiivin implementointi ja tv-ohjelmien tekstityksestä annetun asetuksen voimaansaatminen v. 2010 keväällä

Rahoitustarve: Ei erillisrahoitusta

Seurannan mittarit, osoittimet: Tv-ohjelmien tekstityksen, äänityksen ja viittomakielisten palveluiden määrä

Velvoite: YK:n yleissopimus art. 9, art. 21, art. 30; EU:n AVMS-direktiivi; PL 6 § ja 12 §

Tilanne:

(a) Laki televisio- ja radiotoiminnasta 19 §. (b) Laki televisio- ja radiotoiminnasta (744/1998) 19 a § (27.8.2010/733) Ohjelmistojen saattaminen näkö- ja kuulorajoitteisten saataville (LVM). Vuoden 2013 seurannassa raportoitu: (a) LVM on teettänyt selvityksen [TV-ohjelmien tekstitys, selostus ja tulkkaus](#) (julkaistu lokakuussa 2012, päivitetty versio vuodelta 2009) (LVM).

Kommentti: Toimenpiteen suorittamiseksi on tehty lainsäädäntötoimia. Seurannan mittareina olevia palveluiden määriä ei ole esitetty, mutta laaditussa selvityksessä on taustaksi kuvattu esteettömyyspalvelujen nykytilanne, tuotantotavat ja tekstitysten tuotannossa meneillään oleva toimialan rakennemuutos.

Toimenpide 33:

Kehitetään viestintäpolitiikan esteettömyyden seurantaa:

(a) laaditaan esteettömyyttä mittaavia indikaattoreita yhdessä alan asiantuntijoiden kanssa

(b) seurataan esteettömyyden kehittymistä viestintäpolitiikan alalla.

Vastuuministeriö: LVM

Ajoitus: Mittaristo kehitetty vuoden 2010 aikana, seuranta on jatkuvaa

Rahoitustarve: T&K rahoituksesta

Seurannan mittarit, osoittimet: Indikaattorit kehitetty vuoden 2010 aikana, otettu käyttöön 2011 alkaen

Velvoite: YK:n yleissopimus art. 9, art. 21, art. 30; EU:n AVMS-direktiivi

Tilanne:

(a) Esteettömien viestintäpalveluiden seurantaryhmän yhteyteen muodostettu alaryhmä selvittämään esteettömän tietoyhteiskunnan indikaattoreita keväällä 2012 tehdyn selvityksen pohjalta. Esteettömän tietoyhteiskunnan indikaattori-työryhmä toimitti väliraportin seurantaryhmälle 31.5.2013.

(b) Esteettömien viestintäpalveluiden seurantaryhmä. Katso kohta 23 (LVM).

Kommentti: Jatkuvan toimenpiteen toteuttaminen on aloitettu. Seurannan mittariksi asetettu aikataulu ei ole toteutunut.

5.2 Yhteiskunnallinen osallisuus ja osallistuminen (toimenpiteet 34-40)

Toimenpide 34:

Varmistetaan äänestystilojen esteettömyys ja saavutettavuus ohjeistuksella ja sen toteutumista seuraten. Ohjeistetaan ja varmistetaan, että äänestyspaikalla tapahtuva äänestys on aina ensisijainen ja kotiäänestys toissijainen järjestely äänestämisessä.

Vastuuministeriö: OM

Ajoitus: Jatkuva

Rahoitustarve: Ei erillisrahoitusta

Seurannan mittarit, osoittimet: Tehdyt valitukset vaalivirkailijoille/kunnalle/OM:lle

Velvoite: YK:n yleissopimus art. 9, art. 12, art. 19, art. 21, art. 29; PL 6 §, 14 §

Tilanne:

Oikeusministeriö tiedottaa (2011) eduskuntavaaleista suomalaisella ja suomenruotsalaisella viittomakielellä sekä selkokielellä, ja rahoittaa lisäksi näkövammaisille tarkoitettua vaalioppaan. Vuonna 2012 järjestetään kunnallisvaalit, joiden osalta sama tiedotuslinja on jatkunut. Oikeusministeriö on tuottanut yhdessä eri yhteistyötahojen kanssa kunnallisvaaleja varten selkokieliset vaalivideot. Vaaliviranomaisille suunnatuissa vaaliohjeissa kiinnitetään huomiota äänestyspaikkojen esteettömyyteen. Vuonna 2013 ei toimitettu vaaleja. Äänestyspaikkojen esteettömyyteen tullaan aikaisempaan tapaan kiinnittämään huomiota vuoden 2014 europarlamenttivaalien ohjeistuksessa. Myös vaalitiedotusta jatketaan aikaisemman käytännön mukaisena europarlamentti-vaaleissa (OM).

Kommentti: Jatkuvan toimenpiteen toteuttaminen on aloitettu. Jatkossa on tarve suunnata seuranta mittareihin, osoittimiin ja toimenpiteen toteutumisen seurantatietojen keräämiseen.

Toimenpide 35:

Otetaan huomioon vammaisten henkilöiden tarpeet sähköisen äänestyksen kehittämisen yhteydessä. Näin voidaan parantaa vammaisten henkilöiden mahdollisuuksia äänestää itsenäisesti.

Vastuuministeriö: OM

Ajoitus: Asia vaatii kirjauksen hallitusohjelmaan

Rahoitustarve: Auki

Seurannan mittarit, osoittimet: Auki

Velvoite: YK:n yleissopimus art. 9, art. 19, art. 21

Tilanne:

Vuoden 2011 osalta on raportoitu, että oikeusministeriön mandaatilla on sähköisen äänestyksen osalta kansainvälisen kehityksen seuranta. Tähän ei vuoden 2012 aikana tullut muutosta, eli tilanne lieene ollut sama (ed. hallituksen päätökseen pohjautuen), että oikeusministeriö seuraa sähköiseen äänestykseen liittyvää kansallista kehitystä. Mitään sähköisen äänestämisen käyttöönottoon liittyviä hankkeita ei ollut käynnissä. Vuoden 2013 aikana tilanne on muuttunut. Oikeusministeriö on 15.11.2013 asettanut työryhmän valmistelemaan ehdotukset kunnallisen neuvonantajan kansanäänestyksen järjestämisestä sähköisesti ja nettiäänestysmahdollisuuden ottamiseksi käyttöön vaaleissa. Oikeusministeriö asetti 20.12.2013 nettiäänestyselviytykselle parlamentaarisen seurantaryhmän. Seurantaryhmän toimikausi jatkuu 30.1.2015 saakka. Tarkoitus on, että mahdollisesta nettiäänestyksen käyttöönotosta päätettäisiin seuraavissa hallitusneuvotteluissa ke-

väällä 2015. Nettiäänestyksen käyttöönotto voisi parantaa vammaisten henkilöiden edellytyksiä äänestää itsenäisesti (OM).

Kommentti: Toimenpide ei ole toteutunut.

Toimenpide 36:

Huolehditaan siitä, että edunvalvontaa koskeva lainsäädäntö ja edunvalvontakäytäntö nivELYVÄT asianmukaisesti vammaispolitiikkaan.

Vastuuministeriö: OM

Muut keskeiset ministeriöt: STM (antaa tarvittaessa tukea OM:lle asian selvittämiseksi)

Ajoitus: Avoin

Rahoitustarve: Ei erillirahoitusta

Seurannan mittarit, osoittimet: Vammaisjärjestöjen antama palaute

Velvoite: YK:n yleissopimus art. 12, art. 19, art. 21, art. 29; PL 6 §

Tilanne:

Holhoustoimilain muutostarpeet on arvioitu 2010 työryhmässä ja sen ehdotuksen mukaiset lakimuutokset tulevat voimaan 1.5.2011. Edunvalvontakäytäntöä yleisen edunvalvonnan osalta ohjataan oikeusministeriössä toimivan yleisen edunvalvonnan kehittämistyöryhmän suosituksilla ja ohjeilla. Työryhmässä on kuultu 2010 järjestöjen mm. kehitysvammaisten tukiliiton edustajaa muun ohella siitä, miten erilaisten päämiesryhmien erityistarpeet tulisi ottaa huomioon käytännön työssä. Työryhmän kannanottojen lisäksi ao. asioita käsitellään ministeriön edunvalvontahenkilöstölle järjestämässä koulutuksessa. Peruskoulutuksessa selvitetään perusoikeuksia ja niihin liittyviä meitä velvoittavia säädöksiä ja sopimuksia ja pohditaan toiminnan arvoja. Substanssikoulutuksessa perehdytään esim. vammaispalvelulakiin ja erilaisiin etuuksiin jne. Hyvän edunvalvontatavan kehittämistä ja kokoamista edesautetaan em. työryhmän toimesta. Nämä toimenpiteet ovat jatkuvaa kehittämistyötä, koulutus vuosittaista. Vuosilta 2012–2013 ei raportoitavia muutoksia (OM).

Kommentti: Toimenpiteen toteuttaminen on aloitettu. Vammaisjärjestöjä on kuultu prosessissa mutta laajempaa palautekyselyä tms. ei ole tehty. VAMPO-toimikauden lopussa tulisi kerätä indikaattoriksi määritelty palaute vammaisjärjestöiltä.

Toimenpide 37:

Valmistellaan sosiaali- ja terveydenhuollon asiakkaiden itsemääräämisoikeuden vahvistamista ja sen rajoittamista koskevat yhtenäiset säännökset.

Vastuuministeriö: STM

Muut keskeiset ministeriöt: OM

Ajoitus: Toteutetaan hallituskaudella 2011–2015. Sosiaali- ja terveydenhuollon toimenpiteistä on valmisteilla puitelainsäädäntö.

Rahoitustarve: Lisärahoitustarve

Seurannan mittarit, osoittimet: Lain voimaantulo

Velvoite: YK:n yleissopimus art. 12, art. 19, art. 21; HO 2007–2011

Tilanne:

STM: Itsemääräämisoikeuslakityöryhmän toimikausi päättyi 28.2.2014, itsemääräämisoikeuslakaia koskeva HE annettaneen keväällä 2014. Työryhmän loppuraportti [Sosiaali- ja terveydenhuollon asiakkaan itsemääräämisoikeus](#) valmistui ja luovutettiin huhtikuussa 2014. M1-HE (mielenterveyslain mukainen tarkkailulähete) annettu marraskuussa 2013 ([HE 199/2013 vp](#)). Oikeuspsykiatrian osalta aikataulu on avoin. Lainvoimaan tuloon liittyvän toimeenpano-ohjelman valmistelu on käynnissä THL:ssä.

OM: Hanke ei miltään osin OM:n vastuulla. OM, kuten muutkin ministeriöt, mukana valmistelutyöryhmässä (OM:n kommentti 2013 seurannan yhteydessä).

Kommentti: Toimenpide ei ole toteutunut. Lainsäädäntöhanke on vireillä.

Toimenpide 38:

Varmistetaan vammaispalvelujen laatu ja yhdenvertainen saatavuus maan eri puolilla, seurataan lainsäädännön toteutumista ja puututaan epäkohtiin (Laki vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista VPL, Laki kehitysvammaisten erityishuollosta KVL).

Vastuuministeriö: STM (THL tulossopimus/Vammaispalvelujen laadun ja saatavuuden seuranta)

Ajoitus: Jatkuva

Rahoitustarve: Ei erillistä rahoitusta

Seurannan mittarit, osoittimet: Palvelusuunnitelmien määrän kehitys; palvelua koskevien kantelujen ja valitusten määrä; myönteisten ja kielteisten palvelupäätösten suhde; erillisselvitykset, joissa kuullaan palvelun käyttäjiä

Velvoite: VN:n selonteko vammaispolitiikasta; YK:n yleissopimus art. 31; PL 6 §, 19.1 § ja 19.3 §

Tilanne:

Sosiaalihuollon yleinen suunnittelu, ohjaus ja valvonta kuuluvat STM:lle. Aluehallintovirastot valvovat sosiaalihuollon toteutumista omalla alueellaan. Valvira ohjaa STM:n alaisena aluehallintovirastojen toimintaa niiden toimintaperiaatteiden, menettelytapojen ja ratkaisukäytäntöjen yhtenäistämiseksi. Valviran vammaisten henkilöiden ympärivuorokautisten asumispalvelujen valvontaohjelma valmistui v. 2012 alussa. Vammaispalvelujen laadun ja yhdenvertaisen saatavuuden varmistamista toteutetaan myös STM:n ja THL:n tulossopimuksen mukaisesti. THL vastaa mm. siitä, että STM:n käytössä on riittävä tietopohja sosiaalihuollon ja vammaispalvelujen ohjauksen ja valvonnan tueksi. THL tekee joka kolmas vuosi erillisselvityksen vammaispalvelujen toteutumisesta kunnissa. Seuraava selvitys tehdään alkuvuodesta 2013. Vammaispalvelujen käsikirjassa nostetaan esille lainsäädännön yhtenäisessä soveltamisessa huomioon otettavia seikkoja (STM). THL:n erilliskyselyt vuosina 2010 ja 2013. Lisäksi THL tehnyt kehitysvammaisten laitospurkuun liittyvän kyselyn kunnille 2012 syksyllä (THL).

Vuoden 2013 seuranansa raportoitu: Hallituksen rakennepoliittiseen ohjelmaan (11/2013) liittyvänä käynnistyy keväällä 2014 kuntakokeilu valvonnan toimintamallien tehostamiseksi (mm. valvontaohjelmien tarkastelu). THL toteutti v. 2012 kuntakyselyn vammaisten kuntalaisten palveluista (26/2013). Erillisselvitys vammaispalvelujen toteutuksesta tehdään tammikuussa 2014 (siirtyi vuodelta 2013). Muutoin jatketaan STM/THL tulossopimuksen mukaisesti aiemmassa seurannassa raportoituja toimenpiteitä.

Kommentti: Jatkuvan toimenpiteen toteuttaminen on aloitettu. Erillisselvityksestä tulossa vuoden 2013 seurantatietoja.

Toimenpide 39:

Ohjataan henkilökohtaisen avun toimeenpano kunnissa, erityisesti kiinnitetään huomiota avun sisällön ja järjestämistapojen kehittämiseen (Laki vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista VPL, henkilökohtainen apu).

Vastuuministeriö: STM (THL tulossopimus)

Ajoitus: Jatkuva

Rahoitustarve: Ei lisärahoitustarvetta

Seurannan mittarit, osoittimet: Vammaispalveluiden sähköinen käsikirja

Velvoite: YK:n yleissopimus art. 10, art. 14, art. 16, art. 17, art. 18, art. 19, art. 20, art. 22; VN:n selonteko vammaispolitiikasta

Tilanne:

Ohjataan STM:n ja THL:n tulossopimuksen mukaisesti mm. Vammaispalvelujen käsikirjan (www.vammaispalvelujekasikirja.fi), Innokylän verkostotyöpajojen ja muun THL:n kehittämistoiminnan avulla. Hyvät käytännöt tuodaan saataville Vammaispalvelujen käsikirjan kautta. Henkilökohtaisen avun aineistoa päivitetään jatkuvasti Vammaispalvelujen käsikirjaan. THL:n vammaisuus ja yhteiskunta -tiimi osallistuu vuosittain järjestäville henkilökohtaisen avun päiville. Vuoden 2013 seurannassa raportoitu: THL toteutti v. 2012 kuntakyselyn vammaisten kuntalaisten palveluista (26/2013). Erillisselvitys vammaispalvelujen toteutuksesta tehdään tammikuussa 2014 (siirtyi vuodelta 2013). [Selvitys vammaispalvelulain muutosten \(2009\) vaikutuksista asiakasmääriin ja kustannuksiin](#) valmistui THL:ssa vuoden 2013 lopussa. Muutoin jatketaan STM/THL tulossopimuksen mukaisesti aiemmassa seurannassa raportoituja toimenpiteitä.

Kommentti: Jatkuvan toimenpiteen toteuttaminen on aloitettu.

Toimenpide 40:

Ohjataan kuntia toteuttamaan vammaispalvelulain mukainen palvelusuunnittelu (Laki vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista VPL).

Vastuuministeriö: STM (THL tulossopimus)

Ajoitus: Jatkuva

Rahoitustarve: Ei erillisrahoitusta

Seurannan mittarit, osoittimet: Palvelusuunnitelmien lukumäärän kehitys; Tikesos-hankkeen jatkotyönä palvelusuunnitteluun tuotettu tiedonkeruun instrumentti

Velvoite: VN:n selonteko vammaispolitiikasta; VPL

Tilanne:

Ohjataan STM:n ja THL:n tulossopimuksen mukaisesti mm. Vammaispalvelujen käsikirjan, Innokylän verkostotyöpajojen ja muun THL:n kehittämistoiminnan avulla. Palvelusuunnitelmien määrän kehitystä seurataan THL:n erillisselvityksellä, jonka suunnittelu käynnistyy syksyllä 2012 ja seuranta toteutetaan v. 2013 alussa (STM). Palvelusuunnittelua ja palvelusuunnitelmaa on käsitelty THL:n järjestämällä Vammaispalvelujen neuvottelupäivillä sekä innopajoissa. THL:n Tikesosos hankkeessa on kuvattu sähköinen mallinnus palvelusuunnitelmaan (THL).

Vuoden 2013 seurannassa raportoitu: THL toteutti v. 2012 kuntakyselyn vammaisten kuntalaisten palveluista (26/2013). Erillisselvitys vammaispalvelujen toteutuksesta tehdään tammikuussa 2014 (siirtyi vuodelta 2013). Muutoin jatketaan STM /THL tulossopimuksen mukaisesti aiemmassa seurannassa raportoituja toimenpiteitä.

Kommentti: Jatkuvan toimenpiteen toteuttaminen on aloitettu. THL:n erillisselvityksen (Vammaisten palvelut 2010 – Kuntakyselyn osaraportti) mukaan palvelusuunnitelmien lukumäärät kunnissa ovat nousseet vertailuajankohdasta 2007.

5.3 Rakennettu ympäristö (toimenpiteet 41–48)

Toimenpide 41:

Otetaan huomioon kaikille sopivan suunnittelun periaatteet lainsäädäntöä kehitettäessä ja edistetään esteettömyystulkintojen yhdenmukaistamista lainsäädännön tavoitteiden mukaisesti.

Vastuuministeriö: YM

Ajoitus: 2010–2015 osana rakentamismääräyksiin ja muun rakentamisen ohjaukseen liittyvää viranomaistyötä

Rahoitustarve: Ei erillisrahoitusta

Seurannan mittarit, osoittimet: Kyllä/ei ao. rakentamismääräyksen ja ohjeistuksen uudistamisessa

Velvoite: YK:n yleissopimus art. 9, art. 19; EU:n yhdenvertaisuusdirektiivi (valmistelussa)

Tilanne:

Parhaillaan kartoitetaan Suomen rakentamismääräyskokoelman osan F1 Esteetön rakennus muutostarpeita. Muutostyö käynnistyy vuonna 2014. Ikääntyneiden asumisen kehittämisohjelman työryhmäehdotuksessa on toimenpide pientalojen esteettömyyttä koskevien määräysten tarkistamiselle ja selkeyttämiseksi. Ohjelman valmistelu on käynnissä. Vuoden 2013 seurannassa raportoitu: Ikääntyneiden asumisen kehittämisohjelmasta vuosille 2013-2017 tehty Vn:n periaatepäätös huhtikuussa 2013. Ohjelman tp 8: Parannetaan pientalojen esteettömyyttä uudisrakentamisessa. Kaikkia esteettömyyteen liittyviä rakentamismääräyksiä (F1 Esteetön rakennus, F2 Rakennusten käyttöturvallisuus, G1 Asuntosuunnittelu) ryhdytään uudistamaan samanaikaisesti syksyllä 2014 (YM).

Kommentti: Toimenpiteen toteuttaminen on aloitettu. Seurannan mittareiden perusteella arvioituna toimenpide ei ole vielä toteutunut.

Toimenpide 42:

Tehostetaan uustuotannon esteettömyys- ja saavutettavuustavoitteiden toteutumista kaikilla hallinnonaloilla.

Vastuuministeriö: Kaikki ministeriöt omaa hallinnonalaansa koskevilta osin, käytettävissä olevan keinovalikoiman puitteissa (mm. rahoitus- ja ohjauskeinot)

Ajoitus: 2010–2015 ja eteenpäin

Rahoitustarve: Ei erillisrahoitusta

Seurannan mittarit, osoittimet: Esteettömyys kriteerinä

Velvoite: YK:n yleissopimus art. 9, art. 19; EU:n yhdenvertaisuusdirektiivi (valmistelussa)

Tilanne:

OM: Asetettuja toimenpiteitä, jotka ajoittuvat osittain vuosille 2010–2011, on perusteltu osaltaan EU:n uuden yhdenvertaisuusdirektiivin asettamilla vaatimuksilla. On kuitenkin otettava huomioon, että EU:n uutta yhdenvertaisuusdirektiiviä ei ole vielä annettu, vaan neuvottelut direktiivistä jatkuvat edelleen EU:n neuvostossa. Toimenpiteet on toteutettu niin hyvin kuin mahdollista ja uusia ei tällä hetkellä ole suunnitteilla.

OKM: OKM:n ja korkeakoulujen välisten sopimusten yhteisiin tavoitteisiin kaudelle 2013–2016 on kirjattu, että korkeakoulujen tulee olla esteettömiä työ- ja opiskeluympäristöjä. Kiinteistöasiat kuuluvat korkeakoulujen omalle vastuulle. Kulttuuritilojen perustamishankkeissa hakijoita on ohjeistettu ottamaan huomioon esteettömyys ja hakemukseen tulee liittää selvitys siitä, miten toimimis- ja liikkumisesteiset ihmiset huomioidaan tilojen käyttäjinä. OKM tukee nuorisotilojen ja vastaavien sekä nuorisokeskusten rakentamista; näissä pitää ottaa huomioon esteetön liikkuminen.

SM: Huomioidaan esteettömyys hankintakriteerinä. Asia harkitaan aina tapauskohtaisesti ja otetaan huomioon hankinnan kohteen määrittelyssä (esimerkiksi ergonomia, apuvälineet, kaiteet).

VM: Senaatti-kiinteistöt ovat toiminnassaan valtion rakennuskannan osalta toteuttaneet Esteettömyysstrategiaa 2008 - 2011. Senaatti-kiinteistöillä on kumppanuussopimus Kynnys ry:n kanssa, jonka puitteissa voidaan tilata esteettömyyskartoituksia. Senaatti-kiinteistöjen asiantuntijat ovat järjestäneet koulutusta esteettömyyskysymyksissä. Vuoden 2013 seurannan haastattelussa tuotu esiin, että sisäilmaongelmat nyt mittaluokaltaan suurin ongelma.

UM: UM huomioi uudisrakennusprojektinsa yhteydessä liikuntarajoitteisten mahdollisuuden asioida vaihtavissa uusissa tiloissa sekä mahdollisuuden käyttää asiakkaille tarkoitettuja saniteettitiloja (inva-wc). Projektit rahoitetaan Talonrakennukset – määrärahasta.

YM: YM ja ARA toteuttavat yhteistyössä alan toimijoiden kanssa valtakunnallisen hissihankkeen vuosina 2012-2017. Se koskee hissirakentamisen edistämistä vanhoissa kerrostaloissa. 2013: YM on käynnistänyt syksyllä 2013 hankkeen Tehokas ja kestävä esteetön asuntorakentaminen, jonka tavoitteena on selvittää,

miten hyvä esteettömyystaso voidaan saavuttaa kohtuullisilla kustannuksilla. Muussa rakentamisessa uus-tuotannon esteettömyys on jo nykymääräyksen kunnossa. Vapaaehtoisena suosituksena tehdä enemmän kuin mitä laki määrää.

Kommentti: Jatkuvan toimenpiteen toteuttaminen on aloitettu.

Toimenpide 43:

Korjataan esteelliset toimitilat eri hallinnonaloilla.

Vastuuministeriö: Kaikki ministeriöt oman hallinnonalansa osalta

Ajoitus: 2010–2020, yhteinen aikatavoite kaikille hallinnonaloille (toimitilat kartoitetaan esteettömyys-näkökulmasta; korjauksia tehdään suunnitellusti ja vaihteittain)

Rahoitustarve: Selvitetään

Seurannan mittarit, osoittimet: Korjausrakentamisen seuranta

Velvoite: YK:n yleissopimus art. 9; F1-määräykset

Tilanne:

Senaatti-kiinteistöillä on ohjelma, jonka mukaan merkittävimpiin kohteisiin toteutetaan esteettömyyskartoitus ja korjataan havaitut puutteet.

OM: Ministeriö toimii pääosin valtion tiloissa, jotka saneerattu 2000-luvulla. Esteettömyydessä ei ole merkittäviä puutteita. Ministeriö on tehnyt esteettömyyskartoituksen 2011 aikana. Hallinnonalan osalta keskusvirastot ja OHO vastaavat toiminnan ohjauksesta myös kiinteistöasioissa. Vuoden 2013 seurannassa: Toimenpiteet on toteutettu niin hyvin kuin mahdollista ja uusia ei tällä hetkellä ole suunnitteilla.

OKM: OKM:n ja korkeakoulujen välisten sopimusten yhteisiin tavoitteisiin kaudelle 2013-2016 on kirjattu, että korkeakoulujen tulee olla esteettömiä työ- ja opiskelu ympäristöjä. Kiinteistöasiat kuuluvat korkeakoulujen omalle vastuulle. Kulttuuritilojen perustamishankkeissa hakijoita on ohjeistettu ottamaan huomioon esteettömyys ja hakemukseen tulee liittää selvitys siitä, miten toimimis- ja liikkumisesteiset ihmiset huomioidaan tilojen käyttäjinä. OKM tukee nuorisotilojen ja vastaavien sekä nuorisokeskusten rakentamista; näissä pitää ottaa huomioon esteetön liikkuminen.

SM: Kirkkokatu 12 toimitilojen remontissa esteettömyys on otettu huomioon. Korkeavuorenkatu 21:n (RVLE) toimitilojen remointi esteettömyys-näkökohdat huomioiden.

STM: Senaatti-kiinteistöillä on ohjelma, jonka mukaan merkittävimpiin kohteisiin toteutetaan esteettömyyskartoitus ja korjataan havaitut puutteet. 2013: Ei muutosta.

VM: Ministeriöiden on omissa rakennushankkeissaan otettava esteettömyys huomioon. Senaatti-kiinteistöt ovat toiminnassaan valtion rakennuskannan osalta toteuttaneet Esteettömyysstrategiaa 2008 - 2011. Vuoden 2013 seurannan haastattelussa tuotu esiin, että asiantuntemuksen keskittäminen on alkanut ja sitä jatketaan.

UM: UM:n kiinteistöyksikkö pyrkii kiinteistöjen peruskorjausprojektien yhteydessä varmistamaan sen, että myös liikuntarajoitteiset voivat liikkua tiloissa esteettä tekemällä rakenteellisia muutoksia esim. tilojen sisääntuloihin. Laajempien peruskorjaushankkeiden yhteydessä rakennetaan toimitiloihin myös ns. inva-wc, jos sellaista ei ole ennestään. Inva-wc:t on rakennettu ja rakennetaan mm. Pariisin kanslian peruskunnostuksen sekä Brysselin yhteiskansliahankkeen yhteydessä. Projektit rahoitetaan Talonrakennukset – määrärahasta.

TEM: TE-palvelujen valtakunnallinen toimitila- ja työympäristökonsepti laadittu yhteistyössä TEMin ja Senaatti-kiinteistöjen kanssa. Pilotointi tapahtuu Lappeenrannan TE-toimistossa. Konseptin mukaan TE-toimistojen toimitilat ovat esteettömät rakentamismääräysten mukaisesti. Pyörätuolilla liikkuvan ja tämän avustajan mukanaolo otetaan huomioon tilojen ja kalustuksen suunnittelussa. Toimitilakonseptin periaatteita tulee noudattaa jokaisessa työympäristömuutoksessa sen esiselvitys-, hankesuunnittelu- ja toteutussuunnitteluvaiheissa. Jos toimipaikka ei ole läpikäymässä tilamuutosta, tulee konseptia hyödyntää soveltuvilla osin nykyisen tila- ja toimintaratkaisun kehityksessä. 2013: Ei uutta raportoitavaa, pilotti käynnissä. Toimitilakonsepti tehty ja sen periaatteita tulee noudattaa jokaisessa tilamuutoshankkeessa.

YM: YM:n tulevaa toimitilaa (Aleksi 7) on ryhdytty korjaamaan syksyllä 2013 esteettömyysperiaatteen mukaiseksi (seuranta 2013). On valmistumassa vuoden 2015 alussa.

Kommentti: Toimenpiteen toteuttaminen on aloitettu eri hallinnonaloilla. Toimenpiteen toteumista ei voida vielä tässä vaiheessa arvioida korjausrakentamisen seurantatietojen pohjalta.

Toimenpide 44:

Edistetään kaikille sopivan suunnittelun periaatteiden mukaisten menetelmien käyttöönottoa korjausrakentamisessa.

Vastuuministeriö: YM

Ajoitus: 2010–2015

Rahoitustarve: Ei erillisrahoitusta

Seurannan mittarit, osoittimet: Hankkeita ja toimenpiteitä kyllä/ei

Velvoite: YK:n yleissopimus art. 9

Tilanne:

Korjausrakentamisen informaatio- ja viranomaisohjauksen kehittäminen jatkuu (esim. Korjaustieto.fi), ja sen osana pidetään esillä kaikille sopivan suunnittelun periaatetta. Ikääntyneiden asumisen keittämishankkeeseen sisältyy useita olemassa olevan kannan esteettömyyttä edistäviä liittyviä toimenpiteitä, mm. esteettömyyskorjausten avustukseen, rahoitukseen, hissirakentamiseen, hyviin käytäntöihin, ohjeistukseen ja neuvontaan liittyen. Vuoden 2013 seurannassa raportoitu: Korjausrakentamisen informaatio- ja viranomaisohjauksen kehittäminen jatkuu (esim. Korjaustieto.fi), ja sen osana pidetään esillä kaikille sopivan suunnittelun periaatetta. Ikääntyneiden asumisen keittämishankkeeseen sisältyy useita olemassa olevan rakennuskannan esteettömyyttä edistäviä toimenpiteitä, mm. esteettömyyskorjausten avustukseen, rahoitukseen, hissirakentamiseen, hyviin käytäntöihin, ohjeistukseen ja neuvontaan liittyen. YM ja ARA toteuttavat yhteistyössä alan toimijoiden kanssa valtakunnallisen hissihankkeen vuosina 2012–2017, www.hissin.fi. Hanke edistää hissirakentamista vanhoissa kerrostaloissa. [Ikääntyneiden asumisen keittämishankkeessa 2013-2017](#), kohta 7.2 koskee esteettömyyskorjausten sisällyttämistä asunto-osakeyhtiöiden pitkän tähtäimen kunnossapitosuunnitelmiin ja kuntoarviointiin (YM).

Kommentti: Toimenpiteen toteuttaminen on aloitettu.

Toimenpide 45:

Edistetään esteettömyyskartoitusten kehittämistä ja käyttöä.

Vastuuministeriö: YM

Muut keskeiset ministeriöt: STM

Ajoitus: 2010–2015

Rahoitustarve: T&K ja muu mahdollinen rahoitus (YM); ei erillisrahoitusta (STM)

Seurannan mittarit, osoittimet: Hankkeita/toimenpiteitä kyllä/ei

Velvoite: YK:n yleissopimus art. 9

Tilanne:

YM: Valmistelutyöryhmä ehdotti ikääntyneiden asumisen keittämishankkeeseen toimenpiteen esteettömyyden arviointia ja esteettömyysluokitusta koskevan kehittämishankkeen käynnistämiseksi. Vuoden 2013 seurannassa raportoitu: Ikääntyneiden asumisen keittämishankkeen tp 7.3: Tuotetaan asuntojen esteettömyyden ja turvallisuuden arviointimenetelmä sekä asuinrakennusten esteettömyysluokitus. Ympäristöministeriön haastattelussa lisäksi tuotu esiin, että Pientaloteollisuus ry:n kanssa on tekeillä suositus esteettömäksi pientaloksi (YM).

STM: Senaatti-Kiinteistöillä on ohjelma, jonka mukaan merkittävimpiin kohteisiin toteutetaan esteettömyyskartoitus. Vuoden 2013 seurannassa ei STM:n osalta muutosta (STM).

Kommentti: Toimenpiteen toteuttaminen on aloitettu.

Toimenpide 46:

Toteutetaan valtioneuvoston periaatepäätös korjausrakentamisesta kaikille sopivan suunnittelun periaatteiden mukaisesti.

Vastuuministeriö: YM

Ajoitus: Jatkuva

Rahoitustarve: Ei erillisrahoitusta, yhteistyö muiden toimijoiden kanssa

Seurannan mittarit, osoittimet: Hankkeita/toimenpiteitä kyllä/ei

Velvoite: YK:n yleissopimus art. 9; EU:n yhdenvertaisuusdirektiivi (valmistelussa); korjausrakentamisen strategia ja sen toimeenpanosuunnitelma

Tilanne:

YM on teettänyt kokonaisvaltaisen selvityksen rakennetun ympäristön esteettömyyden tilasta, esteistä ja kehittämistarpeista. Selvitystä on käytetty hyväksi mm. ikääntyneiden asumista koskevan kehittämisohjelman laadinnassa. Vuoden 2013 seurannassa raportoitu: Ikääntyneiden asumisen kehittämisohjelmaan sisältyy useita korjausrakentamisen esteettömyyttä lisääviä toimienpiteitä. Ympäristöministeriö ylläpitää toistaiseksi verkkopalvelua www.korjaustieto.fi (YM).

Kommentti: Jatkuvan toimenpiteen toteuttaminen on aloitettu.

Toimenpide 47:

Varmistetaan hankittavien toimitilojen esteettömyys, turvallisuus ja saavutettavuus (Hankintalaki, hyvä soveltaminen).

Vastuuministeriö: Kaikki ministeriöt omaa hallinnonalaansa koskevilta osin

Ajoitus: Jatkuva

Rahoitustarve: Ei erillisrahoitusta

Seurannan mittarit, osoittimet: Avoin

Velvoite: YK:n yleissopimus art. 9, art. 19

Tilanne:

OKM: OKM:n ja korkeakoulujen välisten sopimusten yhteisiin tavoitteisiin kaudelle 2013-2016 on kirjattu, että korkeakoulujen tulee olla esteettömiä työ- ja opiskeluympäristöjä. Kiinteistöasiat kuuluvat korkeakoulujen omalle vastuulle. Kulttuuritilojen perustamishankkeissa hakijoita on ohjeistettu ottamaan huomioon esteettömyys ja hakemukseen tulee liittää selvitys siitä, miten toimimis- ja liikkumisesteiset ihmiset huomioidaan tilojen käyttäjinä.

2013: OKM:n ja korkeakoulujen välisten sopimusten yhteisiin tavoitteisiin kaudelle 2013-2016 on kirjattu, että korkeakoulujen tulee olla esteettömiä työ- ja opiskelu ympäristöjä. Kiinteistöasiat kuuluvat korkeakoulujen omalle vastuulle. Kulttuuritilojen perustamishankkeissa hakijoita on ohjeistettu ottamaan huomioon esteettömyys ja hakemukseen tulee liittää selvitys siitä, miten toimimis- ja liikkumisesteiset ihmiset huomioidaan tilojen käyttäjinä. OKM tukee nuorisotilojen ja vastaavien sekä nuorisokeskusten rakentamista; näissä pitää ottaa huomioon esteetön liikkuminen.

OM: 2013: Toimenpiteet on toteutettu niin hyvin kuin mahdollista ja uusia ei tällä hetkellä ole suunnitteilla.

SM: Huomioitu 2011 valmistuneessa poliisitalokonseptissa ja sen suunnitteluosiossa. Huomioidaan hankintamenettelyssä.

UM: Hankintojen esteettömyys ja muut seikat on huomioitu myös toteutettaessa ulkoistettuja palveluja esimerkiksi Venäjän ja Ukrainan viisumipalvelukeskuksissa.

TEM: TE-palvelujen valtakunnallinen toimitila- ja työympäristökonsepti laadittu yhteistyössä TEMin ja Senaatti-kiinteistöjen kanssa. Pilotointi tapahtuu Lappeenrannan TE-toimistossa. Konseptin mukaan TE-toimistojen toimitilat ovat esteettömät rakentamismääräysten mukaisesti. Pyörätuolilla liikkuvan ja tämän avustajan mukanaolo otetaan huomioon tilojen ja kalustuksen suunnittelussa. Toimitilakonseptin periaatteita tulee noudattaa jokaisessa työympäristömuutoksessa sen esiselvitys-, hankesuunnittelu- ja toteutussuunnitteluvaiheissa. Jos toimipaikka ei ole läpikäymässä tilamuutosta, tulee konseptia hyödyntää soveltuvilla osin nykyisen tila- ja toimintaratkaisun kehityksessä. 2013: ks. yllä (taulukossa kohta 43.).

YM: YM:n tulevien toimitilojen (Aleksi 7) peruskorjauksessa tullaan parantamaan vanhan rakennuksen esteettömyyttä. Sisäänkäynnit ja tärkeimmät kulkureitit suunnitellaan esteettömiksi ja kerroksiin rakennetaan uudet liikuntaesteisille soveltuvat wc-tilat. 2013: YM:n tulevien toimitilojen (Aleksi 7) peruskorjaus on käynnistynyt syksyllä 2013. Korjaustyössä tullaan parantamaan vanhan rakennuksen esteettömyyttä. Sisäänkäynnit ja tärkeimmät kulkureitit suunnitellaan esteettömiksi ja kerroksiin rakennetaan uudet liikuntaesteisille soveltuvat wc-tilat.

Kommentti: Jatkuvan toimenpiteen toteuttaminen on aloitettu.

Toimenpide 48:

Otetaan huomioon yhdenvertaisuuden näkökulma kiinteistöjä ja toimitiloja koskevaa ohjeistusta laadittaessa.

Vastuuministeriö: YM (OM, EU:n yhdenvertaisuusdirektiivi valmistelussa)

Muut keskeiset ministeriöt: Kaikki ministeriöt omaa hallinnonalaansa koskevilta osin

Ajoitus: Direktiivin voimaantulosta alkaen

Rahoitustarve: Ei erillisrahoitusta

Seurannan mittarit, osoittimet: Avoin

Velvoite: EU:n yhdenvertaisuusdirektiivi (valmistelussa); YK:n yleissopimus art. 9

Tilanne:

YM: Seurataan ja kommentoidaan EU:n yhdenvertaisuusdirektiivin valmistelua OM:n kautta (YM).

OM: Uuden yhdenvertaisuusdirektiivin neuvottelut neuvostossa jatkuvat edelleen. OM koordinoi neuvotte-
luja. 2013 seurannassa raportoitu toimenpitedettä toteutetun niin hyvin kuin mahdollista ja uutta ei tällä
hetkellä ole suunnitteilla (OM).

Kommentti: Toimenpide ei ole toteutunut.

5.4 Liikennepalvelut (toimenpiteet 49-55)

Toimenpide 49:

Edistetään joukkoliikennevälineiden teknistä esteettömyyttä panemalla täytäntöön yhteisöläinsäädännössä määritellyt tekniset määräykset sekä huomioidaan kansallisista tarpeista lähtevät kehittämis- ja valvonta-
toimenpiteet rautatie- ja linja-autoliikenteessä.

Vastuuministeriö: LVM/Liikenteen turvallisuusvirasto Trafi

Muut keskeiset ministeriöt: OM

Ajoitus: Jatkuva

Rahoitustarve: Ei erillisrahoitusta

Seurannan mittarit, osoittimet: Seuranta toteutuu yhteisöläinsäädännön toteutumisen seurannassa

Velvoite: Uusien linja-autojen rakennetta koskeva direktiivi; rautateiden yhteensopivuutta koskevaan direktiiviin liittyvät, komission määrittelemät tekniset eritelvät; PL 6 §, PL 9 §; YK:n yleissopimus art. 20

Tilanne:

LVM: Rautatieliikenteen tekniset määräykset on pantu täytäntöön (Trafin vastuu ja valvonta) (LVM).

OM: Uuden yhdenvertaisuusdirektiivin neuvottelut neuvostossa jatkuvat edelleen. OM koordinoi neuvotte-luja. Vuoden 2013 seurantaan ei ole raportoitavia muutoksia (OM).

Kommentti: Jatkuvan toimenpiteen toteuttaminen on aloitettu.

Toimenpide 50:

Kehitetään kaikkien liikennevälineiden esteettömyyden ja saavutettavuuden varmistamiseksi joukkoliiken-neinformaation esteettömyyttä ja monimuotoisuutta siten kuin yhteisöläinsäädäntö edellyttää (muun muassa kuulutukset, näyttötaulut, reittiopasteet) sekä huomioidaan kansallisista tarpeista lähtevät kehitys- ja val-vontatarpeet.

Vastuuministeriö: LVM/hallinnonala

Ajoitus: Jatkuva

Rahoitustarve: Ei erillirahoitusta

Seurannan mittarit, osoittimet: Seuranta toteutuu yhteisöläinsäädännön toteutumisen seurannassa

Velvoite: Yhteisöläinsäädäntö; YK:n yleissopimus art. 9, art. 18, art. 19, art. 20, art. 21; VN:n selonteko vammaispolitiikasta; PL 6 §, PL 9 §

Tilanne:

Joukkoliikenneinformaation saavutettavuutta edistetään EU:n matkustajien oikeutta koskevien asetusten edellyttämällä tavalla (valvontavastuu asetusten osalta Trafilla) (LVM).

Kommentti: Jatkuvan toimenpiteen toteuttaminen on aloitettu.

Toimenpide 51:

Varmistetaan lentoliikennettä koskevien oikeuksien ja avunsaannin toimivuus kansallisesti; vammaisten lentomatkustajien oikeuksia koskevan asetuksen toimeenpano ja koordinaatio. Avunsaannin toteutumista käytännössä seurataan myös kansallisesti.

Vastuuministeriö: LVM (Trafi, Kuluttajavirasto)

Muut keskeiset ministeriöt: OM

Ajoitus: Jatkuva

Rahoitustarve: Ei erillirahoitusta

Seurannan mittarit, osoittimet: Seuranta toteutuu yhteisöläinsäädännön toteutumisen seurannassa

Velvoite: EY:n vammaisten lentomatkustajien oikeuksia koskeva asetus; YK:n yleissopimus art. 18, art. 19, art. 20; PL 6 §, 9 §

Tilanne:

LVM: Trafilla valvontavastuu ja valitusten käsittely vammaisten oikeuksien ja liikematkustajien oikeuksi-en osalta (muut oikeudet valvonta Kuluttajaviranomaisilla ja valitukset, kuluttajariitalautakuntaan) (LVM).

OM: Uuden yhdenvertaisuusdirektiivin neuvottelut neuvostossa jatkuvat edelleen. OM koordinoi neuvotte-luja. Vuoden 2013 osalta ei raportoitavia muutoksia (OM).

Kommentti: Jatkuvan toimenpiteen toteuttaminen on aloitettu.

Toimenpide 52:

Varmistetaan linja-autoliikennepalveluita koskevien oikeuksien ja avunsaannin toimivuus kansallisesti. Matkustajien oikeuksia linja-autoliikenteessä koskevan asetuksen toteutumista seurataan myös kansallisesti.

Vastuuministeriö: LVM ja OM (Asetuksessa on määritelty vastuutahot. LVM vastaa ko. lainsäädännön valmistelusta, mutta ei ole valvonnasta vastaava viranomainen.)

Muut keskeiset ministeriöt: STM

Ajoitus: Jatkuva

Rahoitustarve: Ei erillisrahoitusta

Seurannan mittarit, osoittimet: Seuranta toteutuu yhteisöläinsäädännön toteutumisen seurannassa

Velvoite: EU:n asetus matkustajien oikeuksista linja-autoliikenteessä: oikeus matkustaa, avustamisvelvollisuus; joukkoliikennelakiuudistus (kilpailuttamisessa otettava huomioon esteettömyys); YK:n yleissopimus art. 18, art. 19, art. 20; PL 6 §, 9 §

Tilanne:

LVM: Asetuksen täytäntöönpanon valmistelu on aloitettu (yhteistyö vammaisjärjestöt, liikenteenharjoittajat yms.). Kuluttaja-asiamiehellä ja Trafilla valvontavastuu. Valitusten käsittely kuluttajariitalautakunnalla ja Trafilla (LVM).

OM: Uuden yhdenvertaisuusdirektiivin neuvottelut neuvostossa jatkuvat edelleen. OM koordinoi neuvotte-
luja. Vuoden 2013 osalta ei muutoksia tähän (OM).

Kommentti: Jatkuvan toimenpiteen toteuttaminen on aloitettu. VAMPO-seurannan koordinaatioryhmässä tulee arvioida ministeriöiden pää- ja osavastuissa tapahtuneita mahdollisia muutoksia.

Toimenpide 53:

Varmistetaan, että vammaiset ja liikuntarajoitteiset henkilöt voivat käyttää rautateiden matkustajaliikennepalveluja EY:n rautatievastuuasetuksen mukaisesti. Asetuksen toteutumista seurataan myös kansallisesti, ja tavoitteena on asetuksen mukaisten oikeuksien toteutumisen lisäksi, että ennen sen voimaantuloa noudatettuja parempia käytänteitä ei heikennetä.

Vastuuministeriö: OM

Muut keskeiset ministeriöt: LVM

Ajoitus: Jatkuva

Rahoitustarve: Ei erillisrahoitusta

Seurannan mittarit, osoittimet: Valvontaviranomaisten saama palaute vammaisten ja liikuntarajoitteisten henkilöiden oikeuksien toteutumisesta käytännössä

Velvoite: EY:n rautatievastuuasetus: oikeus matkustaa, avustamisvelvollisuus; YK:n yleissopimus art. 18, art. 19, art. 20; PL 6 §, 9 §; VR:n opas vammaisten ja liikuntarajoitteisten matkustamisesta rautateillä

Tilanne:

LVM: Asetuksen täytäntöönpanon valmistelu on aloitettu (yhteistyö vammaisjärjestöt, liikenteenharjoittajat yms.) (LVM vastuuministeriö).

OM: Vuoden 2013 seuranansa: ei muutoksia (OM).

Kommentti: Jatkuvan toimenpiteen toteuttaminen on aloitettu.

Toimenpide 54:

Varmistetaan vesiliikennepalveluita koskevien oikeuksien ja avunsaannin toimivuus kansallisesti; asetuksen toimeenpano ja koordinaatio (komission ehdotus EU:n parlamentin ja neuvoston asetukseksi matkustajien oikeuksista meri- ja sisävesiliikenteessä). Asetuksen toteutumista seurataan myös kansallisesti.

Vastuuministeriö: LVM

Muut keskeiset ministeriöt: OM

Ajoitus: Jatkuva

Rahoitustarve: Ei erillisrahoitusta

Seurannan mittarit, osoittimet: Seuranta toteutuu yhteisöläinsäädännön toteutumisen seurannassa

Velvoite: EU:n asetus matkustajien oikeuksista meri- ja sisävesiliikenteessä: oikeus matkustaa, avustamisvelvollisuus; YK:n yleissopimus art. 18, art. 19, art. 20; PL 6 §, 9 §

Tilanne:

LVM: Asetuksen täytäntöönpanon valmistelu on aloitettu (yhteistyö vammaisjärjestöt, liikenteenharjoittajat yms.). Kuluttaja-asiamiehellä ja Trafilla valvontavastuu. Valitusten käsittely kuluttajariitalautakunnalla ja Trafilla (LVM).

OM: Vuoden 2013 seurannassa: Ei muutoksia (OM).

Kommentti: Jatkuvan toimenpiteen toteuttaminen on aloitettu. VAMPO-seurannan koordinaatioryhmässä tulee syksyllä 2013 arvioida ministeriöiden pää- ja osavastuissa tapahtuneita mahdollisia muutoksia.

Toimenpide 55:

Kehitetään edelleen taksipalveluiden saavutettavuutta ja turvallisuutta niin, että ne soveltuvat myös vammaisille henkilöille:

- (a) ohjataan lupaviranomaisia taksiliikennelain tavoitteiden saavuttamisessa
- (b) pannaan täytäntöön uusi taksinkuljettajakoulutusta koskeva laki
- (c) seurataan uuden taksikaluston esteettömyyttä koskevan asetuksen turvallisuusvaikutuksia pyörätuolissa matkustavalle henkilölle.

Vastuuministeriö: LVM (koulutuksen osalta lain täytäntöönpano hallinnonalalla 1.1.2010 aloittaneella liikenteen turvallisuusvirastolla Trafilla)

Ajoitus: Jatkuva

Rahoitustarve: Ei erillisrahoitusta

Seurannan mittarit, osoittimet: Selvitetään

Velvoite: Taksiliikennelaki; LVM:n asetus taksiliikenteessä käytettävän esteettömän kaluston laatuvaatimuksista; YK:n yleissopimus art. 18, art. 19, art. 20; PL 6 §, 9 §

Tilanne:

a) normaali yhteistyö Elyt ja LVM, myös tulosohejaus Elyihin toteutuu, b) kuljettajakoulutusta koskeva laki tullut voimaan c) kts. Kohta a). (LVM).

Kommentti: Jatkuvan toimenpiteen toteuttaminen on aloitettu. Seurannan mittareita ei ole määritetty.

5.5 Koulutus ja opiskelu (toimenpiteet 56-70)**Toimenpide 56:**

Seurataan ja arvioidaan perusopetuslain mahdollisten muutosten sekä valtionosuusjärjestelmän uudistamisen vaikutuksia vammaisten lasten ja nuorten opetuksen ja tukipalveluiden laatuun ja saatavuuteen.

Vastuuministeriö: OKM

Muut keskeiset ministeriöt: VM

Ajoitus: Tavoitteena on saattaa perusopetuslain muutokset voimaan syksyllä 2010

Rahoitustarve: HE 109/2009 mukaan ei aiheuta lisäkustannuksia

Seurannan mittarit, osoittimet: Selvityksen kautta

Velvoite: Erityisopetuksen strategia; YK:n yleissopimus art. 24; PL 16 §

Tilanne:

OKM antoi tammikuun 2014 lopussa eduskunnalle selvityksen siitä, miten oppilaan oikeus saada erityistä tukea toteutuu (OKM). [Oppimisen ja hyvinvoinnin tuki. Selvitys kolmiportaisen tuen toimeenpanosta.](#)

Kommentti: Toimenpide on toteutunut. Perusopetuslain muutokset on saatettu voimaan ja OKM on antanut eduskunnalle selvityksen kolmiportaisen tuen toimeenpanosta.

Toimenpide 57:

Vahvistetaan perusopetuksen tukitoimien tarpeen tunnistamista mm. opetus- ja muun henkilöstön koulutuksen keinoin; varmistetaan tarpeen mukaisten toimien käynnistäminen.

Vastuuministeriö: OKM

Ajoitus: Käynnistetään 2010

Rahoitustarve: Ei erillisrahoitusta, osana opetushenkilöstön lisä- ja täydennyskoulutusrahoitusta

Seurannan mittarit, osoittimet: Seurataan opetushenkilöstön osallistumista täydennys- ja lisäkoulutukseen

Velvoite: YK:n yleissopimus art. 24

Tilanne:

Perusopetuslain yleistä, tehostettua ja erityistä tukea koskevien säännösten toimeenpanoa tuetaan valtionavustuksin. Ns. Kelpo-hankkeen rahoitus on päättynyt vuoden 2012 lopussa. Vuoden 2013 seurannassa todettu: Perusopetuslain yleistä, tehostettua ja erityistä tukea koskevien säännösten toimeenpanoa tuetaan opettajien täydennyskoulutuksella. [Valtion rahoittaman opetustoimen henkilöstökoulutus vuonna 2014](#) (OKM).

Kommentti: Toimenpiteen toteuttaminen on aloitettu.

Toimenpide 58:

Parannetaan perusopetuksen oppimisympäristöjen esteettömyyttä, toteutetaan tarpeelliset mukautustoimet suunnitelmallisesti.

Vastuuministeriö: OKM

Muut keskeiset ministeriöt: YM

Ajoitus: Jatkuva

Rahoitustarve: Ei erillisrahoitusta

Seurannan mittarit, osoittimet: Selvitetään

Velvoite: Erityisopetuksen strategia; YK:n yleissopimus art. 9, art. 21, art. 24

Tilanne:

OKM ei ohjeista koulurakentamista, vaan ympäristöministeriö (OKM).

Kommentti: VAMPO-seurannan koordinaatioryhmä on 10.10.2013 järjestetyssä indikaattoriö-pajassa ja 29.4.2014 pidetyssä kokouksessa keskustellut ministeriöiden pää- ja osavastuuihin tarvittavista mahdollisista muutoksista. Käynnistymättömiin toimenpiteisiin kiinnitetään erityistä huomiota vuoden 2014 seurannassa. Kukin ministeriö vastaa hallinnonalallaan mm. tarpeellisten esteettömyyttä koskevien yksittäisten mukautustoimien tekemisestä.

Toimenpide 59:

Kehitetään vammaisten oppilaiden aamu- ja iltapäivätoimintaa lähikoulu- ja inklusio-periaatteiden mukaisesti.

Vastuuministeriö: OKM

Ajoitus: Jatkuva

Rahoitustarve: Ei erillisrahoitusta

Seurannan mittarit, osoittimet: Selvitetään

Velvoite: Perusopetuslaki; Erityisopetuksen strategia; YK:n yleissopimus art. 9, art. 21, art. 24

Tilanne:

Lisätään valtionosuuksien ap/ip-toiminnan tarjontaa 1-2 luokan oppilaille sekä erityistä tukea tarvitseville. Ap/ip-toiminnan tuntihintaan 1e korotus. Korotus lähes 2 milj. e/v. Vuoden 2013 seurannassa raportoitu: Lisättiin valtionosuuksien ap/ip-toiminnan tarjontaa 1-2 luokan oppilaille sekä erityistä tukea tarvitseville (OKM).

Kommentti: Jatkuvan toimenpiteen toteuttaminen on aloitettu. Seurannan mittareita ei määritelty.

Toimenpide 60:

Tuetaan opinto-ohjauksen ja ammatinvalinnan keinoin vammaisten nuorten kouluttautumista; tuetaan oppilasta opintojen nivelkohdissa.

Vastuuministeriö: OKM

Muut keskeiset ministeriöt: TEM

Ajoitus: Jatkuva

Rahoitustarve: Ei erillisrahoitusta

Seurannan mittarit, osoittimet: Sijoittuminen jatko-opintoihin

Velvoite: YK:n yleissopimus art. 9, art. 21, art. 24; Erityisopetuksen strategia

Tilanne:

OKM: Perusopetuksen päättövaiheeseen liittyvät opinto-ohjauksen toimet. Seurantahaastattelussa nostettu esiin koulutustakuu, joka koskee kaikkia (OKM).

TEM: Nuorisotakuu voimaan 2013 alusta ja se koskee yhtäläisesti myös vammaisia nuoria. Nuorisotakuuun liittyy koulutustakuu: Jokaiselle peruskoulun päättäneelle taataan koulutuspaikka lukioissa, ammatillisissa oppilaitoksissa, oppisopimuksessa, työpajassa, kuntoutuksessa tai muulla tavoin. Nuorisotakuun puitteissa on vahvistettu ammatinvalinnanohjauksen resursseja. Hallitusohjelmassa on linjattu nuorisotakuun rahoitus (60M€/vuosi ja kehysriihessä 3/2012 lisätty nuorten aikuisten osaamisohjelmaan 27–52 M€ vuosille 2013–2016). Vuoden 2013 seurannassa raportoitu: Nuorisotakuu jatkuu (TEM).

Kommentti: Jatkuvan toimenpiteen toteuttaminen on aloitettu.

Toimenpide 61:

Parannetaan lukio-opiskelussa tarvittavien avustaja- ja tukipalvelujen saatavuutta ja selkiytetään palvelujen tuottamisvastuita.

Vastuuministeriö: OKM, STM

Ajoitus: Jatkuva; yhteinen oppilas- ja opiskelijahuoltolaki on valmisteilla yhteistyössä OKM:n, STM:n ja Suomen Kuntaliiton kanssa vuonna 2010

Rahoitustarve: Edellyttää lisärahoitusta

Seurannan mittarit, osoittimet: Vaikeavammaiset lukiolaiset saavat opiskelussa tarvitsemansa avun ja tuen

Velvoite: YK:n yleissopimus art. 9, art. 21, art. 24

Tilanne:

Yhteinen oppilas- ja opiskelijahuoltolaki on valmisteltu yhteistyössä OKM:n ja STM:n kanssa vuosina 2012 ja 2013. Hallituksen esitys on annettu keväällä 2013. Edellyttää lisärahoitusta. Yhteinen oppilas- ja opiskelijahuoltolaki (1287/2013) on valmistunut yhteistyössä OKM:n ja STM:n kanssa vuoden 2013 lopussa (STM ja OKM). OKM:n haastattelussa vuoden 2013 seurannassa tuotiin esiin, että ehdotuksessa valtioneuvoston strategiaksi koulutuksellisen tasa-arvon edistämiseksi (2012:28) on maininta, että ulkoinen arviointi tulisi suorittaa kahden vuoden välein. Tästä saataneen seurannalle vertailupohjaa.

Kommentti: Jatkuvan toimenpiteen toteuttaminen on aloitettu. Jatkuvan toimenpiteen toteutumisen seurantatietoa ei ole vielä käytettävissä.

Toimenpide 62:

Edistetään opiskelumahdollisuuksien yhdenvertaisuutta ja esteettömyyttä lukiokoulutuksessa; valmistellaan esteetöntä opiskelijavalintamenettelyä koskeva suositus ja opas.

Vastuuministeriö: OKM

Muut keskeiset ministeriöt: STM

Ajoitus: 2011

Rahoitustarve: Selvitetään

Seurannan mittarit, osoittimet: Suositus ja opas tuotettu

Velvoite: YK:n yleissopimus art. 9, art. 21, art. 24; PL 6 §, 16 §

Tilanne:

Suositus ja opas eivät ole valmistelussa lukion osalta. Vuoden 2013 seurannan haastattelussa tuotu esiin, että mikäli opas tehdään, on Opetushallitus se joka tekee (OKM).

Kommentti: Toimenpidettä ei ole toteutettu.

Toimenpide 63:

Vaikutetaan siihen, että vammaiset lukiolaiset voivat päästä mukaan kansainvälisiin vaihto-ohjelmiin yhdenvertaisesti muiden kanssa.

Vastuuministeriö: OKM

Ajoitus: Käynnistetään heti

Rahoitustarve: Ei erillisiä rahoitusta

Seurannan mittarit, osoittimet: Selvitysten kautta

Velvoite: YK:n yleissopimus art. 21, art. 24

Tilanne:

EU-vaihto-ohjelmia koskevat neuvottelut ovat käynnissä. Pohjoismaiset vaihto-ohjelmat tulevat arvioitaviksi suunnitelman mukaan vuonna 2015. Vuoden 2013 seurannan haastatteluissa tuotu esiin Kansainvälisen liikkuvuuden ja yhteistyön keskus CIMOn toteutta [Kansainvälistymisen tasa-arvo koulutuksessa -hanke](#), jossa selvitettiin kansainvälistymismahdollisuuksien tasa-arvon toteutumista eri koulutusasteilla. Keväällä 2014 on julkaistu selvityshankkeen tulokset ja toimenpidesuosituksset:

[Kansainvälistymismahdollisuuksien tasa-arvo koulutuksissa. Miten oppilaitokset voivat edistää sitä](#) (OKM).

Kommentti: Toimenpiteen toteuttaminen on aloitettu. Selvityshankkeen tulokset on julkaistu.

Toimenpide 64:

Edistetään opiskelumahdollisuuksien yhdenvertaisuutta ja esteettömyyttä ammatillisessa koulutuksessa; valmistellaan esteetöntä opiskelijavalintamenettelyä koskeva suositus ja opas.

Vastuuministeriö: OKM, osana opetushallituksen tulossopimusta

Muut keskeiset ministeriöt: STM

Ajoitus: 2011

Rahoitustarve: Selvitetään

Seurannan mittarit, osoittimet: Suositus ja opas tuotettu

Velvoite: YK:n yleissopimus art. 9, art. 21, art. 24; Laki ammatillisesta koulutuksesta

Tilanne:

Laki ammatillisen koulutuksen opiskelijaksi ottamisen edellytyksistä ja esteettömyydestä tuli voimaan vuoden 2012 alusta lukien. Opetushallitus valmistelee ”Esteettömyys opiskelijavalinnassa ja koulutuksessa toisella asteella”- raporttia. Vuoden 2013 seuranta haastattelussa nostettiin esiin 1.1.2013 voimaan tulleet opiskelijaksi ottamisen kriteerit: [Opetus- ja kulttuuriministeriön asetus opiskelijaksi ottamisen perusteista ammatillisessa peruskoulutuksessa](#) 4/2013 (OKM).

Kommentti: Toimenpiteen toteuttaminen on aloitettu. Asetus on tullut voimaan.

Toimenpide 65:

Tuetaan vammaisten nuorten koulutukseen ja työelämään hakeutumista opinto- ja ammatinvalinnanohjauksella. Vahvistetaan ammatillisen erityisopetuksen yhteyksiä työelämään. Parannetaan ammatillisen opetuksen tuottaman osaamisen tunnettavuutta vammaisten nuorten työllistymisen tukemiseksi.

Vastuuministeriö: OKM

Muut keskeiset ministeriöt: TEM

Ajoitus: Jatkuva

Rahoitustarve: Ei erillisaikavaihtelusta

Seurannan mittarit, osoittimet: Jatko-opintoihin ja työelämään sijoittumisen seuranta

Velvoite: YK:n yleissopimus art. 9, art. 21, art. 24

Tilanne:

OKM: Erityistä tukea ja ohjausta tarvitsevien opiskelijoiden tarpeet huomioidaan opinto-ohjauksessa, työsopeuttamisen kehittämisessä ja ohjauksessa työelämään. Ammatillisten erityisoppilaitosten [YTY-hankkeessa](#) tuetaan yksilöllisiä opintopolkuja. Vuoden 2013 seurannan haastattelussa on todettu nivelvaiheen opinto-ohjauksen toimivan. Olemassa on hyviä käytäntöjä ja malleja. Työelämäyhteydet ovat olemassa, samoin työpajat sekä tuetummat ja suojatut vaihtoehdot (OKM).

TEM: Nuorisotakuu voimaan 2013 alusta ja se koskee yhtäläisesti myös vammaisia nuoria. Nuorisotakuuun liittyy koulutustakuu: Jokaiselle peruskoulun päättäneelle taataan koulutuspaikka lukioissa, ammatillisissa oppilaitoksissa, oppisopimuksessa, työpajassa, kuntoutuksessa tai muulla tavoin. Nuorisotakuun puitteissa on vahvistettu ammatinvalinnanohjauksen resursseja. Vuoden 2013 seurannassa: Ks. yllä (nuorisotakuu jatkuu) (TEM).

Kommentti: Jatkuvan toimenpiteen toteuttaminen on aloitettu. Jatkossa tarvitaan myös seurantatietoa jatko-opintoihin ja työelämään sijoittumisesta.

Toimenpide 66:

Varmistetaan, että vammaiset ammattikoulutuksessa olevat nuoret pääsevät mukaan kansainvälisiin vaihto-ohjelmiin yhdenvertaisesti muiden kanssa.

Vastuuministeriö: OKM

Ajoitus: 2010, jatkuva

Rahoitustarve: Ei erillisrahoitusta

Seurannan mittarit, osoittimet: Selvitetään

Velvoite: YK:n yleissopimus art. 21, art. 24

Tilanne:

EU-vaihto-ohjelmia koskevat neuvottelut ovat käynnissä. Pohjoismaiset vaihto-ohjelmat tulevat arvioitaviksi suunnitelman mukaan vuonna 2015. Vuoden 2013 seurannan haastatteluissa tuotu esiin Kansainvälisen liikkuvuuden ja yhteistyön keskus CIMOn toteuttama [Kansainvälistymisen tasa-arvo koulutuksessa -hanke](#), jossa selvitettiin kansainvälistymismahdollisuuksien tasa-arvon toteutumista eri koulutusasteilla. Keväällä 2014 on julkaistu selvityshankkeen tulokset ja toimenpidesuositukset: [Kansainvälistymismahdollisuuksien tasa-arvo koulutuksissa. Miten oppilaitokset voivat edistää sitä](#) (OKM).

Kommentti: Toimenpiteen toteuttaminen on aloitettu. Selvityshankkeen tulokset on julkaistu.

Toimenpide 67:

Korkeakoulut arvioivat ja kehittävät opiskelijavalinnan ja opiskelun esteettömyyttä ja yhdenvertaisuuden toteutumista osana korkeakoulujen laatu- ja arviointijärjestelmiään. Näin voidaan tukea vammaisten nuorten siirtymistä lukioista korkeakouluihin nykyistä paremmin.

Vastuuministeriö: OKM/korkeakoulut

Ajoitus: Jatkuva

Rahoitustarve: Ei erillisrahoitusta

Seurannan mittarit, osoittimet: Selvitysten kautta

Velvoite: YK:n yleissopimus art. 9, art. 21, art. 24; PL 6 §, 16 §

Tilanne:

ESOK (esteetön opiskelu korkea-asteen oppilaitoksissa) -hanke tuotti esteettömän opiskelijavalinnan suositukset. ESOK-verkosto jatkaa korkeakoulujen tukemista niiden esteettömyydessä. Opiskelijoiden tutkimussäätiö OTUS teki vuonna 2011 OKM:n toimeksiannosta selvityksen korkeakoulujen saavutettavuudesta [Hitaasti, mutta varmasti? Saavutettavuuden edistyminen yliopistoissa ja ammattikorkeakouluissa 2000-luvulla](#). OKM on rahoittanut ESOK-verkoston toimintaa vuosina 2006–2011. OKM on rahoittanut OTUS:n selvityksen (OKM).

Kommentti: Jatkuvan toimenpiteen toteuttaminen on aloitettu.

Toimenpide 68:

Vaikutetaan siihen, että vammaiset korkeakouluopiskelijat pääsevät mukaan kansainvälisiin opiskelijavaihto- ja harjoittelijaohjelmiin yhdenvertaisesti muiden kanssa.

Vastuuministeriö: OKM

Ajoitus: Jatkuva

Rahoitustarve: Ei erillisrahoitusta

Seurannan mittarit, osoittimet: Selvitysten ja ohjelmakohtaisten tilastojen kautta

Velvoite: YK:n yleissopimus art. 21, art. 24

Tilanne:

CIMO on laajentanut esteettömyystukea, jota tarjotaan vaihtojen toteuttamiseksi. Kansainvälisen liikkuvuuden ja yhteistyön keskus CIMOn toteuttama [Kansainvälistymisen tasa-arvo koulutuksessa -hanke](#), jossa selvitettiin kansainvälistymismahdollisuuksien tasa-arvon toteutumista eri koulutusasteilla. Keväällä 2014 on julkaistu selvityshankkeen tulokset ja toimenpidesuosituksien: [Kansainvälistymismahdollisuuksien tasa-arvo koulutuksissa. Miten oppilaitokset voivat edistää sitä](#). CIMO on myös laajentanut esteettömyystukea korkeakouluille suunnatuissa ohjelmissa. CIMO ja Esteetön opiskelu korkea-asteen oppilaitoksissa ([ESOK](#))-verkosto laativat esteettömyyden ja kansainvälisen opiskelijavaihdon tarkistuslistan, joka on suunnattu sekä vaihtoon lähtevälle opiskelijalle, että lähettävälle ja vastaanottavalle korkeakoululle (OKM).

Kommentti: Jatkuvan toimenpiteen toteuttaminen on aloitettu.

Toimenpide 69:

Kehitetään vapaan sivistystyön esteettömyyttä ja saavutettavuutta (Laki vapaasta sivistystyöstä).

Vastuuministeriö: OKM

Ajoitus: Jatkuva

Rahoitustarve: Ei erillisrahoitusta

Seurannan mittarit, osoittimet: Erillisselvitys

Velvoite: YK:n yleissopimus art. 9, 12, art. 19, art. 24; PL 16 §

Tilanne:

Tutkimus kansanopistojen ja kansalaisopistojen esteettömyydestä on valmistunut ja julkaistu OKM:n julkaisusarjassa: [Sivistystä vapaasti kaikille?](#) (Matti Laitinen & Kari E. Nurmi. OKM:n julkaisuja 2013: 3).

Kommentti: Jatkuvan toimenpiteen toteuttaminen on aloitettu. Tutkimus on julkaistu.

Toimenpide 70:

Tuetaan vammaisten henkilöiden mahdollisuuksia osallistua jatko-, täydennys- ja uudelleen kouluttautumiseen.

Vastuuministeriö: OKM

Muut keskeiset ministeriöt: TEM, STM (tuki vammaispalvelujen kautta, esim. eläkkeeltä opiskeluun ja työelämään siirtyminen)

Ajoitus: 2009–2011

Rahoitustarve: Ei erillisrahoitusta

Seurannan mittarit, osoittimet: Seurataan koulutukseen osallistumista

Velvoite: YK:n yleissopimus art. 12, art. 19, art. 21; EU:n yhdenvertaisuusdirektiivi (valmistelussa); PL 19 §.

Tilanne:

TEM: Vammaisilla henkilöillä yhtäläiset mahdollisuudet osallistua työvoimakoulutukseen edellyttäen, ettei vammaiselle ole oikeutta saada lakisääteisesti ko. koulutusta ammatillisena kuntoutuksena vakuutuslaitosten, työeläkelaitoksen tai Kansaneläkelaitoksen järjestämänä tai korvaamana. Julkiset työvoima- ja yrityspalvelut rahoitetaan valtion talousarviossa mom. 51 olevalla määrärahalla. (TEM).

OKM: Työvoimakoulutus ei ole OKM:n vastuulla (OKM).

Kommentti: Toimenpiteen toteuttaminen on aloitettu. Seurantatietoja ei ole esitetty. VAMPO-seurannan koordinaatioryhmä on 10.10.2013 järjestetyssä indikaattorityöpajassa ja 29.4.2014 pidetyssä kokouksessa keskustellut ministeriöiden pää- ja osavastuisiin tarvittavista mahdollisista muutoksista. Käynnistymättö-

miin toimenpiteisiin kiinnitetään erityistä huomiota vuoden 2014 seurannassa. Kukin ministeriö vastaa hallinnonalallaan mm. tarpeellisten esteettömyyttä koskevien yksittäisten mukautustoimien tekemisestä.

5.6 Työ (toimenpiteet 71-79)

Toimenpide 71:

Kehitetään rekrytointivaiheen palveluja ja ratkaisuja. Tarkoituksena on löytää uusia työaloja vammaisille henkilöille.

Vastuuministeriö: TEM

Muut keskeiset ministeriöt: STM (esitetään tuetun työllistymisen mallin käyttöönottoa työkeskuksissa)

Ajoitus: Jatkuva (STM)

Rahoitustarve: Selviää kehittämistyön aikana (TEM); ei erillisrahoitusta (STM)

Seurannan mittarit, osoittimet: Otetaan käyttöön työllistämisen mittarit; palveluiden saamisen jälkeen avoimille työmarkkinoille työllistyneet vammaiset (TEM); työkeskuksista siirtyy vammaisia henkilöitä avoimille työmarkkinoille (STM)

Velvoite: YK:n yleissopimus art. 27; PL 6 §, 18 §

Tilanne:

TEM: Julkiset työvoima- ja yrityspalvelut uudistettiin vuoden 2013 alusta lähtien (laki julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta 916/2012). Tässä yhteydessä selkiytettiin palkkatuen säädöksiä niin, että jos henkilön vamma tai sairaus vaikeuttaa työllistymistä, palkkatukea voidaan myöntää ajaksi, joka henkilön alennuttanut työkyky ja muut työllistymismahdollisuudet huomioon ottaen on tarkoituksenmukaista, kuitenkin enintään 24 kuukaudeksi kerrallaan. Lisäksi työolosuhteiden järjestelytuen säädöksiä selkiytettiin ja tukitasoa korotettiin. Työ- ja elinkeinotoimisto voi myöntää työolosuhteiden järjestelytukea työnantajalle, jos työhön palkattavan tai työssä olevan henkilön vamma tai sairaus edellyttää työvälineiden hankkimista tai työpäikällä tehtäviä muutoksia, ja hankinnasta tai muutoksesta työnantajalle aiheutuvia kustannuksia on pidettävä työnantajan taloudellinen tilanne huomioon ottaen merkittävänä. Työolosuhteiden järjestelytukea voidaan myöntää välttämättömiin muutostöihin tai työvälineisiin enintään 4 000€. Työolosuhteiden järjestelytukea voidaan myöntää myös korvaamaan toisen työntekijän antamaa apua. Toisen työntekijän antama avun korvaus tuntiperusteiseksi (20€/h, enintään 20 tuntia kuukaudessa, enintään 18 kuukautta eteenpäin tukipäätöksestä) siten, että peruste syntyy apua antavan tosiasiallisesta avusta (riippumattomuus avustettavan työajasta). Työhönvalmennus mahdollistettiin kaikille asiakkaille ja sen sisältöä määriteltiin selkeämmin tuetun työllistymisen menetelmäksi. Julkiset työvoima- ja yrityspalvelut on uudistettu. Ei tiedossa olevia uudistustarpeita (TEM).

STM: Tuetun työllistymisen mallin käyttöönotto selvitetään osana STM:n TEOS-työryhmän työtä, työryhmän toimikausi 16.1.2012 - 31.12.2013. Vuoden 2013 seurannassa raportoitu: Työryhmän työ kesken, valmistuu 30.6.2014 mennessä (jatko aika myönnetty) (STM).

Kommentti: Jatkuvan toimenpiteen toteuttaminen on aloitettu. Seurannan mittareiden käyttöönotto?

Toimenpide 72:

Vahvistetaan työ- ja elinkeinohallinnon työntekijöiden (keskeisesti TE-toimistot, ELYt) ja yhteistyökumppaneiden (työnantajat, yrittäjät) vammaispoliittista osaamista koulutuksen, tiedottamisen ja vaikuttamistyön keinoin; sisällytetään henkilöstökoulutukseen vammaispoliittisia toimia, jotka toteutetaan yhteistyössä vammaisjärjestöjen asiantuntijoiden kanssa.

Vastuuministeriö: TEM

Muut keskeiset ministeriöt: SM, STM

Ajoitus: Jatkuva

Rahoitustarve: Ei erillisrahoitusta

Seurannan mittarit, osoittimet: Otetaan käyttöön työllistämisen mittarit; vammaisten henkilöiden työllistyminen; tukitoimien kohdentumisen seuranta
 Velvoite: YK:n yleissopimus art. 27; PL 6 §, 18 §

Tilanne:

Jatkuvaa toimintaa; koulutus ja tiedottaminen keskittynyt uuden julkisen työvoima- ja yrityspalvelua koskevan lain toimeenpanoon sekä TE-toimistojen organisaatiomuutoksen läpiviemiseen ja tässä yhteydessä vammaisnäkökulma on otettu huomioon.

Koulutuksessa on etenkin otettu esille:

- palkkatuen säädöksien muutokset osatyökyisten kannalta
- työttömän määrittelyn muutokset (ei työkykyä tai työkyvyttömyysetuutta koskevia ehtoja)
- työolosuhteiden järjestelytuen muutokset
- vajaakuntoinen käsitteen poistuminen

Vuoden 2013 seurannassa on todettu koulutusten olevan jatkuvaa toimintaa. Tukitoimien osalta on seurata varten tarvittavat luvut saatavilla.

Kommentti: Jatkuvan toimenpiteen toteuttaminen on aloitettu.

Toimenpide 73:

Valtiotyönantaja toimii päättäväisesti vammaisten henkilöiden syrjinnän estämiseksi sekä virkaan nimittämisen yhteydessä, palvelussuhteen kestäessä että palvelussuhteita päätettäessä.

Vastuuministeriö: VM/Valtion työmarkkinalaitos

Muut keskeiset ministeriöt: Kaikki ministeriöt omaa hallinnonalaansa koskevilta osin

Ajoitus: Jatkuva

Rahoitustarve: Ei erillisrahoitusta

Seurannan mittarit, osoittimet: Vammaisia henkilöitä on palkattu ja otettu harjoittelijoiksi valtionhallinnon työpaikkoihin

Velvoite: YK:n yleissopimus art. 27; PL 6 §, 18 §; yhdenvertaisuuslaki

Tilanne:

VM: Lailla julkisen hallinnon yhteispalvelusta parannetaan yleisesti julkisen hallinnon asiakaspalvelun saatavuutta ja toiminnan tehokkuutta (VM).

STM: Vammaisuuden perusteella tapahtuva syrjintä on kiellettyä eikä STM hyväksy sitä missään tilanteissa (STM).

Kommentti: Jatkuvan toimenpiteen toteuttaminen on aloitettu.

Toimenpide 74:

Selvitetään työnantajille kohdistetun ns. yhteisvastuupoolin käyttö ja potentiaali vammaisten henkilöiden työllistymistä tukevana keinona. Samoin selvitetään työnantajien eläkevastuun ja vammaisten henkilöiden työllistämisen suhdetta ja mietitään keinoja työllistymisen esteiden purkamiseksi.

Vastuuministeriö: STM

Muut keskeiset ministeriöt: TEM

Ajoitus: 2009–2011, SATA-komitean jatkovalmistelussa on selvitetty keinoja vammaisten henkilöiden työllistymisen edistämiseksi ja työllistymisen esteiden purkamiseksi

Rahoitustarve: Selvitetään

Seurannan mittarit, osoittimet: Laadittu selvitys

Velvoite: YK:n yleissopimus art. 27; VN:n selonteko vammaispolitiikasta; PL 18 §

Tilanne:

STM: Valmistelussa on hallitusohjelman mukaisesti osatyökykyisten työllistymisen edistämisen toimintaohjelma. Lisäksi on asetettu asiantuntijaryhmä valmistelemaan uudenlainen työkyvyttömyyttä ehkäisevä ja osatyökykyisten työllistämistä ja työllistymistä edistävä malli. Tällä hetkellä ei resursseja erillisselvityksen tekoon yhteisvastuupoolista. Vuoden 2013 seurannassa raportoitu: Osatyökykyisten työllistymisen edistämistä pohtineen työryhmän loppuraportti ja siihen sisältyvät esitykset osatyökykyisten työllistymisen esteiden purkamiseksi annettu. Työryhmä ei pitänyt tarkoituksenmukaisena laajentaa työnantajan maksamien sosiaaliturvamaksujen alentamista nykyisestä suurille työnantajille mahdollisesta erillisestä työeläkevakuutuksesta. TyEL:n työkyvyttömyyseläkkeiden maksuluokkamalli on suurille työnantajille taloudellinen kannustin työkyvyttömyyttä ehkäisevän toiminnan järjestämiseen. Työryhmä piti selvittämisen arvoisena, voidaanko pienille työnantajille luoda muita kannustimia työkyvyn ylläpitämiseen kuin työkyvyttömyyseläkkeiden maksuluokkamalli. Osatyökykyiset työssä –ohjelma on käynnistynyt. Sen yhteydessä kehitetään ja testataan osatyökykyisten työllistymistä edistävää toimintamallia (STM).

TEM: TEM on osallistunut STM:n vetämään osatyökykyisten työllistymisen edistämisen toimintaohjelmaa valmistelevaan työryhmään. Työryhmän raportti on luovutettu. Ei TEMin toimenpiteitä (TEM).

Kommentti: Toimenpiteen toteuttaminen on aloitettu.

Toimenpide 75:

Selvitetään vammaisyritysten arvonlisäveron huojennuksen korvaaminen suoralla tuella vammaisyrityksille.

Vastuuministeriö: TEM (perustetaan hallinnonalojen välinen työryhmä selvittämään asiaa), STM

Muut keskeiset ministeriöt: VM

Ajoitus: Otetaan huomioon hallitusohjelman 2011–2015 valmisteluissa

Rahoitustarve: Lisärahoitustarve selvitetään

Seurannan mittarit, osoittimet: Laadittu selvitys

Velvoite: YK:n yleissopimus art. 9, art. 27; VN:n selonteko vammaispolitiikasta; PL 18 §; EU-säätely

Tilanne: Ei aloitettu (TEM).

Kommentti: Toimenpide ei ole toteutunut. Toimenpidettä ei tulla toteuttamaan TEM:n toimesta. VAMPO:n seurannan koordinaatioryhmän kokouksessa 29.4.2014, STM otti koordinaatiovastuun toimenpiteen toteuttamismahdollisuuksien selvittämisestä.

Toimenpide 76:

Selvitetään, miten vammaisten henkilöiden pääsyä kansainvälisten järjestöjen asiantuntijatehtäviin voidaan edistää.

Vastuuministeriö: Kukin ministeriö omalla hallinnonalallaan

Ajoitus: 2010–2015

Rahoitustarve: Ei erillisrahoitusta

Seurannan mittarit, osoittimet: Laaditut selvitykset

Velvoite: YK:n yleissopimus art. 27

Tilanne:

UM: UM selvittää parhaillaan vammaisten henkilöiden mahdollisuutta päästä YK:n apulaisasiantuntijatehtäviin (JPO). Asiasta on käyty alustavia keskusteluja ILO:n kanssa.

UM:n tarjouspyyntöihin ja lopullisiin sopimuksiin sisällytetään soveltuvin tilanteissa seuraava vaatimus: Tarjoaja tukee vammaisten ja vajaakuntoisten työllistymistä. Tarjoaja sitoutuu siihen, että sopimuskaudella

jokaisen täyden kalenterivuoden aikana tarjoaja käyttää vähintään x.xx euroa vammaisten ja vajaakuntoisten työllistämiseen asiakkaalle tarjotun palvelun toteuttamisessa. Vammaiseksi ja vajaakuntoiseksi määritellyllä henkilöllä on CP-vamma, epilepsia, hengityssairaus, kehitysvammaisuus, kuurous tai huonokuuloisuus, mielenterveysongelma, MS-tauti, tuki- ja liikuntaelinsairaus, tuki- ja liikuntaelinvamma ja näkövamma.

OKM: Seurantahaastattelussa todettu, että toimenpiteelle on vaikea löytää konkretiaa. Lisäksi todettiin, että vaikka kartoitusta ei ole, niin ihmisiä on, jotka osallistuvat asiantuntijoina erilaisissa toimielimissä.

OM: Toimenpiteet on toteutettu niin hyvin kuin mahdollista ja uusia ei tällä hetkellä ole suunnitteilla.

Kommentti: Toimenpiteen toteuttaminen on aloitettu ulkoasiainministeriössä.

Toimenpide 77:

Selvitetään työolosuhteiden järjestelytuen käyttö ja kehittämistarpeet ja tarvittaessa uudistetaan säädökset ja ohjeistus.

Vastuuministeriö: TEM

Muut keskeiset ministeriöt: YM, STM/Kela

Ajoitus: 2010 selkiytetään tuen suhde kohtuullisen mukauttamisen vaatimuksiin, selkiytetään työolosuhteiden järjestelytuen ja Kelan ammatillisena kuntoutuksena järjestettävien ja korvattavien apuvälineiden välinen suhde ja tarvittaessa valmistellaan säädösmuutokset

Rahoitustarve: Selviää valmistelutyön aikana

Seurannan mittarit, osoittimet: Asetus uudistettu, ohjeet annettu

Velvoite: YK:n yleissopimus art. 9, art. 21, art. 27; EU:n yhdenvertaisuus-direktiivi/valmistelussa; yhdenvertaisuuslaki.

Tilanne:

Tuen kehittämistarpeet selvitetty, lainsäädäntö uudistunut vuoden 2013 alusta (Laki julkisesta työvoimapaikasta 2012/916 ja valtioneuvoston asetus julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta 2012/1073). Ohje uusittu (Työ- ja elinkeinoministeriön ohje julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetun lain ja asetuksen soveltamisesta).

Kommentti: Toimenpide on toteutettu.

Toimenpide 78:

Varmistetaan työssä olevan vammaisen henkilön mahdollisuus saada riittävät tulkkauspalvelut (Laki vammaisten henkilöiden tulkkauspalvelusta).

Vastuuministeriö: STM

Muut keskeiset ministeriöt: TEM

Ajoitus: Hallituskausi 2011–2015

Rahoitustarve: Edellyttää lisärahoitusta

Seurannan mittarit, osoittimet: Annettu hallituksen esitys asiassa

Velvoite: YK:n yleissopimus art. 9, art. 21, art. 27; PL 6 §, 17 §

Tilanne:

STM: Ei tällä hetkellä resursseja käynnistää toimenpiteitä. Laki mahdollistaa yksilöllisten tarpeiden huomioimisen palvelua järjestettäessä. Jatkossa mahdollinen selvitys työelämäntulkkausten tilanteesta on STM/THL tulossopimukseen liittyvä asia. 2013 seurannan yhteydessä raportoitu, ettei mahdollisen selvityksen tekemiseen ole tällä hetkellä resursseja. Laki mahdollistaa yksilöllisten tarpeiden huomioimisen palvelua järjestettäessä (STM).

TEM: Toimenpide ei kuulu TEMin tehtäväalueelle (TEM).

Kommentti: Toimenpidettä ei ole toteutettu.

Toimenpide 79:

Luovutaan vammaisten osalta vajaakuntoinen-termin käytöstä. Termi on leimaava, eikä kuvaa nykyaikaista käsitystä vammaisten henkilöiden työkykyisyydestä. Se poistetaan säännöksistä, ohjeistuksesta ja tilastoinnista niiltä osin kuin sillä viitataan vammaisiin henkilöihin.

Vastuuministeriö: TEM

Muut keskeiset ministeriöt: STM

Ajoitus: 2015 mennessä

Rahoitustarve: Ei edellytä lisärahoitusta

Seurannan mittarit, osoittimet: Termin käytöstä on luovuttu

Velvoite: YK:n yleissopimus art. 5; PL 6 §

Tilanne:

TEM: Käsitettä ei ole laissa julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta (2012/ 916), käsitettä ei ole tietojärjestelmissä, tilastoissa tai ohjeissa. Toimenpide on toteutunut vuoden 2013 alussa (TEM).

STM: Muutetaan vajaakuntoiset termi osatyökykyisiksi asetuksessa hyvästä työterveyshuollon käytännöstä. Ks. seurantatieto STM:n osalta jäljempänä, toimenpiteen 83 kohdalta (STM).

Kommentti: Toimenpiteen toteuttaminen on aloitettu.

5.7 Terveystenhuolto ja kuntoutus (toimenpiteet 80-89)

Kuntoutukseen liittyvistä toimenpiteistä on seuraava kirjaus 2013 seurannassa: Monialainen kuntoutuspalvelus palvelujärjestelmän kehittämiseksi käynnistetään tammikuussa 2014 palvelujen saatavuuden ja kuntoutustahojen toimivuuden ja yhteistyön parantamiseksi eri kuntoutusta järjestävien tahojen välisenä selvitystyönä. Erillismääräraha hankerahoitus on saatu vuodelle 2014 (STM).

Toimenpide 80:

Ohjataan uuden terveydenhuoltolain toteutus siten, että eri tavoin vammaisten henkilöiden mahdollisuus saada ja käyttää perusterveydenhuollon palveluita varmistetaan.

Vastuuministeriö: STM

Ajoitus: Terveystenhuoltolaki annetaan eduskunnalle kevästistuntokaudella 2010, sen on tarkoitus tulla asteittain voimaan 2011–2013; ohjaus lainsäädännön voimaantullessa; Toimiva terveyskeskus -ohjelma

Rahoitustarve: Ei erillisrahoitusta

Seurannan mittarit, osoittimet: Terveystenhuollon palvelut ovat vammaisten henkilöiden saavutettavissa

Velvoite: YK:n yleissopimus art. 9, art. 19, art. 25; VN:n selonteko vammaispolitiikasta, tausta-aineisto;

Laki potilaan asemasta ja oikeuksista 2004/857; EN:n suositus 2009/c151/02; PL 6 §, 19.3 §

Tilanne:

Terveystenhuoltolaki on tullut pääosin voimaan 1.5.2011. Seuranta normaalin valvonnan ja seurannan kautta (avit, Valvira). Vuoden 2014 alusta voimaan laaja, potilasdirektiivillä ja terveydenhuoltolailla säädetty potilaan mahdollisuus valita vapaasti hoitopaikakseen mikä tahansa terveysasema tai sairaala Suomessa ja saa hakea vapaasti terveyspalveluja toisesta EU-valtiosta (jolloin kustannuksiin saa korvauksia kuten kotimaassaan). Sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämislain valmisteluryhmä jätti loppuraporttinsa 19.12.2013 hallituksen puolivälikirjauksen ja kehyslinjausten mukaisesti hallituksen esityksen muodossa sisältäen kuntoutuksen edellyttämät säännökset sosiaali- ja terveyspalveluiden järjestämisestä ja rahoittamisesta. Esitys on lähetetty lausuntokierrokselle joulukuun 2013 lopussa (STM).

Kommentti: Toimenpiteen toteuttaminen on aloitettu.

Toimenpide 81:

Varmistetaan terveydenhuollon erityisosaamisen saatavuus perusterveydenhuollon palveluja toteutettaessa.
 Vastuuministeriö: STM (Toimiva terveyskeskus -ohjelman toimeenpano, terveydenhuoltolain uudistus, PARAS-hanke)
 Ajoitus: Jatkuva
 Rahoitustarve: Ei erillisrahoitusta
 Seurannan mittarit, osoittimet: Terveysterveyskeskusten palvelut ovat vammaisten henkilöiden saavutettavissa
 Velvoite: YK:n yleissopimus art. 9, art. 19, art. 25

Tilanne:

Edellyttää terveydenhuollon järjestämissuunnitelmaa. Terveysterveyskeskusten laki ja sen nojalla annettu asetus terveydenhuollon järjestämissuunnitelmasta ja -sopimuksesta on tullut voimaan 1.5.2011. Järjestämissuunnitelmassa varmistetaan erityisosaaminen. Järjestämissuunnitelma tehdään valtuustokausittain eli asia aktivoituu v 2012. Nykyisellään hoitotakuu edellyttää järjestämissuunnitelmaa. Vuoden 2013 seuranansa ei raportoitavaa muutosta (STM).

Kommentti: Jatkuvan toimenpiteen toteuttaminen on aloitettu.

Toimenpide 82:

Seurataan hoitotarvikkeiden jakelu- ja maksusäännösten toimivuutta, puututaan epäkohtiin.
 Vastuuministeriö: STM
 Ajoitus: Jatkuva. Terveysterveyskeskusten laki annetaan eduskunnalle kevätistuntokaudella 2010
 Rahoitustarve: Ei erillisrahoitusta
 Seurannan mittarit, osoittimet: Määritellään säädöksessä
 Velvoite: YK:n yleissopimus art. 25

Tilanne:

Terveysterveyskeskusten laki on tullut pääosin voimaan 1.5.2011. Hoitotarvikeasia on nostettu ohjeen tasolta lakiin. Vuoden 2013 seuranansa raportoitu: Hoitotarvikejakelusta on annettu kuntainfo kesällä 2013, jossa tarkennettu ohjeistusta. Seurantahaastattelussa tuotu esiin 1/2014 tehty kyselyn, jonka perusteella ohjeistus vaikuttaa olevan epäselvä. Tarkoitus täsmentää ohjeistusta. Lisäksi on tulossa raportti, jonka pohjalta arvioidaan, paljonko kunnilla menee rahaa hoitotarvikkeisiin (STM).

Kommentti: Jatkuvan toimenpiteen toteuttaminen on aloitettu. Tehty kysely, jonka tulosten perusteella tarkoitus täsmentää ohjeistusta.

Toimenpide 83:

Edistetään vammaisten työntekijöiden työssä jaksamista ja jatkamista; varmistetaan varhainen puuttuminen ja kuntoutustarpeen tunnistaminen (Työterveyslaki, ohjeistuksen tarkentaminen).
 Vastuuministeriö: STM
 Ajoitus: Terveysterveyskeskusten laki annetaan eduskunnalle kevätistuntokaudella 2010, sen on tarkoitus tulla asteittain voimaan 2011–2013; ohjaus lainsäädännön voimaantullessa
 Rahoitustarve: Ei erillisrahoitusta

Seurannan mittarit, osoittimet: Vammaisten työelämässä pysymisen seuranta, mahdollisesti työkykybarometrin kehittäminen

Velvoite: YK:n yleissopimus art. 19, art. 25.

Tilanne:

Sairausvakuutuslain 13 luvun 5 §:n muutos voimaan 1.1.2011: 60 % korvauksen edellytys työkyvyn hallinta, seuranta ja varhainen tukeminen työpaikan ja työterveyshuollon toteuttamana yhteistyönä. Työn sisältö ja työolosuhteiden mukauttaminen avoimilla työmarkkinoilla toimivilla vammaisilla ja pitkäaikaissairailla: TTL loppuraportti 15.12.2010. SV-lain muutos 19/2012 ja TTH-lain muutos 20/2012: työnantajan ilmoitusvelvollisuus, arvio jäljellä olevasta työkyvystä työmukauttamismahdollisuudet, lausunto Kelaan sv-päivärahan maksamisen edellytys.

Valmisteilla Vn:n asetuksen 1484/2001 kokonaisuudistus - mm. seuraavat muutokset kirjattu asetusluonnokseen

- Vajaakuntainen termi muutettu osatyökykyiseksi (asetusluonnos tuli lain tarkastuksesta ja vajaakuntainen termiä ei voi muuttaa osatyökykyiseksi, koska laissa käytetään termiä vajaakuntainen)
- Työterveysyhteistyön korostaminen osatyökykyisten työkyvyn tukemisessa
- Sosiaalinen kuntoutus lisätty.

Vuoden 2013 seurannassa raportoitu: Vn:n asetus hyvän työterveyshuoltokäytännön periaatteista, työterveyshuollon sisällöstä sekä ammattihenkilöiden ja asiantuntijoiden koulutuksesta 708/2013 tuli voimaan 10.10.2013. Seuraavat muutokset kirjattu asetukseen: työterveyshuollon korostaminen osatyökykyisten työkyvyn tukemisessa, sekä sosiaalinen kuntoutus lisätty. Osatyökykyisten työllistymisen edistämistä ja työssä pysymistä pohtineen työryhmän loppuraportti ja siihen sisältyvät esitykset annettu. STM käynnistänyt Osatyökykyiset työssä -ohjelman, jonka osana kehitetään ja testataan osatyökykyisten työssä jatkamista ja työllistymistä edistävää toimintakonseptia. Monialainen kuntoutusselvitys käynnistetään tammikuussa 2014 (STM).

Kommentti: Toimenpiteen toteuttaminen on aloitettu.

Toimenpide 84:

Selvitetään mahdollisuutta poistaa Kelan järjestämän vaikeavammaisten henkilöiden lääkinnällisen kuntoutuksen sidos vammaisetuksiin. Asetetaan erillinen työryhmä laatimaan ehdotukset Kelan kuntoutuslain uudistamiseksi lääkinnällisen kuntoutuksen kytkennän poistamiseksi vammaisetuksista (Laki Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuksista ja kuntoutusrahaetuksista).

Vastuuministeriö: STM (toimintakyvyn mittaamisen ja arvioinnin kansallinen asiantuntijaverkosto 2007–2010, Kelan vaikeavammaisten kuntoutuksen kehittämishanke ja VAKE-hanke 2006–2013)

Ajoitus: Hallituskausi 2011–2015

Rahoitustarve: Edellyttää lisärahoitusta

Seurannan mittarit, osoittimet: Sidonnaisuus poistettu

Velvoite: YK:n yleissopimus art. 19, art. 25

Tilanne:

STM asetti 11.4.2012 työryhmän, jossa arvioitiin hallitusohjelmaan kirjattuja kuntoutuksen kehittämistarpeita. Vuoden 2013 seurannassa raportoitu: Työryhmä (STM021:00/2012) on todennut joulukuussa 2013 luovutetussa loppuraportissaan, että asia vaatii jatkoselvittämistä. Työryhmän kanta on, että toimenpiteisiin kytkennän poistamiseksi tulee ryhtyä mahdollisimman pian. On kuitenkin arvioitava miten vaikeavammaisuus määritellään kytkennän poistamisen jälkeen. Monialainen kuntoutusselvitys käynnistetään tammikuussa 2014 (STM).

Kommentti: Toimenpidettä ei ole toteutettu.

Toimenpide 85:

Vakiinnutetaan lääkinnällisen kuntoutuksen yhteistyö työterveydenhuollon kanssa.

Vastuuministeriö: STM

Ajoitus: 2010 STM:ssä jatkovalmistelussa SATA-komitean ehdotus työterveydenhuollon toimintamallin kehittämisestä siten, että työelämässä olevan henkilön kuntoutuksen koordinoitivastuu on selvemmin työterveyshuollolla

Rahoitustarve: SATA-komitean linjausten mukaisesti

Seurannan mittarit, osoittimet: Jatkovalmistelun mukaan

Velvoite: YK:n yleissopimus art. 26, SATA-komitean linjaukset kohta 3.7.

Tilanne:

Selvitetään myöhemmin tällä hallituskaudella asetettavassa STM:n työryhmässä, jossa arvioidaan hallitusohjelmaan kirjattuja kuntoutuksen kehittämistarpeita. Monialainen kuntoutusselvitys käynnistetään tammikuussa 2014 (STM).

Kommentti: Toimenpidettä ei ole toteutettu.

Toimenpide 86:

Valmistellaan Kelan järjestämän vaikeavammaisten henkilöiden lääkinnällisen kuntoutuksen ikärajan nostaminen 67 vuoteen muuttamalla lakia Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuksista.

Vastuuministeriö: STM

Ajoitus: 2011–2015, SATA-komitean ehdotusten mukaisesti säädösmuutos toteutetaan seuraavalla hallituskaudella 2011–2015

Rahoitustarve: Edellyttää lisärahoitusta

Seurannan mittarit, osoittimet: Ikärajan nostaminen on toteutunut

Velvoite: YK:n yleissopimus art. 12, art. 19, art. 26; SATA-komitean linjaukset, kohta 3.8.

Tilanne:

Hallitusohjelman kirjauksen mukaisesti arvioidaan Kelan kuntoutusoikeuteen liittyvän 65 vuoden ikärajan korottaminen 68 vuoteen hallituskauden aikana. Vuoden 2013 seurannassa raportoitu: STM:n 11.4.2012 asettama työryhmä (STM021:00/2012) on todennut joulukuussa 2013 luovutetussa loppuraportissaan, että asia kokonaisuutena vaatii jatkoselvittämistä. Ikärajan nostamista mietitään osana eläkeuudistusta. Monialainen kuntoutusselvitys käynnistetään tammikuusasa 2014 (STM).

Kommentti: Toimenpidettä ei ole toteutettu.

Toimenpide 87:

Kehitetään sosiaali- ja terveydenhuollon apuvälinepalvelujen seurantajärjestelmää. Sitä varten käynnistetään valtakunnallisten yhtenäisten apuvälineiden saatavuusperusteiden laatiminen ja seurataan tarvittavien kriteerien määrittämistä. Apuvälineiden tuntemusta ja käyttöönottoa tullaan edistämään myöhemmin perustettavan apuvälinetietokannan avulla.

Vastuuministeriö: STM (THL/TUSO-asia)

Muut keskeiset ministeriöt: OKM perusopetuksen apuvälineiden osalta

Ajoitus: Jatkuva. 2010 kevätistuntokaudella eduskunnalle annetaan hallituksen esitys uudeksi terveydenhuoltolaiksi. Lakiluonnokseen on sisällytetty apuvälinepalveluja koskevan asetuksen laadintaoikeus.

Laki tulee asteittain voimaan 2011–2013.

Rahoitustarve: Ei erillisrahoitusta

Seurannan mittarit, osoittimet: Seurantajärjestelmä on käytössä, seurantaraportit (THL)

Velvoite: YK:n yleissopimus art. 19, art. 25, art. 26; PL 19.3 §

Tilanne:

STM: Terveystieteidenhuoltolaki on tullut voimaan 1.5.2011. STM:n asetus lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälinepalvelujen luovutuksesta astui voimaan 1.1.2012. STM on perustanut työryhmän lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälinepalveluiden käytäntöjen ohjeistamiseksi ja apuvälineiden käyttöön luovutuksen perusteiden laatimiseksi. THL on selvittänyt apuvälinepalvelujen seurantajärjestelmän tilannetta ja kehittämismahdollisuuksia, tehnyt pilottikyselyn terveyskeskuksille ja keskussairaaloille seurantatiedon keräämiseksi sekä on pyrkinyt vaikuttamaan AvoHILMON kautta kerättäviin apuvälinepalveluiden tietosisältöihin. Vuoden 2013 seurannassa raportoitu: Sosiaali- ja terveysministeriö asetti vuosiksi 2012–2013 työryhmän laatimaan apuvälinepalveluille toimintaohjeita sekä päivittämään apuvälinepalveluiden yhtenäisiä saatavuusperusteita. THL on selvittänyt yhdessä eri alojen toimijoiden kanssa mahdollisuuksia perustaa apuvälineiden ja muiden toimintakykyä tukevien välineiden tietokanta Suomeen. Nykyisestä tilanteesta ja tietokannan mahdollisuuksista sekä luonnosehdotus esiteltiin toukokuussa 2013 järjestetyssä seminaarissa (THL). Työryhmä sai lisäaikaa 31.12.2013 asti. Sähköinen opas vietiin keväällä 2014 THL:n verkkosivuille (STM).

TEM: Ei kuulu TEMin tehtäväalueelle (TEM).

OKM: Vuoden 2013 seurannan haastattelun yhteydessä todettu, että perusopetuslain mukaisesti oppilaalla on oikeus opetuksen järjestämisen kannalta välttämättömiin tukipalveluihin. Kuntoutusasiain neuvottelukunnassa on OKM:n edustus (OKM).

Kommentti: Jatkuvan toimenpiteen toteuttaminen on aloitettu.

Toimenpide 88:

Vahvistetaan järjestelmällisesti kuntoutuksen vaikuttavuuden tietopohjaa, jota tullaan hyödyntämään hyvien kuntoutuskäytäntöjen kehittämisessä.

Vastuuministeriö: STM (THL/TUSO-asia); Käypä hoito -suositusten kuntoutusosiot; THL/Finohta

Ajoitus: Jatkuva

Rahoitustarve: Ei erillisrahoitusta

Seurannan mittarit, osoittimet: Jatkovalmistelun mukaan

Velvoite: YK:n yleissopimus art. 25, art. 26, art. 31

Tilanne:

Selvitetään myöhemmin tällä hallituskaudella asetettavassa STM:n työryhmässä, jossa arvioidaan hallitusohjelmaan kirjattuja kuntoutuksen kehittämistarpeita. Vuoden 2013 seurannassa raportoitu: Monialainen kuntoutusselvitys käynnistetään tammikuussa 2014 (STM).

Kommentti: Toimenpiteen toteuttaminen on käynnistynyt. 2013 seurannan haastattelussa tuotu esiin, että kuntoutusta ollaan vähitellen sisällyttämässä kaikkiin Käypä hoito -suosituksiin, joissa se on aiheen kannalta perusteltua.

Toimenpide 89:

Vakiinnutetaan työelämän, koulutuksen ja opetuksen yhteistyö ammatillisen kuntoutuksen toimeenpanossa ohjauksen ja henkilöstökoulutuksen keinoin. Tavoitteena on varmistaa asiakkaille joustavat ja oikea-aikaiset ammatillisen kuntoutuksen palvelut.

Vastuuministeriö: STM

Muut keskeiset ministeriöt: TEM, OKM

Ajoitus: 2010–2011

Rahoitustarve: Ei erillisrahoitusta

Seurannan mittarit, osoittimet: Ammatillisen kuntoutuksen palveluketju toimii

Velvoite: YK:n yleissopimus art. 12, art. 19, art. 24, art. 26, art. 27; SATA-komitean selvitykset kuntoutuksesta vastuussa olevien toimijoiden ammatillisen kuntoutuksen työnjaosta

Tilanne:

Selvitetään myöhemmin tällä hallituskaudella asetettavassa STM:n työryhmässä, jossa arvioidaan hallitusohjelmaan kirjattuja kuntoutuksen kehittämistarpeita. Vuoden 2013 seurannassa raportoitu: Monialainen kuntoutusselvitys käynnistetään tammikuussa 2014 (STM).

Kommentti: Toimenpidettä ei ole toteutettu.

5.8 Sosiaaliturva (toimenpiteet 90-95)

Toimenpide 90:

Tarkistetaan sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksut, ns. maksukatto; tavoitteena on koko elämänsä työelämän ulkopuolella olevien ja muiden heikossa taloudellisessa asemassa olevien vammaisten henkilöiden taloudellisen aseman parantaminen (Laki sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista).

Vastuuministeriö: STM

Ajoitus: Hallituskausi 2011–2015

Rahoitustarve: Edellyttää lisärahoitusta

Seurannan mittarit, osoittimet: Maksukatot on yhdistetty

Velvoite: YK:n yleissopimus art. 28; PL 19§

Tilanne:

Sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksut selvitetään hallitusohjelman mukaisen maksu-uudistuksen yhteydessä. STM:n asettama työryhmä pohtii palveluasumisen asiakasmaksuja, asiaa koskeva HE tarkoitus antaa keväällä 2014; lisäksi sama työryhmä tekee työsuunnitelman asiakasmaksujen maksukattojen yhdistämiseksi (STM).

Kommentti: Toimenpidettä ei ole toteutettu.

Toimenpide 91:

Valmistellaan ns. takuueläkelainsäädäntö; tavoitteena on koko elämänsä työelämän ulkopuolella olleiden ja muiden heikossa taloudellisessa asemassa olevien vammaisten henkilöiden taloudellisen aseman parantaminen.

Vastuuministeriö: STM

Ajoitus: Takuueläke tulee käyttöön maaliskuun alusta vuonna 2011. Hallituksen esitystä valmistellaan STM:ssä yhteistyössä Kelan kanssa.

Rahoitustarve: 111 milj. €

Seurannan mittarit, osoittimet: Takuueläkelainsäädäntö on valmistunut

Velvoite: YK:n yleissopimus art. 28; PL 19 §; SATA-komitean linjaukset

Tilanne:

Takuueläkelainsäädäntö on valmistunut. Laki takuueläkkeestä (703/2010) tuli voimaan 1.3.2011 (STM).

Kommentti: Toimenpide on toteutettu.

Toimenpide 92:

Korotetaan eläkkeensaajan asumistuen tuloarvoja niin, etteivät vähäiset tulojen lisäykset alenna eläkkeensaajan asumistukea (Laki eläkkeensaajan asumistuesta).

Vastuuministeriö: STM

Ajoitus: Hallituskausi 2011 – 2015

Rahoitustarve: Edellyttää lisärahoitusta

Seurannan mittarit, osoittimet: Lainsäädäntö on muutettu

Velvoite: YK:n yleissopimus art. 28

Tilanne:

Toimenpiteitä ei käynnistetty. Servitetaan mahdollisesti osana osatyökykyisten työllistymisen edistämisen toimenpideohjelman valmistelua. Tähän ei 2013 seurannan puitteissa ole tullut muutosta (STM).

Kommentti: Toimenpidettä ei ole toteutettu.

Toimenpide 93:

Servitetaan kuntoutusrahasäännösten ja vammaistuen myöntökriteerien kehittämistarpeita (Laki Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuuksista, Laki vammaisetuuksista).

Vastuuministeriö: STM

Ajoitus: SATA-komitean ehdotusten jatkoselvittäminen. SATA-komitean linjausten mukaan indeksisuojan ulkopuolella olevat perusturvaetuudet, mukaan lukien vähimmäismääräiset kuntoutusrahat, on tarkoitus sitoa kuluttajahintojen muutosta kuvaavaan kansaneläkeindeksiin 1.3.2011 lukien.

Rahoitustarve: SATA-komitean linjausten mukaisesti

Seurannan mittarit, osoittimet: Selvitys valmistunut

Velvoite: YK:n yleissopimus art. 26; VN:n selonteko valtiontalouden kehityksistä vuosille 2010–2013; SATA-komitean linjaukset kohdat 2.2. ja 4.1.

Tilanne:

Indeksisuoja on toteutunut. Laki Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuuksista, Laki vammaisetuuksista. Osatyökykyisten työllistymisen toimenpideohjelmaa valmistelevalle työryhmälle arvioi sosiaali- ja verolainsäädännön muutostarpeet osatyökykyisten työllisyyden edistämiseksi ja tekee ehdotuksia työn ja sosiaaliturvan paremmasta yhteensovittamisesta 30.11.2013 mennessä. Vuoden 2013 seurannassa raportoitu: STM:n 11.4.2012 asettama työryhmä (STM021:00/2012) on todennut joulukuussa 2013 luovutetussa loppuraportissaan [Osatyökykyisten työllistymistä edistävien säädösmuutostarpeiden ja palvelujen arviointi](#), että asia kokonaisuutena vaatii jatkoselvittämistä (STM).

Kommentti: Toimenpiteen toteuttaminen on aloitettu. Indeksisuoja on toteutunut. Osatyökykyisten työllistymisen toimenpideohjelmaa valmistelevalle työryhmälle loppuraportti on luovutettu.

Toimenpide 94:

Varmistetaan tiedotus kansaneläkelain ja työeläkelakien mukaisten työkyvyttömyyseläkkeiden leppäämään jättämisestä koskevien uusien säännösten osalta.

Vastuuministeriö: STM (ohjeistuksen antavat Kela ja ETK)

Ajoitus: Laki työkyvyttömyyseläkkeellä olevien työhönpaluun edistamisestä (378/2009) on astunut voimaan vuoden 2010 alusta ja on voimassa neljän vuoden määräajan vuoden 2013 loppuun.

Rahoitustarve: Budjettilaki

Seurannan mittarit, osoittimet: Lain voimassaoloaikana seurataan vaikutuksia ja arvioidaan mahdolliset kehittämistarpeet.

Velvoite: YK:n yleissopimus art. 9, art. 27; PL 18 §; HE/laiksi työkyvyttömyyseläkkeellä olevien henkilöiden työhönpaluun tukemiseksi; SATA-komitean linjaukset

Tilanne:

Laki työkyvyttömyyseläkkeellä olevien työhönpaluun edistämisestä (378/2009) astui voimaan vuoden 2010 alusta ja oli voimassa neljän vuoden määräajan vuoden 2013 loppuun. Valmistelussa hallitusohjelman mukaisesti osatyökykyisten työllistymisen edistämisen toimintaohjelma, ohjelman tulee valmistua 30.11.2012 mennessä. Tiedotus on osana ohjelman toimeenpanoa. Lisäksi asetettu asiantuntijaryhmä valmistelemaan uudenlainen työkyvyttömyyttä ehkäisevä ja osatyökykyisten työllistämistä ja työllistymistä edistävä malli, jonka tulee olla valmis 30.11.2012 mennessä. Vuoden 2013 seurannassa raportoitu: Työkyvyttömyyseläkkeellä olevien työhönpaluun edistämisestä annettun lain (738/2009) voimassaoloa on jatkettu vuoden 2014 alusta vuoden 2016 loppuun. Lakia muutettiin siten, että työkyvyttömyyseläkkeen voi jättää uudelleen lepäämään, kun se on ollut maksussa yhden kuukauden (STM).

Kommentti: Toimenpiteen toteuttaminen on aloitettu.

Toimenpide 95:

Ohjataan vapaaehtoisia (a) henki- ja sairausvakuutuksia ja (b) vastuuvakuutuksia koskevien epäkohtien korjaaminen yhdenvertaisuusperiaatteen mukaisesti (vakuutuslainsäädäntö). Tavoitteena on riskitapahtumien rajasperusteiden ja korvauskäytäntöjen tarkistaminen siten, että ne eivät syrji vammaisia ihmisiä.

Vastuuministeriö: STM

Muut keskeiset ministeriöt: OM

Ajoitus: Ohjaus 2010–2015

Rahoitustarve: Ei lisärahoitusta

Seurannan mittarit, osoittimet: Rajausperusteet ja korvaukset tarkistettu

Velvoite: YK:n yleissopimus art. 12, art. 19, art. 25; PL 6 §

Tilanne:

STM: Vakuutuslainsäädäntö selvitettiin osana YK:n vammaisten oikeuksien yleissopimuksen ratifiointiprosessia. YK-sopimuksen ratifiointia valmistellut työryhmä totesi loppumietinnössään, että nykyinen menettely ei ole ristiriidassa YK-sopimuksen kanssa eikä sopimuksen voimaansaattaminen edellytä lainsäädäntömuutoksia (STM).

OM: Uuden yhdenvertaisuusdirektiivin neuvottelut neuvostossa jatkuvat edelleen. OM koordinoi neuvotte-
luja. Vuoden 2013 seurannassa ei ole raportoitavia muutoksia (OM).

Kommentti: Toimenpiteen toteuttaminen on aloitettu.

5.9 Oikeusturva, turvallisuus ja koskemattomuus (toimenpiteet 96-101)

Toimenpide 96:

Varmistetaan voimavarat, mukaan lukien vammaisasiantuntijuus, mahdolliselle yhdenvertaisuusviranomaiselle. Tavoitteena on yhdenvertaisuuden toteutumisen seuranta, oikeussuojakeinojen tehostaminen ja valvonta.

Vastuuministeriö: Uudistustyötä valmistelee OM:n asettama toimikunta. Päätökset työnjako- ja resurs-
sikysymyksistä tehdään myöhemmin mm. toimikunnan työskentelyn pohjalta.

Muut keskeiset ministeriöt: TEM, SM, STM

Ajoitus: Hallituskausi 2007–2011.

Rahoitustarve: Ei erillisiä rahoitusta

Seurannan mittarit, osoittimet: Tulee otetuksi huomioon yhdenvertaisuuslain muutoksessa (SM)

Velvoite: YK:n yleissopimus art. 10, art. 13, art. 14, art.16, art.17, art. 33; Suomen perustuslaki 7 §, 10 §, 22 §; yhdenvertaisuuslaki; rikoslaki

Tilanne:

OM: Yhdenvertaisuuslainsäädännön uudistuksen valmistelu jatkuu. Uudistustyötä valmistellaan OM:n johdolla. Päätökset työnjako- ja resurssikysymyksistä tehdään osana kokonaisvalmistelua. Uudistuksen valmistelu jatkuu. Vuoden aikana saatiin päätöksen ns. verkostokeskustelut ja järjestettiin laaja lausunto-kierros. (OM).

STM: Asian huomioiminen yhdenvertaisuuslain valmistelussa (STM).

Kommentti: Toimenpide ei ole toteutunut. Hallituksen esitys yhdenvertaisuuslain uudistamisesta ([HE 19/2014 vn](#)) on annettu eduskunnalle 3.4.2014.

Toimenpide 97:

Otetaan huomioon vammaiset henkilöt väkivallan ehkäisyä edistävissä ohjelmissa ja parannetaan vammaisiin henkilöihin kohdistuvien väkivaltarikosten tunnistamista viharikosseurantaa kehittämällä.

Vastuuministeriö: SM

Muut keskeiset ministeriöt: Kaikki ministeriöt omaa hallinnonalaansa koskevilta osin

Ajoitus: 2010–2015

Rahoitustarve: Ei erillirahoitusta

Seurannan mittarit, osoittimet: Väkivallan ehkäisyn ohjelmat sisällytetty/ei; viharikosseurannan kehittäminen

Velvoite: YK:n yleissopimus art. 10, art. 13, art. 14, art. 16, art. 17; rikoslaki; PL 7 §, 10 §

Tilanne:

SM: Rasismi- ja muiden viharikosten luokittelua on tarkennettu ja rikosten luokittelusta on annettu ohjeistus. Poliiseille annetaan mm. rasismi- ja muiden viharikosten tunnistamiseksi koulutusta säännöllisesti. Poliisiammattikorkeakoululla tehdään rasismia ja muita viharikoksia koskeva seurantatutkimus vuosittain. Sisäisen turvallisuuden -ohjelman toimeenpanosta toteutetaan yhdenvertaisuusvaikutusten arviointi. Vuosi 2011: Huomioidaan vammaiset erityisryhmänä sisäisen turvallisuuden ohjelmassa ja kehitetään viharikosseurantaa yhdessä poliisiammattikorkeakoulun kanssa (SM).

STM: Ei raportoitavaa muutosta vuoden 2013 seurannassa (STM).

Kommentti: Toimenpiteen toteuttaminen on aloitettu.

Toimenpide 98:

Ohjeistetaan vammaisten henkilöiden turvallisuus- ja pelastuskysymysten huomioon ottaminen häiriö- ja kriisitilanteissa (sähkökatkokset, juomaveden saastuminen, luonnonkatastrofit, tulipalot, muut onnettomuudet jne.).

Vastuuministeriö: SM

Muut keskeiset ministeriöt: Kaikki ministeriöt oman hallinnonalaansa osalta

Ajoitus: 2010–2015

Rahoitustarve: Ei erillirahoitusta

Seurannan mittarit, osoittimet: Selvitetään

Velvoite: YK:n yleissopimus art. 9, art. 12, art. 14; pelastuslaki; PL 7 §

Tilanne:

SM: Erityisryhmät, joiden havainto- tai liikuntakyky on rajoittunut, ovat kohderyhmänä Pelastusopiston onnettomuuksien ehkäisyn koulutuksessa. Pelastusopiston koulutusohjelmaan kuuluu mm. potilaan koh-

taamiseen liittyvää koulutusta, jossa opitaan kohtaamaan myös vammaisia potilaita. Pelastusopiston koulutuksesta on tehty tutkimuksia, joissa on tarkasteltu koulutuksen tarkoituksenmukaisuutta. Kyselytutkimuksia on tehty Pelastusopistosta valmistuneille sekä heidän esimiehilleen. Tutkimuksissa ei ole ilmennyt selkeää tietoa erityisryhmien osalta, joka aiheuttaisi erityisiä lisätoimenpiteitä (SM).

STM: Selvitetään. Vuoden 2013 seurannassa ei raportoitavaa muutosta (STM).

Kommentti: Jatkuvan toimenpiteen toteuttaminen on aloitettu. Indikaattorit puuttuvat.

Toimenpide 99:

Kehitetään julkisten tilojen turvallisuusohjeistusta (mm. tarkastusten määräaikaisuus) ottaen huomioon eri tavoin vammaisten henkilöiden turvallisuus- ja pelastuskysymykset.

Vastuuministeriö: SM

Muut keskeiset ministeriöt: STM

Ajoitus: SM:n hallinnonalan yhdenvertaisuustyöskentely

Rahoitustarve: Esteettömyyskorjauksiin on syytä varata rahoitustukea

Seurannan mittarit, osoittimet: Selvitetään

Velvoite: YK:n yleissopimus art. 9, art. 10, art. 14, art. 16, art. 17; rikoslaki; PL 7 §

Tilanne:

SM: Pelastusviranomaisella on Pelastuslain säännösten mukaan varsin rajalliset mahdollisuudet vaatia uloskäytävien esteettömyyttä. Lisäksi tarjolla on vähän ratkaisuja esteettömiin uloskäynteihin monikerroksisissa rakennuksissa. Tämän tavoitteen osalta SM:n mahdollisuudet vaikuttaa asiaan ovat rajalliset. Uloskäytävien esteettömyyteen pystytään vaikuttamaan parhaiten rakentamisen lainsäädännön kautta, joka on ympäristöministeriön toimialaa (SM).

STM: Selvitetään, vuoden 2013 seurannassa raportoitu: ei muutosta (STM).

Kommentti: Toimenpide ei ole toteutunut. Indikaattorit puuttuvat. VAMPO-seurannan koordinaatioryhmä on 10.10.2013 järjestetyssä indikaattoriyöpajassa ja 29.4.2014 pidetyssä kokouksessa keskustellut ministeriöiden pää- ja osavastuisiin tarvittavista mahdollisista muutoksista. Käynnistymättömiin toimenpiteisiin kiinnitetään erityistä huomiota vuoden 2014 seurannassa.

Toimenpide 100:

Otetaan huomioon vammaisten henkilöiden oikeudet ja vaikutusmahdollisuudet sekä suojelun ja turvallisuuden tarve hätä- ja kriisitilanteiden turvallisuuskysymyksiä kehitettäessä.

Vastuuministeriö: UM

Muut keskeiset ministeriöt: SM, PLM

Ajoitus: Jatkuva

Rahoitustarve: Ei erillirahoitusta

Seurannan mittarit, osoittimet: On otettu huomioon ja budjetoitu vammaisten oikeuksien turvaaminen hätä- ja kriisitilanteissa

Velvoite: YK:n yleissopimus art. 11; PL 6 §

Tilanne:

UM: UM on laatinut vuonna 2012 uuden [humanitaarisen avun politiikkalinjauksen](#), jossa entistä selvemmin tuodaan esiin ihmisoikeuskysymykset ja haavoittuvien ryhmien ja vammaisten oikeudet ja tarpeet. Suomi edellyttää tukemiensa järjestöjen valtavirtaistavan läpileikkaavat tavoitteet työhönsä. Linjauksen mukaan avun saajat tulee entistä vahvemmin ottaa mukaan avun suunnitteluun, jotta se vastaa heidän tarpeitaan. Myös kts. alla, tmp 101 (UM).

SM: Kyseessä kansainväliset kriisitilanteet. Vammaiset erityisryhmänä huomioidaan aluehallintojohtoisessa valmiussuunnittelussa ja valmiusharjoituksissa. Varautumista kehitetään erityisesti aluehallintojohtoisessa valmiussuunnittelussa ja valmiusharjoituksissa. Tietoja vaikeavammaisten henkilöiden erityisavun tarpeesta ja asuinolosuhteista on vaikea ylläpitää. Sen sijaan on syytä arvioida tarvitaanko erillinen varorekisteri asunnoista, joissa pidetään happikoneita (aiheuttavat suuren vaaran tulipalotilanteessa). Pieni osa erityisryhmiin kuuluvien henkilöiden asunnoista (osa kotisairaanhoidon asukkaista) on merkitty hätäkeskuslaitosten kohdetietoihin, joista ne annetaan pelastusviranomaisen tietoon hälytyksen yhteydessä (SM).

Kommentti: Jatkuvan toimenpiteen toteuttaminen on aloitettu.

Toimenpide 101:

Rohkaistaan humanitaarisen avun toimijoita huomioimaan vammaisten henkilöiden erityistarpeet tarveperusteisesti ja humanitaarisen avun periaatteita kunnioittaen. Humanitaarisen avun tavoitteena on ihmishenkien pelastaminen ja inhimillisen kärsimyksen lieventäminen konfliktien ja luonnonkatastrofien yhteydessä. Avun myöntäminen perustuu tarvearviointiin. Humanitaarisen avun toimijat kiinnittävät erityistä huomiota kaikista haavoittuvimpiin kohderyhmiin.

Vastuuministeriö: UM

Muut keskeiset ministeriöt: SM, PLM

Ajoitus: Jatkuva

Rahoitustarve: Ei erillirahoitusta

Seurannan mittarit, osoittimet: On otettu huomioon ja budjetoitu vammaisten oikeuksien turvaaminen hätä- ja kriisitilanteissa

Velvoite: YK:n yleissopimus art. 11; PL 6 §

Tilanne:

Suomi on YK-järjestöjen johtokuntatyössään humanitaarisen avun osalta nostanut vammaisten oikeudet esiin erityisesti suojelukysymysten kohdalla ja vaikuttanut muun muassa Maailman Ruoka-ohjelma WFP:n suojelupolitiikkaan ehdottamalla siihen lisäyksiä koskien vammaisten oikeuksia ja tarpeita. Suomi painottaa haavoittuvien ihmisten tilanteen huomioimista myös humanitaarisen avun tarve-arvioinneissa. Vuoden 2013 seurannassa raportoitu: Suomi on EU-yhteyksissä ja YK-järjestöjen johtokuntatyössä jatkanut humanitaarisen avun osalta vammaisten henkilöiden oikeuksien esiin ottamista ja painottanut haavoittuvien ihmisten tilanteen huomioimista myös humanitaarisen avun tarve-arvioinneissa. Vammaisten erityistarpeiden huomioon ottaminen on myös yksi Suomen ja Meksikon Hyvän Humanitaarisen Avunannon, GHD (Good humanitarian Donorship) -avunantajaryhmän yhteispuheenjohtajuuden tavoitteista kaudella 07/2013–07/2014. Ryhmään kuuluu 41 humanitaarisen avun avunantajaa ja suunnitteilla on mm. suomalaisen vammaisosaamisen esittely ryhmälle kevään 2014 aikana. Vammaisten henkilöiden huomioon ottaminen oli myös pääteemana joulukuussa 2013 kokoontuneessa suomalaisten humanitaarisen avun järjestöjen ja UM:n välisessä Foorumissa. Foorumissa käynnistettiin työryhmä pohtimaan, miten vammaisnäkökulmaa voitaisiin tehostaa suomalaisten humanitaarisen avun järjestöjen työssä (UM).

Kommentti: Jatkuvan toimenpiteen toteuttaminen on aloitettu.

5.10 Kulttuuri- ja vapaa-aika (toimenpiteet 102-106)

Toimenpide 102:

Vahvistetaan lain säännösten toimeenpanoa: (a) tehostetaan ohjausta ja kohdennetaan se aiempaa täsmällisemmin kunnille ja muille liikuntapalvelujen tuottajille, (b) tehostetaan liikuntapalveluiden resurssiohjausta ja otetaan järjestelmällisesti käyttöön valtionosuusjärjestelmän mahdollistamat keinot esteettömyyden ja

saavutettavuuden varmistamiseksi, (c) vahvistetaan F1-ohjeistuksen toteutumista, (d) tiivistetään liikunnan alan viranomaisten yhteistyötä rakennus- ja ympäristöalan viranomaisten kanssa (Liikuntalaki).

Vastuuministeriö: OKM

Ajoitus: Jatkuva

Rahoitustarve: OKM on vastannut esteettömyysteosten ja –selvitysten rahoituksesta. Julkaiseminen tapahtuu yhteistyössä Rakennustieto OY:n sekä Suomen vammaisurheilu ja -liikunta ry:n kanssa (OKM).

Seurannan mittarit, osoittimet: OKM ja valtion liikuntaneuvosto seuraavat liikuntatilojen esteettömyyden kehitystä osana valtion liikuntaneuvoston suorittamaa lakisääteistä liikuntakulttuurin arviointityötä (OKM).

Velvoite: YK:n yleissopimus art. 9, art. 19, art. 30; liikuntalaki; VN:n selonteko vammaispolitiikasta

Tilanne:

OKM on rahoittanut "[Esteettömät sisäliikuntatilat](#)"-kirjan uuden laitoksen valmistamisen ja teos ilmestyi OKM:n liikuntapaikkajulkaisusarjassa kesällä 2013. Teos on keskeinen informaatio-ohjauksen väline kunnille ja muille liikuntapalvelujen tuottajille esteettömyyden varmistamiseksi ja lisäämiseksi. Kirjaa on välitetty koko loppuvuoden ajan kuntiin ja tilaajille Rakennustieto OY:n kautta. Kirjan pohjalta on järjestetty myös esteettömyyskartoittajakoulutusta. Lisäksi maaliskuussa 2014 julkistetaan tähän jatkotyönä liittyen urheiluopistojen esteettömyys-kartoitusten tulokset, jolta pohjalta on tarkoitus ryhtyä tekemään opistojen kanssa peruskorjaus-suunnitelmia. Aiemmassa seurannassa raportoitu, että teema on esillä myös kuntien ja ELY-keskusten koulutuksissa. Ministeriössä tehdään myös uutta "Liikuntapaikkarakentamisen suunta"-asiakirjaa, johon on tarkoitus sisällyttää hyvin konkreettiset muotoilut (OKM).

Kommentti: Jatkuvan toimenpiteen toteuttaminen on aloitettu.

Toimenpide 103:

Ohjeistetaan liikuntatilojen lähiympäristöjen kaavoitus ja muu suunnittelu esteettömyysperiaatteen mukaisesti.

Vastuuministeriö: YM

Muut keskeiset ministeriöt: OKM

Ajoitus: Jatkuva

Rahoitustarve: Ei erillisrahoitusta

Seurannan mittarit, osoittimet: Selvitysten kautta

Velvoite: YK:n yleissopimus art. 9, art. 19, art. 30; liikuntalaki; VN:n selonteko vammaispolitiikasta

Tilanne:

YM: Integroidaan laajempaan ja kaikki lähiympäristöt kattavaan ohjeistukseen ja RakMk F1:n uusimiseen. Integroidaan esteettömyyssäännösten uusimiseen (YM).

OKM: Ks. tp 102 (OKM).

Kommentti: Jatkuvan toimenpiteen toteuttamista ei ole aloitettu.

Toimenpide 104:

Varmistetaan vammaisten henkilöiden mahdollisuudet osallistua julkisiin ja muihin taide- ja kulttuuritapahtumiin yhdenvertaisesti muiden kanssa.

Vastuuministeriö: OKM

Muut keskeiset ministeriöt: YM

Ajoitus: Jatkuva

Rahoitustarve: Ei erillisrahoitusta

Seurannan mittarit, osoittimet: Selvitetään erikseen

Velvoite: YK:n yleissopimus art. 9, art. 19, art. 30; VN:n selonteko vammaispolitiikasta; OPM:n toimenpideohjelma 2006–2010; PL 6 §, 17 §

Tilanne:

Opetus- ja kulttuuriministeriö myöntää vuosittain veikkausvoittovaroista harkinnanvaraisia valtionavustuksia taide- ja kulttuuritapahtumille. Avustuksen keskeinen kriteeri on edistää kansalaisten tasa-arvoista ja yhdenvertaista osallisuutta ja osallistumista kulttuuriin sekä poistaa ja madaltaa osallistumisen esteitä. Tapahtumia kehoitetaan omatoimiseen saavutettavuuden arvioimiseen erityisesti ”Kulttuuria kaikille” verkkosivuilta löytyvien ohjeiden ja tarkastuslistojen avulla. Opetus- ja kulttuuriministeriö on tukenut osallistumiselle avoimia ja monenlaisia yleisöjä huomioivia kulttuuripalveluja edistävän Kulttuuria kaikille -palvelun kehittämistä ja toimintaa vuodesta 2003. Vuonna 2013 perustettiin yhdistys (Yhdenvertaisen kulttuurin puolesta ry), joka on vuoden 2014 alusta alkaen vastannut palvelun toiminnasta. Museoissa esteettömyys ja saavutettavuus ovat keskeisiä tavoitteita. Tilojen esteettömyyttä on pyritty mahdollisuuksien mukaan parantamaan, mutta erityisesti vanhoissa rakennuksissa esteettömyyttä ei voida aina toteuttaa. Useimmissa museoissa on tarjolla myös kuulemisen, näkemisen ja liikkumisen apuvälineitä. Museon verkkosivuilta löytyy yleensä saavutettavuus -osio, jossa museon tarjoamat palvelut on kuvattu. Vammaisten henkilöiden avustajilla on useisiin museoihin ilmainen sisäänpääsy. Museovirasto myöntää museoille avustuksia mm. saavutettavuutta edistäviin hankkeisiin. Euromäärä vaihtelee vuosittain. OKM:n avustus Kulttuuria kaikille -palvelun toimintaan on 227 000 euroa vuonna 2014 (OKM).

Kommentti: Jatkuvan toimenpiteen toteuttaminen on aloitettu. Indikaattorit puuttuvat.

Toimenpide 105:

Tuetaan vammaisten henkilöiden mahdollisuuksia toimia kulttuurin tekijöinä (mm. koulutuksen ja työllistämisen keinoin).

Vastuuministeriö: OKM

Muut keskeiset ministeriöt: TEM

Ajoitus: Jatkuva

Rahoitustarve: Ei erillirahoitusta

Seurannan mittarit, osoittimet: Talousarviossa vammaisyhteisöjen kulttuuritoiminnan ja kulttuurin saavutettavuuden tukemiseen osoitetun määrärahan seuranta, lisäksi seurataan vammaisopiskelijoiden kulttuurialan koulutukseen hakeutumista (OKM)

Velvoite: YK:n yleissopimus art. 9, art. 12, art. 19, art. 30; PL 6 §, 17 §

Tilanne:

OKM: Opetus- ja kulttuuriministeriö on tukenut useina vuosina mm. Kaarisilta ry:n galleriatoimintaa Helsingissä ja Nastolassa erityistä tukea tarvitsevien taiteilijoiden työllistymisen edistämiseksi. Samalla on edistetty taiteilijoiden teosten tasavertaista esillepääsyä ja vuoropuhelua taidemaailman sisällä. Myös opetus- ja kulttuuriministeriön tukemalla Taidekeskus Kettukilla on myyntigallerian, jonka kautta taiteilijoilla on mahdollisuus hankkia myyntituloja. Opetus- ja kulttuuriministeriön asettaman taiteen ja kulttuurin saavutettavuustyöryhmän (2009-2/2013) tehtävänä on selvittää yhteistyössä alan oppilaitosten ja työ- ja elinkeinoministeriön kanssa keinoja edistää vammaisten ja kulttuurivähemmistötaustaisten ihmisten mahdollisuuksia työllistyä taiteen alalla. Vuoden 2013 seurannassa lisäksi raportoitu: Kaarisillan saama hankeavustus vuonna 2013 oli 20 000 euroa, Taidekeskus Kettukin toiminta-avustus oli 77 000 euroa. Seurannan mittarina on talousarviossa vammaiskulttuurin tukemiseen osoitetun määrärahan seuranta (OKM).

TEM: Uudistettu lainsäädäntö (Laki julkisesta työvoimapalvelusta 2012/916) ja valtioneuvoston asetus julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta 2012/1073) ja siinä selkiytetty ja uudistettu mm. palkkatuen saamista sekä työolosuhteiden järjestelytukea koskevat säädökset. Vammaisten henkilöiden työllistymistä

yrittäjiksi voidaan tukea yhtäläisesti muiden työnhakijoiden kanssa. Kulttuurialalle työllistymistä voidaan tukea yhtäläisesti muiden alojen kanssa. Vuoden 2013 seurannassa raportoitu: TEM:n osalta ei vaadi enää toimenpiteitä (TEM).

Kommentti: Jatkuvan toimenpiteen toteuttaminen on aloitettu.

Toimenpide 106:

Otetaan huomioon eri vamma ryhmien tarpeet kirjasto- ja tietopalvelujen kehittämisessä ja tarjonnassa. Kehittämisessä ja tarjonnassa hyödynnetään uuden teknologian tarjoamat mahdollisuudet. Kirjastotilojen ja -autojen suunnittelussa lähtökohtana on esteetön kirjasto.

Vastuuministeriö: OKM

Ajoitus: Jatkuva

Rahoitustarve: Selvitetään erikseen

Seurannan mittarit, osoittimet: Selvitetään erikseen

Velvoite: YK:n yleissopimus art. 9, art. 21, art. 24; PL 6 §, 16 §

Tilanne:

Jatkuva toiminta, kirjastotilojen ja -autojen esteettömyys, aineiston hankinta, mm. selkokirjat, erityispalvelut näkövammaisille ja viittomakielisille, kotipalvelutoiminta. Jatkuvaa toimintaa, jonka lisäksi on yksittäistä hankerahoitusta. Vuoden 2013 seurannassa raportoitu: Lisäksi on käynnistetty Kirjasto kaikille -yhteishanke lukemisesteisten asiakkaiden tavoittamiseksi nykyistä paremmin yleisten kirjastojen ja Celia-verkkopalveluiden kautta (hajautetun palvelumallin kehittäminen) (OKM).

Kommentti: Jatkuvan toimenpiteen toteuttaminen on aloitettu.

5.11 Vammaisten henkilöiden kohtaama syrjintä (toimenpiteet 107-110)

Toimenpide 107:

Asetetaan tavoitteeksi, että yhdenvertaisuussuunnittelussa otetaan huomioon vammaiset ihmiset kaikilla hallinnonaloilla. Ehkäistään syrjintää laajaa keinovalikoimaa käyttäen ja puututaan epäkohtiin. Työssä huomioidaan erityisesti moniperusteisen syrjinnän riskille alttiina olevat vammaiset ihmiset.

Vastuuministeriö: SM

Muut keskeiset ministeriöt: Kaikki ministeriöt omaa hallinnonalaansa koskevilta osin

Ajoitus: 2010–2015

Rahoitustarve: Ei erillisrahoitusta

Seurannan mittarit, osoittimet: Uudistettu yhdenvertaisuussuunnittelun ohje; koulutustilaisuuksien lukumäärä; uusien yhdenvertaisuussuunnitelmien syntyminen

Velvoite: YK:n ihmisoikeusjulistus ja -sopimukset; YK:n yleissopimus art. 8; UNESCO, ILO sopimukset; valmisteilla oleva EU:n yhdenvertaisuusdirektiivi (Directive on implementing the principle of equal treatment between persons irrespective of religion or belief, disability, age or sexual orientation); yhdenvertaisuuslaki (2004), valmisteilla oleva uusi yhdenvertaisuuslaki (2010)

Tilanne:

SM: Yhdenvertaisuussuunnittelun ohjeistusta on kehitetty. Vuonna 2010 julkaistiin suunnittelua koskeva yleinen opas, 2011 opas kansalaisjärjestöille ja vuonna 2012 opas oppilaitoksille. Lisäksi meneillään on yhdenvertaisuusvaikutusten arvioinnin kehittäminen säädösvalmistelussa johon liittyy vammaispoliittisten kysymysten huomioimista. Vuoden 2013 seurannan haastattelussa tuotu esiin, että SM järjestää yhdenvertaisuuskoulutusta vuoden 2014 aikana (SM).

OM: Uuden yhdenvertaisuusdirektiivin neuvottelut neuvostossa jatkuvat edelleen OM koordinoi neuvotte-
luja. OM lisäksi vastuussa yhdenvertaisuuslainsäädännön uudistuksen valmistelusta (OM).

Kommentti: Toimenpiteen toteuttaminen on aloitettu.

Toimenpide 108:

(a) Tarkistetaan poliisiammattikorkeakoulun opetussuunnitelma yhdenvertaisuussuunnittelun periaatteiden mukaiseksi.

(b) Painotetaan paikallispoliisin koulutustilaisuuksissa vammaisiin ihmisiin kohdistuvan syrjinnän tunnista-
mista ja siihen puuttumista.

Vastuuministeriö: SM

Ajoitus: 2010

Rahoitustarve: Ei erillisrahoitusta

Seurannan mittarit, osoittimet: Poliisin yhdenvertaisuussuunnittelun seuranta

Velvoite: YK:n yleissopimus art. 9, art. 12, art. 19, art. 21, art. 30

Tilanne:

Yhdenvertaisuusperiaate tulee esille yleisenä kompetenssina ja vaikuttaa poliisin kaikkiin ammatillisiin toimenpiteisiin. Asia käydään läpi poliisin perustutkinnon ykkösjaksolta. Opiskelijoille pyritään järjestä-
mään yhdenvertainen ja esteetön opiskelu ja opiskeluympäristö. Yksilön huomioiminen liittyy opintojen ohjauksen osa-kokonaisuuteen. Polamkissa suoritettavassa lisä- ja täydennyskoulutuksessa yhdenvertaisuus on yhtenä keskeisenä yleisenä kompetenssina, jonka kautta peilataan poliisin toimintaa. Polamk on myös osallistunut oppilaitosten yhdenvertaisuussuunnittelun kehittämistä koskevan SM:n työryhmän työskente-
lyyn vuoden 2012 aikana (SM).

Kommentti: Toimenpiteen toteuttaminen on aloitettu.

Toimenpide 109:

Laaditaan yhtenäinen menettelytapaohjeistus tutkinnan johtajille ja poliiseille

(a) todistajanlausuntojen ja toteennäyttämisen toimenpiteistä ja

(b) tutkintaprosessien käynnistämisestä tapauksissa, joissa henkilö ei voi vammansa vuoksi todistaa.

Vastuuministeriö: SM

Muut keskeiset ministeriöt: OM

Ajoitus: 2010

Rahoitustarve: Ei erillisrahoitusta

Seurannan mittarit, osoittimet: Ohjeen valmistuminen

Velvoite: YK:n yleissopimus art. 9, art. 12, art. 19, art. 21, art. 30; PL 6 §

Tilanne 2013: Ei saatu kommentteja (OM).

Kommentti: Vastausta ei ole saatu. Haastattelussa tullut esiin, että todistusoikeudellisten sääntöjen puoli oikeusministeriössä on rikos- ja prosessioikeuden yksikkö.

Toimenpide 110:

Tehostetaan vammaisten maahanmuuttajien alkuvaiheen ohjausta ja kotouttamista tarvittaessa eri hallin-
nonalat ylittävillä toimenpiteillä.

Vastuuministeriö: SM

Muut keskeiset ministeriöt: Muut ministeriöt soveltuvien osin

Ajoitus: 2010–2015
 Rahoitustarve: Selvitetään
 Seurannan mittarit, osoittimet: Tarkennetaan
 Velvoite: Kokeilulaki-hanke SM025/2009

Tilanne:

SM: Kotouttamista koskevat toimenpiteet siirtyivät 2012 vuoden alusta TEMin vastuulle (SM).

STM: Vuoden 2013 seurannassa raportoitu: Sisältyy Euroopan sosiaalirahaston ohjelmakauden 2014–2020 toimenpiteisiin (STM).

Kommentti: Toimenpiteen aloittamisesta ei ole tietoa. Indikaattorit puuttuvat. VAMPO-seurannan koordinaatioryhmässä tulee syksyllä 2014 arvioida ministeriöiden pää- ja osavastuissa tapahtuneita mahdollisia muutoksia.

5.12 Tietopohja (toimenpiteet 111-114)

Toimenpide 111:

Vahvistetaan vammaistutkimuksen asemaa ja vammaisten ihmisten osallisuutta hankkeissa. Tavoitteena on vammaistutkimuksen sektoritutkimusohjelman käynnistäminen.

Vastuuministeriö: Kaikki ministeriöt omaa hallinnonalaansa koskevilta osin

Ajoitus: 2010–2015

Rahoitustarve: Selvitetään

Seurannan mittarit, osoittimet: Tutkimuksen toteutuminen

Velvoite: YK:n yleissopimus art. 31; VN:n selonteko vammaispolitiikasta

Tilanne:

UM: Vammaistutkimuksen sektoritutkimusohjelman käynnistäminen ei ole yksinomaan UM:n päätettävissä. UM rahoittaa osana vuoden 2012 tilaustutkimuskierrosta Åbo Akademin tutkimusta “Reducing Inequalities: Finnish development cooperation in Ethiopia and Kenya with special focus on gender and disability (yhteensä € 143 890). Päätös tutkimuksen rahoittamisesta tehtiin 19.12.2012. Tutkimuksen on tarkoitus valmistua keväällä 2014. Ulkoasiainministeriön rahoituksella on toteutettu tutkimushanke, jonka tuloksena on julkaistu [selvitys vammaisten ihmisoikeuksista Suomen ulkopolitiikassa](#) (Abilis 2013). Selvityksen tavoitteena on lisätä tietoisuutta vammaiskysymyksistä ja vahvistaa niiden valtavirtaistamista ulkoasiainhallinnossa. Selvityksen suosituksia tullaan hyödyntämään Suomen ihmisoikeuspolitiikassa tulevana vuonna.

STM: THL kehittää vammaistutkimusta STM:n alaisena sektoritutkimuslaitoksena. THL:een on perustettu vammaiset ja yhteiskunta -tiimi, joka edistää tutkimus- ja kehittämistyöllään vammaisten ihmisten itsenäistä selviytymistä ja kehittää palvelujen ja suunnittelun esteettömyyttä.

TEM: Toimenpide ei kuulu TEMin hallinnonalaan. TEM tutkii työvoimapolitiikan toimeenpanoon sekä työvoimapalveluihin liittyviä kysymyksiä. Vuoden 2013 seurannassa todettu, että Työ- ja elinkeinoministeriö selvittää voitaisiinko yhdessä Suomen Yrittäjien ja vammaisjärjestöjen kanssa hankkia tutkimus vammaisrytityydestä.

Kommentti: Jatkuvan toimenpiteen toteuttaminen on aloitettu.

Toimenpide 112:

Selvitetään asiakastietojärjestelmien suoran käytön tarpeet, hyödyt ja mahdollisuudet. Aloitetaan tarvittavat säädösvalmistelut selvityksen pohjalta (Tilastolaki).

Vastuuministeriö: STM

Ajoitus: 2008–2011 osana sosiaalihuollon tietoteknologiahanketta (Tikesos)

Rahoitustarve: Hankerahoitus

Seurannan mittarit, osoittimet: Selvitys on valmis

Velvoite: YK:n yleissopimus art. 31; VN:n selonteko vammaispolitiikasta

Tilanne:

Menossa TIKESOS-jatkotyön osana THL:ssa. Sosiaalihuollon asiakastietojen sähköisen käsittelyn säädösvalmistelu käynnistyy 2013. Vuoden 2013 seurannassa ei raportoitavaa muutosta (STM).

Kommentti: Toimenpiteen toteuttaminen on osin aloitettu.

Toimenpide 113:

Kehitetään palvelusuunnitelma tiedonkeruun instrumentiksi niin, että tietoa kootaan vammaisen henkilön palvelujen suunnittelua, arviointia ja seuranta varten tarvittavista tiedoista ja hänen suostumuksellaan.

Vastuuministeriö: STM (THL/tulossopimusasia)

Ajoitus: Sosiaalihuollon tietoteknologiahanke (Tikesos) 2008–2011, tavoitteena on mm. yhtenäisen asiakastietojärjestelmän kehittäminen ja käyttöönotto.

Rahoitustarve: Hankerahoitus

Seurannan mittarit, osoittimet: Kehitetty palvelusuunnitelma tiedonkeruun instrumentiksi

Velvoite: YK:n yleissopimus art. 31; VN:n selonteko vammaispolitiikasta

Tilanne:

(Palvelusuunnitelma tiedonkeruun instrumentiksi) Menossa TIKESOS-jatkotyön osana THL:ssa. Vuoden 2013 seurannassa: ei muutosta (STM).

Kommentti: Toimenpiteen toteuttaminen on aloitettu.

Toimenpide 114:

Parannetaan työvoimatilastojen informatiivisuutta. Tavoitteena on saada systemaattista ja jatkuvaa tietoa vammaisten ihmisten työnhausta, työllistymisestä ja työllisyydestä.

Vastuuministeriö: TEM

Muut keskeiset ministeriöt: STM/Kela

Ajoitus: 2015 mennessä

Rahoitustarve: Selviää työn aikana

Seurannan mittarit, osoittimet: Tarkennetaan

Velvoite: YK:n yleissopimus art. 31; VN:n selonteko vammaispolitiikasta

Tilanne:

TEM tilastoi työnhakijoista erikseen myös ne, joiden työn saamista vamma tai sairaus vaikeuttaa. Tilastoista saadaan esille lukumäärä-muodossa tietoa työnhakijoista, työttömistä työnhakijoista, osin palveluiden käyttöä, työnhaun kestoa, palkkatukea sekä osin työllistymistä avoimille työmarkkinoille. TEM ei tilastoi työelämässä olevia henkilöitä yleisesti ottaen eikä pidä rekisteriä vammaisista henkilöistä muuten kuin julkisen työvoima- ja yrityspalvelun järjestämistä varten ylläpidetyn työ- ja elinkeinotoimiston asiakastietojärjestelmän puitteissa. Näin TEMin tilastoista ei voida saada tietoa työssäolevista vammaisista, työllisyysasteesta tai työttömyysasteesta (TEM).

Kommentti: Toimenpiteen toteuttaminen on aloitettu. Indikaattorit puuttuvat.

5.13 Verotuen korvaaminen suoralla määrärahatuella (toimenpide 115)

Toimenpide 115:

Poistetaan valtion- ja kunnallisverotuksen invalidivähennys ja ohjataan siihen käytetyt varat aktiiviseen vammaispolitiikkaan.

Vastuuministeriö: STM

Muut keskeiset ministeriöt: VM (invalidivähennyksen poiston osalta)

Ajoitus: Otetaan huomioon hallitusohjelman 2011–2015 valmisteluissa

Rahoitustarve: Ei erillisrahoitusta

Seurannan mittarit, osoittimet: Sisältyy hallitusohjelmaan

Velvoite: Nostettu esille muun muassa STM:n vammaistyöryhmä 96:n muistiossa

Tilanne:

Hallitusohjelman kirjauksen mukaisesti käynnistetään selvitys vammaisten apuvälinepalveluista. Selvityksen yhteydessä arvioidaan mahdollisesti myös invalidivähennyksen asema verotuksessa. 2013 seurannassa raportoitu: THL laatii keväällä 2014 selvityksen vammaisten apuvälinepalveluista, johon sisältyy selvitys auton hankintakäytännöstä. Selvitykseen liittyy invalidivähennyksen aseman arviointi (STM).

Kommentti: Toimenpide ei ole toteutunut.

5.14 Kansainvälinen toiminta (toimenpiteet 116-122)

Toimenpide 116:

Saatetaan yleissopimuksen ja sen valinnaisen pöytäkirjan ratifiointiprosessi loppuun (YK:n yleissopimus vammaisten henkilöiden oikeuksista). Ratifiointiprosessi sisältää myös yleissopimuksen 33.2 artiklassa tarkoitetun yleissopimuksen täytäntöönpanon edistämiseen, suojelemiseen ja seurantaan liittyvän rakenteen, johon kuuluu tarpeen mukaan yksi tai useampi riippumaton järjestelmä, ylläpitämisen, vahvistamisen, perustamisen tai nimeämisen.

Vastuuministeriö: UM

Muut keskeiset ministeriöt: Erityisesti STM, myös kaikki muut ministeriöt oman hallinnonalansa ratifiointitoimenpiteiden osalta

Ajoitus: 2011–2016. Vammaisten oikeuksia koskevan yleissopimuksen ratifiointi on ilman varaumia tehtynä sidoksissa VAMPO-ohjelman toimenpiteiden 4 ja 37 edellyttämien lainsäädäntömuutosten toteuttamiseen. Kansainvälisiä sopimus-velvoitteita voimaan saattaessaan Suomi pyrkii ensisijaisesti yhdenmukaistamaan kansallisen lainsäädännön voimaansaatettavan sopimuksen määräysten kanssa.

Rahoitustarve: Ei erillisrahoitusta

Seurannan mittarit, osoittimet: Suomi on ratifioinut YK:n yleissopimuksen vammaisten henkilöiden oikeuksista ja sen valinnaisen pöytäkirjan

Velvoite: YK:n yleissopimus art. 43; PL 22 §, 94 §, 95 §

Tilanne:

Pääministeri Jyrki Kataisen hallituksen ohjelmassa (22.6.2011) ihmisoikeussopimuksista on nostettu erityisesti esille muun muassa YK:n vammaisten henkilöiden oikeuksia koskeva yleissopimus, jonka ratifiointi on asetettu hallituksen tavoitteeksi tällä hallituskaudella. Ulkoasiainministeriö perusti 16.5.2011 työryhmän, jonka tehtävänä oli valmistella ja selvittää tarvittavat ratifiointitoimenpiteet yleissopimuksen ja sen valinnaisen pöytäkirjan osalta. Työryhmässä oli laaja valtionhallinnon, kuntaliiton sekä vammaisjärjestöistä koostuva edustus. Työryhmän määräaika päättyi vuoden 2013 lopussa. Vammaisten henkilöiden oikeuksista tehdyn yleissopimuksen ja sen valinnaisen pöytäkirjan voimaansaatamista valmistellut [työryhmä luovutti mietintönsä](#), joka sisältää luonnoksen hallituksen esitykseksi, ulkoasiainministeri Erkki Tuomiojalle. Lausuntokierroksen jälkeen esitys päivitetään ja viimeistellään vireillä olevien lainsäädäntöhankkeiden

tulosten sekä lausunnoista saadun informaation nojalla. Yleissopimus edellyttää Suomessa vielä tiettyjä lainsäädäntömuutoksia itsemääräämisoikeutta ja sen rajoittamista sosiaali- ja terveydenhuollossa koskevan lainsäädännön osalta osalta sekä tarkistuksia yhdenvertaisuuslainsäädäntöön (UM).

Kommentti: Toimenpide ei ole toteutunut. Suomi ei ole vielä ratifioinut YK:n vammaissopimusta eikä sen valinnaista pöytäkirjaa. Myöskään artikla 33.2 mukaista järjestelmää ei ole vielä perustettu tai nimetty. Hallitusohjelmaan on kirjattu, että sopimus ratifioidaan hallituskauden aikana.

Toimenpide 117:

Raportoidaan vammaisten henkilöiden oikeuksien täytäntöönpanosta YK:n vammaisten henkilöiden oikeuksia koskevan yleissopimuksen ja tarvittaessa myös muiden kansainvälisten ihmisoikeussopimusten nojalla.

Vastuuministeriö: UM

Muut keskeiset ministeriöt: Kaikki ministeriöt omaa hallinnonalaansa koskevilta osin

Ajoitus: Jatkuva

Rahoitustarve: Ei erillisrahoitusta

Seurannan mittarit, osoittimet: Vammaisten henkilöiden oikeuksien täytäntöönpanosta raportointi

Velvoite: Muun muassa YK:n yleissopimus art. 33, art. 35 ja art. 38

Tilanne:

UM: Vammaisten henkilöiden oikeuksia koskevan yleissopimuksen 35 artiklan mukaisesti kukin sopimuspuoli antaa sopimusvalvontaelimenä toimivalle komitealle kattavan raportin niistä toimita, joihin se on ryhtynyt täyttääkseen yleissopimuksen mukaiset velvoitteensa, sekä tässä yhteydessä tapahtuneesta kehityksestä kahden vuoden kuluessa yleissopimuksen voimaantulosta kyseisen sopimuspuolen osalta. Tämän jälkeen sopimuspuolet antavat seuraavat raporttinsa vähintään neljän vuoden välein ja lisäksi komitean pyynnöstä. Vammaisten henkilöiden oikeuksia koskevan yleissopimuksen mukainen määräaikaissraportointi kuuluu ulkoasiainministeriön toimialaan sopimuksen tultua voimaan Suomen osalta.

Suomi on sitoutunut kuuteen Yhdistyneiden kansakuntien ihmisoikeussopimukseen, joiden noudattamista sopimusvaltioissa valvoo kunkin ihmisoikeussopimuksen osalta oma YK:n sopimusvalvontaelin. Suomi on velvollinen raportoimaan näille määräajoin sopimusmääräysten noudattamisesta. Euroopan neuvoston osalta Suomi on velvollinen raportoimaan neljän EN:n ihmisoikeussopimuksen noudattamisesta.

Vammaisten henkilöiden oikeuksista on raportoitu muun muassa kaikkinaisen naisten syrjinnän poistamista koskevan yleissopimuksen (CEDAW), lapsen oikeuksista tehdyn yleissopimuksen (CRC) sekä uudistetun Euroopan sosiaalisen peruskirjan (ESP) määräaikaissraportoinnin yhteydessä (UM).

OM: Ihmisoikeuskeskus perustettiin lailla (Eduskunnan oikeusasiamiehestä annetun lain 197/2002 muutos 20.5.2011/535), joka tuli voimaan 1.1.2012. Eduskunnan oikeusasiamies nimitti 21.12.2011 Ihmisoikeuskeskuksen johtajaksi Sirpa Raution, joka aloitti nelivuotiskautensa 1.3.2012. Johtajan lisäksi keskuksessa työskentelee kaksi asiantuntijavirkamiestä. Ihmisoikeuskeskuksen ja siinä toimivan pluralistisen ihmisoikeusvaltuuskunnan tehtävien puitteissa pystytään osittain täyttämään YK:n yleissopimuksen vammaisten henkilöiden oikeuksista asettamat velvoitteet, erityisesti sen artikla 33 (2) (ks. HE s.12–13). Laki edesauttaa siten omalta osaltaan YK:n vammaissopimuksen ratifiointiprosessia Suomessa. Vuoden 2013 seurannan osalta ei ole raportoitavia muutoksia (OM).

Kommentti: Jatkuvan toimenpiteen toteuttaminen on aloitettu. YK:n vammaissopimusta (CRPD) ei ole vielä ratifioitu Suomessa.

Toimenpide 118:

Sisällytetään vammaispoliittinen näkökulma Suomen kansainvälisen ihmisoikeuspolitiikan linjauksiin, joita toteutetaan monenkeskisen yhteistyön kautta ja mahdollisuuksien mukaan kahdenvälisissä yhteyksissä.

Vastuuministeriö: UM

Muut keskeiset ministeriöt: Kaikki ministeriöt omaa hallinnonalaansa koskevilta osin

Ajoitus: Jatkuva

Rahoitustarve: Ei erillisrahoitusta

Seurannan mittarit, osoittimet: Raportointi eduskunnalle, ulkoiset evaluaatiot

Velvoite: YK:n yleissopimus art. 32, art. 33, Valtioneuvoston ihmisoikeuspoliittinen selonteko 2009

Tilanne:

Vammaiskysymykset ovat yksi Suomen ihmisoikeuspolitiikan painopistealueista. Vammaiskysymykset on huomioitu kattavasti Suomen ulkoasiainhallinnon ihmisoikeusstrategiassa ja toimintaohjelmassa ([Ulkoasiainministeriön julkaisu 9/2013](#) ja Ulkoasiainministeriön julkaisu 10/2013). UM koordinoi syksyn 2013 korkean tason vammaiskokousta ja sen valmisteluja. Vammaiskysymykset huomioidaan kattavasti kehitysyhteistyössä. UM pyrkii osallistamaan vammaisten edustajat mahdollisimman laajalti heitä koskevaan vammaiskysymyksiä käsittelevien asioiden päätöksentekoon. Vammaisten edustajia on mukana Suomen valtuuskunnissa kansainvälisillä foorumeilla. UM toimii yhteistyössä erityisedustajaksi nimetyn Signmarkin kanssa vammaiskysymysten tunnetuksi tekemisessä kansainvälisissä yhteyksissä. Signmark toimii UM:n kaikkien kolmen ministerin erityisedustajana vammaisten henkilöiden oikeuksien edistämiseksi. Kansainvälisen vammaispolitiikan koordinoitiryhmä toimii aktiivisesti ja siinä on edustettuna vammaisjärjestöjen edustajat. Myös vuonna 2014 annettavan ihmisoikeuspoliittisen selonteon valmistelussa vammaiskysymykset tulevat olemaan esillä. (UM).

Kommentti: Jatkuvan toimenpiteen toteuttaminen on aloitettu.

Toimenpide 119:

Vaikutetaan valtioiden välisen yhteistyön foorumeilla koordinoitusti vammaispoliittisten näkökulmien esilläpitoon ja toteutumisen seurantaan (EU-konseptin tapaisesti mm. OECD:n sosiaalipolitiikka, liikenne jne.; PMN:n työskentely, Nordic Plus, muut multilateraaliset organisaatiot).

Vastuuministeriö: UM ja niiltä osin, kuin kansallinen koordinaatiovastuu on muulla ministeriöllä, kyseinen vastuuministeriö

Muut keskeiset ministeriöt: Kaikki ministeriöt omaa hallinnonalaansa koskevilta osin

Ajoitus: Jatkuva

Rahoitustarve: Ei erillisrahoitusta

Seurannan mittarit, osoittimet: Muun muassa raportointi eduskunnalle; mahdolliset ulkoiset evaluaatiot

Velvoite: YK:n yleissopimus art. 32

Tilanne:

Vammaispoliittiset näkökohdat huomioidaan ulkoasiainministeriön toimialan osalta EU:n, YK:n, EN:n ja ETYJ:n työssä mahdollisuuksien mukaan kansalaisyhteiskunnan näkemykset huomioiden ja tarpeen mukaan yhteistyössä vammaisjärjestöjen edustajien kanssa yhdessä tai konsultoiden osana kansainvälistä ihmisoikeuksien edistämistä. Vammaisten henkilöiden oikeuksia on mahdollisuuksien mukaan tuotu esiin mm. Suomen eri järjestöissä pitämässä johtokuntapuheenvuoroissa. Vuoden 2013 seurannan haastattelussa nostettiin esiin, että pyrkimyksenä on eri yhteyksissä pitää Suomen virallisen delegaation mukana vammaisedustajia. Ennen tapahtumia kootaan koko kentän näkemys. Kansainvälinen työryhmä toimii konsultaatiivisena elimenä. Samaa painotetaan humanitaarisen avun näkökulmasta. Velvollisuus rahoittajia ja avun tarvisijoita kohtaan (UM).

Kommentti: Jatkuvan toimenpiteen toteuttaminen on aloitettu.

Toimenpide 120:

Uusitaan hankehallinnon kansallinen ohjeistus siten, että vammaispoliittinen näkökulma sisällytetään siihen järjestelmällisesti.

Vastuuministeriö: UM

Ajoitus: 2010

Rahoitustarve: Ei erillisrahoitusta

Seurannan mittarit, osoittimet: Hankehallinnon ohjeistot: seurataan, sisältävätkö ne vammaispoliittisen näkökulman

Velvoite: YK:n yleissopimus art. 32; VN:n selonteko vammaispolitiikasta, tausta-aineisto; PL 22 §

Tilanne:

Kehitysyhteistyön osalta hankeohjeistus on julkaistu 3.10.2012 ulkoasiainministeriön verkkosivuilla nimellä [Manual for Bilateral Programmes](#) ja se ottaa kantaa läpileikkaavien teemojen kuten haavoittuvien ryhmien ja vammaisten oikeuksien huomioimiseen kehitysyhteistyömäärärahoihin tehtävissä hankkeissa (UM).

Kommentti: Hankeohjeistus on julkaistu. Toimenpide on toteutettu.

Toimenpide 121:

Koordinoidaan, ohjeistetaan ja rahoitetaan Suomen alueellista kehityspolitiikkaa ja YK:n vuosituhattavoitteiden toteuttamista niin, että vammaispoliittinen näkökulma otetaan huomioon yhtenä läpileikkaavana teemana sektorikohtaisessa ohjelma- ja hankesuunnittelussa ja toteutuksessa sekä panostetaan hyvien esimerkkien tunnistamiseen ja levittämiseen relevanteilla sektoreilla (terveys, opetus, talous, maatalous, metsä, ympäristö, infrastruktuuri jne.). Sen täydennyksenä tuetaan vammaisiin kohdistuvia kehityshankkeita sekä tuodaan vammaisnäkökulmaa aktiivisesti esille kehityspoliittisessa vuoropuhelussa.

Vastuuministeriö: UM

Muut keskeiset ministeriöt: OKM, STM/THL, muut hallinnon alat

Ajoitus: Jatkuva

Rahoitustarve: Huomioidaan määrärahasuunnittelussa

Seurannan mittarit, osoittimet: Vammaiskysymyksen sisältävien hankkeiden lukumäärä, rahoitus ja osuus relevanttien sektorien hankkeista

Velvoite: YK:n yleissopimus art. 32

Tilanne:

UM: Suomen tuki vammaishankkeille oli vuonna 2011 noin 6,6 miljoonaa euroa (v. 2006 6,2 miljoonaa euroa). Nykysitoumuksilla ennuste vuodelle 2013 on noin 7,1 miljoonaa euroa.

Kehitysministeri Hautalan 5.9.2012 hyväksymän toimintasuunnitelman ("Vammais oikeuspaketin") mukaan suuntaaviivat vammais oikeuksia koskevan työn vahvistamiselle Suomen kehityspolitiikassa ja –yhteistyössä ovat seuraavat:

1. Hankesalkkua ja vammaisdiplomatian rahoitusta voidaan laajentaa näillä näkymin yhteensä n. 3 miljoonalla eurolla, jolloin päästään n. 10 miljoonaan euroon.
2. Pääperiaatteena on, että hankerahoituksen kokoa lisätään lisäämättä kuitenkaan interventoiden määrää.
3. Monenvälisessä toiminnassa pääkanava tulisi olemaan YK-järjestöjen yhteinen vammais oikeuskumppanuusrahasto UNPRPD.
4. Kotimaiset kansalaisjärjestöt säilyvät pääasiallisena rahoituskanavana.
5. Vammaisten oikeudet tulee huomioida kaikkia hankkeita ja yleistukia suunnitellessa ja niiden laadunvarmistuksessa.
6. Vammaisten oikeudet tulee huomioida maaohjelmien laadinnassa, valmistauduttaessa yhteistyöneuvotteluihin, valmisteltaessa tavoitemuistioita multi-kokouksiin ml. järjestöjen johtokuntatyö.
7. Tavoitteidemme mukaiselle vammaisdiplomatialle jonkin verran sijaa laajentua. AU- ja USA-yhteistyö näkyviä hankkeita, muitakin hyvin valikoivasti.

8. Vammaisten oikeudet liitetään selväksi osaksi syksyllä 2012 rekrytoitavan neuvonantajan tehtäväkuvaa. Muu henkilöstö ja konsultit koulutetaan. Käytetään myös THL:n, vammaisjärjestöjen ja muiden kansalaisjärjestöjen asiantuntijaresursseja ja palveluja enenevässä määrin toiminnan kehittämisessä, koulutuksessa ja seurannassa.

9. Vuonna 2013 teetetään teemaevaluaatio vammaisten oikeuksien huomioimisesta Suomen kehitysyhteistyössä. Lisäksi vammaisten oikeuksien kehittymistä seurataan ja arvioidaan osana normaaleja seuranta- ja raportointityökaluja.

Vuoden 2013 seurannassa raportoitu, että kehitysyhteistyötä toteutettaessa seurataan kehitysministerin vuonna 2012 hyväksymää toimintasuunnitelmaa, jonka pääperiaatteena on hankerahoituksen korottamien interventioiden määrää lisäämättä. Suomen kehitysmäärärahoista annettava tuki vammaisten henkilöiden oikeuksia edistäville hankkeille on kasvanut edellä mainitun toimintasuunnitelman mukaisesti; vammaishankkeille kanavoitiin vuonna 2012 noin 5,8 miljoonaa euroa ja tukea nostettiin vuonna 2013 10 miljoonaan euroon. Kotimaiset kansalaisjärjestöt, erityisesti vammaisjärjestöt, ovat säilyneet pääasiallisena rahoituskanavana. Vuonna 2013 kansalaisjärjestöjen vammaishankkeisiin budjetoitiin 7,9 miljoonaa euroa. Osana tätä tukea, Ulkoasiainministeriö solmi sopimuksen Abilisi- säätiön kanssa vammaisdiplomatiasta ja säätiön erityisasiantuntijuuden käyttämisestä kehitysyhteistyössä. Myös rap artisti Sainmark jatkoi kehitysministerin erityislähettiläänä vuonna 2013.

Vammaisten oikeuksien huomioiminen maaohjelmien toteuttamisessa tapahtuu ihmisoikeusperustaisen lähestymistavan kautta. Suomen kehityspoliittisen ohjelman tavoitteena on edistää ihmisoikeuksien toteutumista, mukaan lukien vammaisten henkilöiden oikeudet, jolloin vammaisten henkilöiden oikeuksien toteutumista seurataan ja arvioidaan osana normaaleja seuranta- ja raportointiprosesseja.

Alueellisessa yhteistyössä Suomen tuki on suuntautunut Afrikan Unionin vammaistyön vahvistamiselle. Kahdenvälisessä yhteistyössä painopiste on ollut inklusiivisen opetuksen edistämisessä. Vuonna 2013 vammaisten lasten koulutusta tuetaan laajojen sektoriohjelmien kautta Palestiinassa, Etiopiassa, Nepalissa ja Mosambikissa, ja erityishankkeilla Kosovossa ja Etiopiassa. Monenvälisessä toiminnassa pääkanavana toimii edelleen YK-järjestöjen yhteinen vammaisoikeuskumppanuusrahasto (UNPRPD), jonka saamaa rahallista tukea korotettiin viime vuonna 2 miljoonan euron tasolle. Vammaiskumppanuusrahastoa tuetaan myös vuonna 2014 2 miljoonan euron avustuksella. Suomi on toiminut aktiivisesti kumppanuusrahaston hallituksessa, jonka työssä on painotettu mm vammaisten henkilöiden osallisuutta ja oikeutta tulla kuulluksi. Tämän lisäksi Suomi on jatkanut tukeaan YK:n vammaiserityisraportoijan työlle.

Suomi toimi viime vuonna Unicefin johtokunnan puheenjohtajana, jolloin vammaisten lasten oikeuksia pidettiin vahvasti esillä johtokuntatyössä. Suomella oli myös näkyvä rooli syyskuussa 2013 järjestetyssä korkeantason kokouksessa vammaisuudesta ja kehityksestä (High Level Meeting on Disability and Development), jossa keskusteltiin inklusiivisesta kehityksestä (UM).

OKM: Vuoden 2013 seurannassa raportoitu: OKM tukee vammaisjärjestöjen nuorisotoimintaa eli vammaisten nuorten edunvalvontaa, osallistumista ja harrastuksia sekä nuorisotilojen ja vastaavien sekä nuorisokeskusten rakentamista. Etsivässä nuorisotyössä ja työpajoilla otetaan huomioon jokaisen nuoren erityistarpeet (OKM).

Kommentti: Jatkuvan toimenpiteen toteuttaminen on aloitettu.

Toimenpide 122:

Vahvistetaan ulkoasiainministeriön hallinnonalan työntekijöiden (virkamiehet, neuvonantajat, edustustojen työntekijät jne.) vammaispoliittista osaamista ohjeistuksen ja koulutuksen keinoin.

Vastuuministeriö: UM

Muut keskeiset ministeriöt: STM/THL

Ajoitus: Jatkuva

Rahoitustarve: Huomioidaan määrärahasuunnittelussa

Seurannan mittarit, osoittimet: Vammaiskysymyksen sisältävien koulutusten määrä ja osuus
Velvoite: YK:n yleissopimus art. 32

Tilanne:

UM järjestää ihmisoikeuskoulutusta, johon sisältyvät myös vammaiskysymykset. Vuoden 2013 seurannan haastattelussa kerrottiin ministeriön sisäisistä, räätälöidyistä koulutuksista. Yleisemmin keskusteltu siitä, että ministeriöissä on tarvetta perustiedolle sopimusten velvoittavuudesta, koulutusaspektia pidetään tärkeänä. UM:ssä erillinen koulutusmoduli kehitysyhteistyöstä ja yleisesti siirtyville virkamiehille koulutusta (UM).

Kommentti: Jatkuvan toimenpiteen toteuttaminen on aloitettu.

6 VAMPO-erityisteema 2013: Erityispalvelujen ja tukitoimien saatavuuden ja laadun varmistaminen maan eri puolilla

VAMPO:n seurannan erityisteemana vuonna 2013 oli *osallisuuden ja yhdenvertaisuuden edellytyksenä olevat palvelut (erityispalveluiden saatavuus ja saavutettavuus)*. Varsinaista erillistä selvitystä aiheesta ei tehty, mutta erityispalveluiden saatavuutta valaisevia selvityksiä ja tilastotietoa on saatavilla. Olemassa olevan tiedon perusteella voidaan todeta yleisesti, että erityispalveluita käyttävien vammaisten henkilöiden lukumäärä näyttää kasvavan ja samalla erityispalveluiden kustannukset kunnille lisääntyvät.

VAMPO:n tavoitteiden näkökulmasta positiivista on laitospaikkojen käytön väheneminen ja henkilökoh-
taisen avun käytön lisääntyminen. Pysyvästi kehitysvammalaitoksiin sijoitettujen määrä on laskenut vuoden
2008 määrästä 610 henkilön verran, ollen vuonna 2012 1480. Henkilökohtaisen avun saajien määrä oli
vuonna 2013 yhteensä 15 195, joka on 10 161 päätöstä enemmän kuin vuonna 2008 (Sotkanet).

Tähän kappaleeseen on koottu vuonna 2013 valmistuneita selvityksiä vammaisten kuntalaisten palveluis-
ta ja palveluntarpeista sekä kuuden suurimman kaupungin tiedot vammaispalveluista. Luvun 6. 1. kuvaus
vammaisten kuntalaisten palveluista perustuu THL:n selvitykseen Laitoksesta lähiyhteisöön – kuntakysely
vammaisten kuntalaisten palveluista (Nurmi-Koikkalainen 2013). Luvussa 6.2 on yhteenveto myös THL:n
laatumasta Vammaisten palvelut 2013 – Kuntakyselyn osaraporttista (Väyrynen 2014). Luvussa 6. 3. esite-
tään tuloksia Aspa – säätöön neurologisesti pitkäaikaissairaiden ja vammaisten ihmisten asumista käsittele-
västä selvityksestä (Valjakka, Nurmi-Koikkalainen, Anttila & Kontinen 2013). Luvussa 6.4 esitellään
tiivistetysti tietoa kuuden suurimman kaupungin vammaispalvelulain mukaisista palveluista ja taloudellisista
tukitoimista 2012–2013 (Vartiainen 2013, Vartiainen 2014). Tausta-aineistoa taulukkoon on luvun lop-
pussa koottu lähteinä käytettyjen aineistojen lisäksi VAMPO:n seurannan erityisteemaan vuonna 2013
liittyviä julkaisuja.

6.1 Kuntakyselyiden tuloksia vammaisten kuntalaisten palveluista

Syksyllä 2012 THL toteutti valtakunnallisen seurantakyselyn kehitysvammaisten kuntalaisten asumisesta ja
palveluista. Kyselyn tulokset julkaistiin THL:n työpaperit-sarjassa nimellä Laitoksesta lähiyhteisöön Kun-
takyselyn tuloksia vammaisten kuntalaisten palveluista. (Nurmi-Koikkalainen 26/2013).

Valtioneuvosto teki 21.1.2010 periaatepäätöksen ohjelmasta kehitysvammaisten asumisen ja siihen liit-
tyvien palvelujen järjestämisestä vuosiksi 2011–2015. Sosiaali- ja terveysministeriön tehtäväksi tuli valmis-
tella koko maan kattava suunnitelma kehitysvammaisten asumisohjelman toimeenpanon edellyttämistä
toimenpiteistä. Kuntien tilanteen hahmottamiseksi ja suunnittelutyön tueksi THL toteutti syksyllä 2012
kuntakyselyn. Kyselyyn saatiin vastauksia marraskuun alkuun mennessä 146 henkilöltä, jotka edustivat 156
kuntaa. Kyselyn vastaukset kattavat 46 prosenttia vuoden 2012 kunnista ja noin 70 prosenttia väestöstä.
Useamman yksittäisen kysymyksen kohdalla vastaukset edustavat yksittäisten vastaajien henkilökohtaisia
näkemyksiä ja käsityksiä vammaisuuteen liittyvistä asioista.

Vammaisten kuntalaisten palvelutarpeita oli selvitetty saadun tiedon perusteella 56 prosentissa vastan-
neista kunnista. Vastaavasti 41 prosenttia kunnista ilmoitti, ettei tarpeita oltu selvitetty. Kehitysvammaisten
henkilöiden asumiseen liittyviä suunnitelmia oli tehty hieman yli 40 prosentissa kuntia. Lähes 80 prosenttia
vastaajista ilmoitti, että suunnitelmien laadinnassa oli kuultu asiakkaita ja/tai omaisia. Noin 30 prosentissa
kunnista suunnitelmia ei ollut tehty lainkaan. Lopuissa vastauksissa todettiin suunnitelmien teon olevan

joko käynnissä tai suunnitteilla. Tämän selvityksen mukaan kaksi prosenttia kuntalaisista sai palveluita kunnissa vammaisuuteen liittyvien erityislakien perusteella. Heistä noin 23 prosenttia oli kehitysvammaisia henkilöitä. Vastaus on melko samansuuntainen kuin aikaisemmat selvitykset. Yksi kiinnostavimmista tuloksista oli se, että tämän aineiston mukaan henkilökohtaisen avun päätöksen saaneista noin 15 prosenttia oli kehitysvammaisia henkilöitä.

Kehitysvammalaitoksista oli ajanjaksolla 1.1.2011–31.08.2012 muuttanut 218 henkilö avopalveluiden piiriin. Samana ajankohtana 30 henkilöä muutti takaisin laitoksiin. Takaisinmuuttojen syitä oli useita, mutta palveluiden riittämättömyys yksi keskeisimpiä. Osaamisen ja palveluiden kehittämistarpeet nousevatkin esille avovastauksissa. Kehittämättömät avohuollon palvelut ja asuntojen puute näyttävät olevan este laitoksista pois muutolle. Palveluiden ja osaamisen monipuolinen kehittäminen nähtiin kunnissa tämän selvityksen perusteella erittäin tärkeäksi. Erityiskysymykseksi nostettiin lasten palveluiden kehittäminen joka ei onnistu yksinomaan vammaissektorin toimesta. Tämä näkemys on yhdensuuntainen VAMPO:n toimenpiteiden kanssa. Useammassa pienessä kunnassa vastaajat eivät näyttäneet kokevan vammaisia henkilöitä ongelmiksi eivätkä haasteiksi. Asiakkaat tunnetaan ja tarpeet tiedetään pitkältä ajalta. Monesta vastauksesta saattoi kuitenkin lukea ahdistusta resurssien niukkuuden, vammaistyön arvostuksen puutteen ja ristiriitaisen toiveiden johdosta. Erityispalveluiden organisoitumisen epäselvyydet ja vastuiden hajautuminen pois peruskunnasta näkyvät vastausten osittaisena epäselvyytenä. Toisaltaan vastauksissa näkyy myös runsaasti toiveikkautta, myönteisyyttä uudistuksille ja ammatillista osaamista. Kehittämistarpeet erityispalveluissa nähdään ja niihin halutaan vammaispalveluissa panostaa.

6.2 Vammaisten palvelut vuonna 2013 kuntakyselyn perusteella

THL kerää kolmen vuoden välein toimintatilastoa (Tilastokeskuksen Kuntien ja kuntayhtymien talous- ja toimintatilasto) täydentävää tietoa kuntien toiminnasta. [Vammaisten palvelut 2013 – Kuntakyselyn osaraportissa](#) raportoidaan erilliskyselyn tulokset. Kuntakyselyn vammaisten palveluja vuonna 2013 koskevan osioon vastasi 288 kuntaa eli 90 prosenttia kaikista kunnista. Vastanneissa kunnissa asui 94,9 prosenttia maan väestöstä. (Värynen 2014).

Vammaispalvelulaissa säädetään määrääjät palvelutarpeen selvittämisen käynnistämiseksi, palvelusuunnitelman laatimiseksi ja päätöksenteolle. Vuonna 2013 oli kunnilla eniten vaikeuksia palvelusuunnitelman laatimisen määrääjoissa. Kunnista noin 60 prosenttia ilmoitti, että heillä oli ollut jonkin verran tai huomattavia vaikeuksia laatia palvelusuunnitelma ilman aiheutonta viivytystä. Verrattuna vuoteen 2007 palvelusuunnitelmia laaditaan yhä useammalle asiakkaalle. Henkilökohtaisen avun asiakasmäärät ovat kasvaneet viime vuosina. Kunnissa myös kustannukset ovat nousseet. Henkilökohtaisen avun asiakkaille myönnetty tuntimäärät painottuivat pieniin tuntimääriin viikossa. Vuonna 2013 asiakkaista 73 prosenttia sai henkilökohtaista apua alle 25 tuntia viikossa. Näiden asiakkaiden osuus on kasvanut 21,4 prosenttiyksikköä vuodesta 2007 vuoteen 2013. Henkilökohtaisen avun yleisin järjestämistapa vuonna 2013 oli työnantajamalli, jossa asiakas toimii henkilökohtaisen avustajan työnantajana. Myös muiden järjestämistapojen käyttö, kuten ostopalveluiden ja palvelusetelin, on yleistynyt. Palvelujen järjestämisessä vaikeudet vaihtelivat palveluittain. Kunnilla ei ollut juurikaan vaikeuksia kuljetuspalvelujen järjestämisessä. Sen sijaan henkilökohtaisen avun järjestämisessä niitä koettiin. Henkilökohtaisen avun järjestäminen tuotti jonkin verran vaikeuksia 47 prosentille ja huomattavia vaikeuksia 3 prosentille kunnista. Kunnat ilmoittivat pääsyyksi vaikeuksiin ongelmat avustajien saatavuudessa.

6.3 Neurologisesti pitkäaikaissairaiden ja vammaisten ihmisten asuminen

Asumispalvelusätiö Aspa julkaisi vuonna 2013 raportin neurologisesti pitkäaikaissairaiden ja vammaisten ihmisten asumisesta (Valjakka, Nurmi-Koikkalainen, Anttila & Konttinen 2013). Raportti käsittelee laajasti myös asumiseen liittyviä ja itsenäistä asumista turvaavia erityispalveluja ja palvelujen järjestymistä. Tässä yhteydessä esitellään tiivistetysti raportin löydöksiä palveluiden saatavuudesta tutkimuksen kohteena olleiden ryhmien osalta. Laadittu selvitys kartoittaa neurologisesti pitkäaikaissairaiden ja vammaisten ihmisten asumisen nykytilannetta ja heidän saamiaan palveluja sekä asumiseen ja palveluihin liittyviä tarpeita. Selvi-

tyksen kohderyhmänä olivat 16–64 -vuotiaat asumisessaan tukea tarvitsevat ihmiset, joilla on päädiagnoosina jokin seuraavista neurologisista sairauksista tai vammoista: aivoverenkiertohäiriö, aivovamma, MS-tauti, epilepsia, CP-vamma, Parkinsonin tauti, lihastaudit. Valtakunnallinen kysely lähetettiin vuoden 2012 keväällä 1482:lle satunnaisesti valitulle henkilölle, jotka saivat jonkin edellä mainitun neurologisen sairauden tai vamman takia Kansaneläkelaitoksen 16 vuotta täyttäneen vammaistukea tai eläkettä saavan hoitotukea. Kyselyyn vastasi yhteensä 780 henkilöä (vastausprosentti 53 %). Vastaajista noin puolet oli naisia ja noin puolet miehiä, keski-ikä oli 52 vuotta.

Myönteistä asumisen tuloksissa oli, että enemmistö vastaajista (73 %) asui tavallisissa asunnoissa, mikä vastasi kyselyyn osallistuneiden omia toiveita ja on myös Suomen vammaispolitiikan tavoitteiden mukaista. Vastaajista 15 % asui asumisyksikössä, palvelutalossa, ryhmäkodissa, kuntoutuskodissa tai vastaavassa ja 2 % asui laitoksissa. Jos tavallisessa vuokra- tai omistusasunnossa asuminen ei syystä tai toisesta onnistunut, oli näille muita vaihtoehtoja niukasti käytössä. Tuki- ja satelliittiasunnoissa (3 %) samoin kuin myös senioritaloissa asuvien osuus oli marginaalinen. Raportti korostaa asumiseen tarvittavan lisää yksilöllisen asumisen mahdollistavia ja erilaisiin perhe- ja elämäntilanteisiin sopivia ratkaisuja sekä esteettömiä asunto- ja tavallisessa asuinympäristössä.

Muuttotarpeen taustalla oli asuntojen ja asuinrakennusten esteellisyys sekä halu itsenäistyä vanhempien kodista. Vastaajista 22 %:lla oli tarve muuttaa nykyisestä asunnostaan joko nykytilanteessa tai lähitulevaisuudessa. Muuttotarvetta oli etenkin lapsuudenkodissa, tavallisissa asunnoissa ja laitoksissa asuvilla. Heikentynyt toimintakyky ja heikentyneet kognitiiviset kyvyt olivat merkitsevästi yhteydessä koettuun muuttotarpeeseen. Asuintilojen esteellisyys oli ylivoimaisesti yleisin muuttoon johtanut yksittäinen syy niillä vastaajilla, jotka olivat joutuneet muuttamaan neurologisen sairauden tai vamman takia. Vanhempien kanssa asuvista vastaajista noin kolmannes koki muuttotarvetta ja runsas puolet haluaisi asua jossain muualla kuin vanhempiensa luona.

Valtaosa (94 %) vastaajista oli saanut ja käyttänyt jotakin asumista tukevaa sosiaalipalvelua, apuvälineitä tai kuntoutusta viimeksi kuluneen vuoden aikana. 78 % oli käyttänyt jotakin vammaispalvelulain mukaista palvelua. Tyypillistä oli, että palveluja saaneet vastaajat olivat käyttäneet useita eri palveluja. Yleisimmin oli käytetty apuvälinepalveluja (79 %), kuljetuspalveluja (60 %) ja kuntoutusta (56 %). Puolella vastaajista oli tehty asunnon muutostöitä sairauden tai vamman takia. Kolmannes sai henkilökohtaista apua. Noin viidennes sai omaishoidon tukea ja samoin noin viidennes kunnallista kotihoitoa.

Vastaajilla oli runsaasti lisätarpeita palveluille ja lisäävuntarvetta arjen toiminnoissa. Runsaat puolet (57 %) kaikista vastaajista tarvitsi jotakin uutta palvelua, jota ei nykytilanteessa saanut. Vastaajat tarvitsivat etenkin kotiin saatavia ja kodin ulkopuolista elämää mahdollistavia avun ja hoivan palveluja kuten asumisen apu- tai tukipalveluja kotiin, henkilökohtaista apua ja kotihoitoa sekä omaishoidon tukea. Vastaajat toivoivat etenkin joustavaa ja yksilöllistä apua asumiseen, joka voisi sisältää joko fyysisistä apua tai ohjausta ja neuvontaa esimerkiksi asioiden hoitamisessa. Lisätarvetta oli myös kuntoutukselle ja asunnon muutostöille. Neurologisesti pitkäaikaissairaiden ja vammaisten ihmisten avuntarpeet olivat moninaisia ja noin viidenneksellä avuntarve oli epäsäännöllistä ja vaihtelevaa. Apua oli hankala saada pienempiin tai vaihteleviin avuntarpeisiin tai tiettyyn toimintaan (esimerkiksi kodinhoitoon). Vastaajista 22 % tarvitsi nykyistä enemmän apua kognitiivisiin toimintoihin kuten muistamiseen, keskittymiseen tai uusien tietojen omaksumiseen ja asioiden oppimiseen.

Selvityksessä nousi esiin ryhmä vastaajia, joilla oli vaikeuksia kognitiivisessa suoriutumisessa. Näillä vastaajilla oli paljon sekä lisätarvetta palveluille että lisäävuntarvetta. Myös tavallisissa asunnoissa asuvat, jotka eivät saaneet mitään avun tai hoivan palveluja kotiin, kokivat runsaasti lisätarvetta palveluille. Lisää apua arjen toimintoihin tarvitsivat etenkin vastaajat, joilla oli vaikeuksia arjessa suoriutumisessa sekä laitoksissa asuvat. Vammaispalvelujen palvelusuunnitelma oli tehty noin puolelle vastaajista ja noin 60 %:lle vammaispalvelujen asiakkaita. 14 % ilmoitti tarvitsevänsä palvelusuunnitelman. Etenkin eteneviä sairauksia sairastavat kokivat tarvetta palvelusuunnitelmalle. Etenevissä sairauksissa pitkäjänteinen suunnitteluprosessi ja palvelusuunnitelman säännöllinen päivittäminen on ensiarvoisen tärkeää, koska palvelutarpeet muuttuvat sairauden edetessä ja toimintakyvyn heikentyessä. Pitkäjänteisen palvelusuunnitteluprosessin avulla voidaan ennakoita myös tulevaisuuden palvelutarpeita ja mahdollisesti ennaltaehkäistä asiakkaiden

ongelmien kärjistymistä. Palvelujärjestelmän pirstaleisuuden ja hajanaisuuden, byrokraattisten toimintatapojen sekä tiedonpuutteen koettiin vaikeuttavan palvelujen saamista ja hakemista.

Palveluja käyttäneet vastaajat olivat melko tyytyväisiä niihin palveluihin, joita he olivat saaneet ja käyttäneet (kouluarvosanojen keskiarvo 8,2). Sitä vastoin laitoksissa asuvat, aivovamman saaneet, lisätarvetta palveluille kokevat ja palvelusuunnitelman tarvitsevat olivat muita vastaajia tyytymättömpiä saamiinsa palveluihin. Vastaajat, jotka eivät olleet käyttäneet palveluja arvioivat niitä kriittisemmin kuin palveluja käyttäneet. Silloin kun palveluja oli saatu ja käytetty niihin oltiin melko tyytyväisiä, mutta varsin isolla osalla vastaajista käytetyt palvelut eivät olleet riittäviä heidän tarpeisiinsa nähden ja he tarvitsisivat nykyistä monipuolisempia palveluja. Selvityksen tulosten perusteella näyttää siltä, että palvelujärjestelmä ei pysty riittävästi tunnistamaan kognitiivisista toimintarajoitteista aiheutuvia avuntarpeita ja vastaamaan niihin. Kognitiiviset kykynsä huonoiksi tai erittäin huonoiksi arvioineet kokivat merkitsevästi yleisemmin lisätarvetta sekä vammaispalveluille että muille palveluille. Heillä oli paljon myös lisäavun tarvetta.

Laitoksissa, kuten sairaaloissa ja vanhainkodeissa asuvien tilanne oli kokonaisuudessaan huono. Laitoksissa asuvat vastaajat tarvitsivat suhteellisesti yleisemmin lisää apua arjen toimintoihin. Toimintakykyä ylläpitäviä ja osallistumista mahdollistavia palveluja he saivat niukasti. Selvällä enemmistöllä asuintilojen koko ei vastannut suosituksia, valtaosa koki asumisessaan haittoja ja asumisen koettiin vastaavan tarpeita keskimääräistä huonommin. Enemmistö laitoksissa asuvista vastaajista koki usein yksinäisyyttä ja elämänlaatu oli huonompi kuin muilla vastaajilla. Tulokset eivät ole yleistettävissä kaikkiin laitoksissa asuviin neurologisesti pitkäaikaissairaisiin ja vammaisiin ihmisiin, koska laitoksissa asuvien vastaajien joukko oli pieni (n=14).

6.4 Kuntaraportteja

Vammaispalveluja on Suomessa vertailtu Viisikko-kaupunkien kesken vuodesta 1998 lähtien. Viisikko-kaupunkeihin luetaan Suomen viisi suurinta kaupunkia: Helsinki, Espoo, Tampere, Vantaa ja Turku. Olulu liittyi mukaan vuoden 2005 vertailuihin, jonka jälkeen vuosittain toteutettavasta vertailusta on käytetty nimitystä Kuusikkokunnat. Kesäkuussa 2013 julkaistiin raportti [Kuuden suurimman kaupungin vammaispalvelulain mukaiset palvelut ja taloudelliset tukitoimet 2012](#) ja kesäkuussa 2014 raportti [Kuuden suurimman kaupungin vammaispalvelulain mukaiset palvelut ja taloudelliset tukitoimet 2013](#) (Vartiainen 2013, Vartiainen 2014).

Palvelusuunnitelmat ja henkilökohtainen apu olivat vuoden 2012 osalta edelleen ajankohtaisia tarkastelukohteita vammaispalvelulain 1.9.2009 voimaantulleiden muutosten vuoksi. Vammaispalvelulaki myös määriteltiin ensisijaiseksi laiksi suhteessa lakiin kehitysvammaisten erityishuollosta (519/1977). Lakiuudistuksen myötä palvelusuunnitelman laatimisen tärkeys korostui. Lisäksi palvelutarpeen selvittämisen aloittamiselle asetettiin seitsemän arkipäivän määräaika. Päätös palvelusta tai tukitoimesta on annettava kolmen kuukauden sisällä hakemuksen esittämisestä. Lisäksi vuonna 2009 henkilökohtainen apu tuli kunnan erityisen järjestämisvelvollisuuden piiriin, sen kriteerejä täsmennettiin ja palvelun sisältö määriteltiin uudelleen. Vuoden 2011 alusta henkilökohtaista apua myönnetään vammaispalveluissa kodin ulkopuoliseen avustamiseen vähintään 30 tuntia kuukaudessa, kun tuntimäärä oli tätä ennen kymmenen tuntia kuukaudessa.

Vuonna 2013 vammaispalvelujen kokonaisasiakasmäärä kuudessa suurimassa kaupungissa oli yhteensä 36 508. Asiakasmäärä kasvoi edellisvuodesta 1,9 prosenttia. Kuutoskaupunkien väestöstä 2,2 prosenttia oli oikeutettu vammaispalvelulain mukaisiin palveluihin tai tukitoimiin. Palvelujen piirissä olevien osuus väestöstä laski 2,2 prosentilla vuodesta 2012. Vammaispalvelujen kokonaisnettokustannukset olivat 168,2 miljoonaa euroa. Nousua edellisvuoteen oli vuoden 2013 rahan arvossa 8,8 prosenttia. Vuonna 2013 vammaispalvelujen kustannukset olivat keskimäärin 100 euroa kuutoskaupungin asukasta kohti ja 4 608 euroa vammaispalvelujen asiakasta kohti. Palveluittain tarkasteltuna suurimmat kustannukset löytyvät henkilökohtaisen avun palvelusta (56,9 miljoonaa euroa). Kasvua kustannuksiin kertyi vuoteen 2012 nähden 10,1 miljoonaa euroa. Henkilökohtaisen avun asiakkaita oli 4 711, mikä on 21,7 prosenttia enemmän kuin vuonna 2012. Palveluasumisen asiakasmäärä kasvoi edellisvuodesta puolestaan 10,6 prosenttia. 989 palveluasujasta koituneet kustannukset olivat vuonna 2013 noin 47,4 miljoonaa euroa, mikä on 5,7 prosenttia enemmän kuin edellisvuonna.

Vammaisten erityispalveluiden järjestämiseen ja saatavuuteen liittyvää tausta-aineistoa
Lehtonen Ulla, Nykänen Eeva, Pajukoski Marja (2013) Kotikuntalain ja sosiaalihuoltolain 1.1.2011 voimaan tulleiden muutosten vaikutukset kunnissa Terveyden ja hyvinvoinnin laitos THL, Työpaperi 35/2013. http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-302-016-0
Nurmi-Koikkalainen, Päivi (2013). Laitoksesta lähiyhteisöön Kuntakyselyn tuloksia vammaisten kunta-laisten palveluista Terveyden ja hyvinvoinnin laitos THL, Työpaperi /2013. http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-245-957-2
Vaalavuo Maria, Häkkinen Unto, Fredriksson Sami (2013) Sosiaali- ja terveydenhuollon tarvetekijät ja valtionosuusjärjestelmän uudistaminen Terveyden ja hyvinvoinnin laitos THL, Raportti 24/2013. http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-302-075-7
Valjakka Sari, Nurmi-Koikkalainen Päivi, Anttila Heidi, Konttinen Juha-Pekka (2013) Neurologisesti pitkäaikaissairaiden ja vammaisten ihmisten asumisen selvitys ASPA-selvityksiä 1/2013. http://www.aspasaatio.fi/sites/default/files/NV_raportin%20nettiversio.pdf
Vartiainen, Anssi (2013) Kuuden suurimman kaupungin vammaispalvelulain mukaiset palvelut ja taloudelliset tukitoimet 2012 Kuusikko-työryhmän julkaisusarja 5/2013. www.kuusikkokunnat.fi http://www.hel.fi/hel2/tietokeskus/julkaisut/pdf/13_08_12_Kuusikko_vammaisp_5_2013.pdf
Vartianen, Anssi (2014) Kuuden suurimman kaupungin vammaispalvelulain mukaiset palvelut ja taloudelliset tukitoimet 2013 Kuusikko-työryhmän julkaisusarja 3/2014. www.kuusikkokunnat.fi http://www.hel.fi/hel2/tietokeskus/julkaisut/pdf/14_06_17_VpL-raportti2013.pdf
Väisänen Antti, Linnosmaa Ismo, Eskelinen Janne, Nurmi-Koikkalainen Päivi (2013) Tutkimus vuoden 2009 vammaispalvelulain muutosten vaikutuksista asiakasmääriin ja kustannuksiin Terveyden ja hyvinvoinnin laitos THL Raportti 1/2014. http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-302-096-2
Väyrynen, Riikka (2014) Vammaisten palvelut 2013 – Kuntakyselyn osaraportti Terveyden ja hyvinvoinnin laitos THL, Tilastoraportti 15/2014. http://urn.fi/URN:NBN:fi-fe2014061729295

Tausta-aineistoa

Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskuksen raportteja 1/2014. Sievänen Liisa ja Sievänen Markku (Arkkitehtitoimisto L&M Sievänen Oy) Lahti 2014. Vaikeasti kehitysvammaisten asuntojen ja asuin ympäristöjen suunnitteluopas.

https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/43166/ARAr_1_2014_Vaikeasti_kehitysvammaisten_asuntojen_ja_asuinympe%C3%A4rist%C3%B6jen_suunnitteluopas.pdf?sequence=1

Faktaa express 1/2014: Kansainvälistymismahdollisuuksien tasa-arvo koulutuksessa – miten oppilaitokset voivat edistää sitä? Kansainvälisen liikkuvuuden ja yhteistyön keskus CIMO.

http://www.cimo.fi/instancedata/prime_product_julkaisu/cimo/embeds/cimowwwstructure/32254_Faktaa_Express_1_2014.pdf

Kehitysvammaisen henkilön työllistäminen (2013). K-kauppiasliiton suositus. Hämeen kirjapaino, Tampere. (Opas julkaistu 9/2013 ja sitä päivitetään K-kauppiasliiton verkkosivulle Monenlaisia tuloksentehtäviä hankkeen kohdalle www.k-kauppiasliitto.fi)

Konttinen, Juha-Pekka (toim.). VAMPO-seurantaraportti I. Katsaus Suomen vammaispoliittisen ohjelman (VAMPO) 2010–2015 toimeenpanon tilanteeseen. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL), Työpaperi 25/2013. Julkaisun pysyvä osoite on: <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-245-955-8>

Liikenne- ja viestintäministeriön julkaisuja 19/2012. TV-ohjelmien tekstitys, selostus ja tulkkaus. Päivitys LVM:n julkaisuun 40/2009. https://www.lvm.fi/docs/fi/1986562_DLFE-18388.pdf

Liikenne- ja viestintäministeriön julkaisuja 11/2013. Julkisin varoin toteutettujen henkilökuljetusten rahoituksen ja toimintatapojen kehittäminen. https://www.lvm.fi/docs/fi/2497123_DLFE-19378.pdf

Luotola, Heini-Sofia (2011). Pro gradu-tutkielma, Helsingin yliopisto, Geotieteiden ja maantieteen laitos. Esteettömyyden liittäminen nykyistä kiinteämmäksi osaksi kaavaprosessia. http://www.hel.fi/static/hkr/helsinkikaikille/kirjasto/Opinn%C3%A4ytety%C3%B6_Luotola_Heini-Sofia.pdf

Oikeusministeriön julkaisu 36/2013, Mietintöjä ja lausuntoja. Arviomuistio viittomakielilain tarpeesta, Lausuntotiivistelmä, Tekijä Maria Ranta-Muotio. Pysyvä osoite <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-259-315-3>

Oikeusministeriön julkaisu 14/2014, Selvityksiä ja ohjeita. Avoin ja yhdenvertainen osallistuminen Valtioneuvoston demokatiapoliittinen selonteko 2014. Pysyvä osoite <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-259-365-8>

Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2012:10. Penttilä, Johanna (2012). Hitaasti, mutta varmasti? Saavutettavuuden edistyminen yliopistoissa ja ammattikorkeakouluissa 2000-luvulla. <http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Julkaisut/2012/liitteet/okm10.pdf?lang=fi>

Opetus ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2013:3. Laitinen, Matti & Nurmi, Kari E. Sivistystä vapaasti kaikille? Tutkimus kansalaisopistojen ja kansanopistojen esteettömyydestä. <http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Julkaisut/2013/liitteet/okm03.pdf?lang=fi>

Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2014:2. Oppimisen ja hyvinvoinnin tuki. Selvitys kolmiportaisen tuen toimeenpanosta. <http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Julkaisut/2014/liitteet/okm02.pdf?lang=fi>

Opetus- ja kulttuuriministeriön liikuntapaikkajulkaisu no 106. Kilpelä, Niina (2013). Esteettömät sisäliikuntatilat. Rakennustieto Oy.

Opetus- ja kulttuuriministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2012:28. Koulutuksellisen tasa-arvon toimenpideohjelman työryhmä. Ehdotus valtioneuvoston strategiaksi koulutuksellisen tasa-arvon edistämiseksi. <http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Julkaisut/2012/liitteet/tr28.pdf?lang=fi>

Opetushallituksen raportit ja selvitykset 2014:11. Selin-Grönlund, Pirkko, Rainò, Päivi ja Martikainen, Liisa. Kuurojen ja viittomakielisten oppilaiden lukumäärä ja opetusjärjestelyt. Selvitys lukuvuoden 2013–2014 tilanteesta. http://www.opetushallitus.fi/download/158006_kuurojen_ja_viittomakielisten_oppilaiden_lukumaara_ja_opetusjarjestelyt.pdf

Saavutettava tieto- ja viestintäympäristö -suositus verkossa: http://www.esok.fi/stivisuositus/index_html

Sisäasiainministeriön julkaisu 2/2012. Asuinkiinteistön pelastussuunnitelman laadinta. Sisäasiainministeriö, Sisäinen turvallisuus. Helsinki, 2012. <http://www.intermin.fi/julkaisu/022012?docID=25203>

Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2006:9. Valtioneuvoston selonteko Suomen vammaispolitiikasta 2006. <http://www.stm.fi/julkaisut/nayta/-/julkaisu/1062375>

Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2010:4. Suomen vammaispoliittinen ohjelma VAMPO 2010-2015. [Suomen vammaispoliittinen ohjelma VAMPO 2010-2015](#)

Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2013:21. Adoptioneuvonta. Opas adoptioneuvonnan antajille. [Opas adoptioneuvonnan antamisesta](#)

Sosiaali- ja terveysministeriön raportteja ja muistioita 2013:37. Osatyökykyiset työssä ohjelma. Osatyökykyisten työllistymistä edistävien säädösmuutostarpeiden ja palvelujen arviointi. Pysyvä osoite: <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-3641-6>

Sosiaali- ja terveysministeriön raportteja ja muistioita 2013:43. Järvikoski, Aila, Monimuotoinen kuntoutus ja sen käsitteet. Pysyvä osoite: <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-3457-3>

Sosiaali- ja terveysministeriön raportteja ja muistioita 2014:14. Sosiaali- ja terveydenhuollon asiakkaan itsemääräämisoikeus. Työryhmän loppuraportti. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-3485-6>

Suomen YK-liitto (2009) YK:n yleissopimus vammaisten henkilöiden oikeuksista ja sopimuksen valinnainen pöytäkirja. http://www.ykliitto.fi/sites/ykliitto.fi/files/ykn_vammaissopimus_uudistettu_painos_2012.pdf

Tuure, Tuomas (2013). Raportti. Vammaisten ihmisoikeudet Suomen ulkopoliitiikassa. [Raportti vammaisten ihmisoikeudet Suomen ulkopoliitiikassa](#)

Ulkoasiainministeriön julkaisuja 9/2013. Suomen ulkoasiainhallinnon ihmisoikeusstrategia (2013), julkaistu 10. kesäkuuta 2013. http://www.kopijyva.fi/ejulkaisut/ulkoasiainministerio/UM_09_2013/

Ulkoasiainministeriön julkaisuja 10/2013. Liite Suomen ulkoasiainhallinnon ihmisoikeusstrategiaan. Suomen ulkoasiainhallinnon ihmisoikeuspoliittinen toimintaohjelma. http://www.kopijyva.fi/ejulkaisut/ulkoasiainministerio/UM_10_2013/

Väisänen Antti, Linnosmaa Ismo, Eskelinen Janne ja Nurmi-Koikkalainen Päivi. Tutkimus vuoden 2009 vammaispalvelulain muutosten vaikutuksista asiakasmääriin ja kustannuksiin. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos (THL), Raportti 1/2014. Julkaisun pysyvä osoite on <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-302-096-2>

Wessman Jenni, Erhola Kaaren, Meriläinen-Porras Satu, Pieper Richard ja Minna-Liisa Luoma (2013). Ikääntynyt ja teknologia – kokemuksia teknologian käytöstä. KÄKÄTE-tutkimuksia 2/2013. http://www.ikateknologia.fi/images/stories/Julkaisut/ikaantynyt_ja_teknologia_tutkimus_netti.pdf